T.C.
İSTANBUL ÜNİVERİSTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
FİNANS BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FİNANSAL ORAN ANALİZİ İLE KREDİ RİSK YÖNETİMİ: BİR UYGULAMA

SEVİLAY KIRAN
2501020382

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. VEDAT SARIKOVANLIK

İSTANBUL 2013

T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
1982 ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : **SEVİLAY KIRAN** Numarası : **2501020382**

Anabilim/Bilim Dalı : **FİNANS** Tez Savunma Tarihi: **30.12.2013**

Danışman : **PROF.DR.VEDAT SARIKOVANLIK** Tez Savunma Saati : **11.00**

Tez Başlığı : **FİNANSAL ORAN ANALİZİ İLE KREDİ RİSK YÖNETİMİ: BİR UYGULAMA.**

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE** OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
PROF.DR.MURAT KIYILAR		Kabul
PROF.DR.VEDAT SARIKOVANLIK		Kabul
YRD.DOÇ.DR.ÖZGÜR ESEN		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
DOÇ.DR.BENGÜ VURAN		
YRD.DOÇ.DR.TURGAY SAKİN		

FİNANSAL ORAN ANALİZİ İLE KREDİ RİSK YÖNETİMİ: BİR UYGULAMA

SEVİLAY KIRAN
2501020382

ÖZ

Finansal sistem içerisinde bankalar; gerek ellerinde bulundurdukları pay, gerekse üstlendikleri fonksiyonlar açısından oldukça önemli bir yere sahiptirler. Özellikle gelişen ekonomik koşullar nedeniyle bankacılık sektöründe artan rekabet ve daralan kâr marjları karşısında, toplanan kaynakların kredilendirme yoluyla isabetli plâse edilebilmesi günümüz bankacılığının temel problemlerini oluşturmaktadır.

Bankacılık, doğası gereği, geniş ölçüde risk alınmasını gerektiren bir faaliyettir. Günümüzde bir bankanın faaliyet gösterdiği sektördeki başarısının en önemli ölçütleri arasında; maruz kaldığı riskleri ne ölçüde yönetebildiği, çalkantılı dönemlerini zarara uğramadan ne derece atlatabildiği, değişen koşullara hangi hızda ayak uydurabildiği gibi doğrudan risk yönetimi ile bağlantılı konular ön plâna çıkmaktadır.

"Kredilendirme" nin klasik bankacılığın temel fonksiyonlarından birisi olması nedeniyle, bankaların maruz kaldıkları en önemli risklerden biri de kredi riskidir. Bu doğrultuda, bankaların üstlendikleri kredilerdeki risk düzeyi, sahip oldukları kredilerin kalitesiyle doğrudan ilişkili olduğundan, alınacak kredilendirme kararları bankalar için stratejik önem taşımaktadır.

Hayatımızın her alanında olduğu gibi, günümüz ekonomilerinin temel taşlarından biri olan bankalarda da maruz kalınan risklerin yönetilmesi konusu hayatî

bir öneme sahiptir. Bankalarda kredilendirme kararları alınırken, ne ölçüde titizlik gösterilirse gösterilsin, kredi riskini tümüyle ortadan kaldırmak mümkün değildir.

Bu çalışmada kredi riski, ticari bankalardaki kredilendirme, kredilendirme sürecinde kullanılan risk ölçüm yöntemleri ele alınmış ve finansal oran analizinin kredi risk ölçümlemesindeki öneminin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kredi, risk, kredilendirme, kredilendirme süreci, kredi riski, kredi risk yönetimi, risk ölçüm yöntemleri, oran analizi, finansal tablolar analizi.

CREDIT RISK MANAGEMENT WITH FINANCIAL RATIO ANALYSIS : AN APLICATION

SEVİLAY KIRAN
2501020382

ABSTRACT

Banks have an important place in terms of both their share holding in the financial system and functions undertaken. The fundamental problem of banking consists of felicitous placing of collected resources by means of credit facility toward incresaing competition and narrowing profit margins in the banking sector particularly due to evolving economic conditions.

Banking, by its nature, is an activity required to take risk to a large extent. Today, the subjects directly related to risk management such as to which extent it manages exposed risks, in which degree they overcome their unsettled periods without suffering loss, and at which pace they can keep up with changing conditions come into prominence among most important criteria of success of any bank in the sector it operates.

One of the most important risks exposed by banks is credit risk, since “Credit Facility” is one of the basic functions of classical banking. In this direction, as risk level in credits undertaken by banks is directly related to quality of their credits, credit decisions to be taken is of strategic importance for banks.

As in every area of our lives, the subject of manage risks exposed at banks being one of the cornerstones of today’s economy is of vital importance. It is unlikely to completely eliminate credit risk, no matter how much diligence is shown when decisions of credit facility are taken at banks.

In this study, credit risk, commerical bank lending, credit risk measurement methods used in the process are discussed and it is intended to determine the importance of financial ratio analysis in credit risk measurements.

Key Words: Credit, risk, lending, lending process, credit risk, credit risk management, credit risk measurements, ratio analysis, financial statement analysis.

ÖNSÖZ

Araştırma süresince göstermiş olduğu rehberlik, anlayış ve yardımlarından dolayı değerli hocam ve danışmanım sayın Prof. Dr. Vedat Sarıkovanlık'a şükranlarımı ve saygılarımı sunarım.

2002 yılında başladığım yüksek lisans programının tez kısmı ile ilgili çalışmalarım çeşitli aksamalara uğradı. Bu süreçte bu çalışmanın tamamlanması konusunda beni sürekli destekleyen çok değerli hocam sayın Prof. Dr. Orhan Göker'e en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Sevilay KIRAN

2013

TABLOLAR

Tablo 1: Kredi Türleri 10
Tablo 2: Kredi Politikaları 23
Tablo 3: İstihbaratın Kaynakları 35
Tablo 4: Basel I ve Basel II Karşılaştırması ……..65
Tablo 5: Geleneksel ve Basel II ye göre Kredi Fiyatlaması ……67
Tablo 6: Z-Skor Analizi 86
Tablo 7: Zeta Analizinde Kullanılan Rasyolar 87
Tablo 8: Uygulamada Kullanılan Finansal Oranlar 94
Tablo 9: Uygulamada Yer Alan Temerrüt Firmaları 95
Tablo 10: Uygulamada Yer Alan Benzer Firmalar 96
Tablo 11: Kullanılan Mali Tablo Dönemleri 97
Tablo 12: Tümteks Tekstil ve Arsan Tekstil'in Finansal Oranları 98
Tablo 13: Meges Boya & Marshall Boya'nın Finansal Oranları 99
Tablo 14: Arat Tekstil & Akın Tekstil'in Finansal Oranları 100
Tablo 15: Egs Egeser Giyim& Esem Spor Giyim'in Finansal Oranları 101
Tablo 16: Egs Holding& Koç Holding'in Finansal Oranları 102
Tablo 17: Medya Holding & Doğan Holding'in Finansal Oranları 103
Tablo 18: Sabah Yayıncılık& Milliyet Gazetecilik'in Finansal Oranları 105
Tablo 19: Sabah Pazarlama & Milpa'nın Finansal Oranları 106
Tablo 20: Lio Yağ& Altınyağ'ın Finansal Oranları 107
Tablo 21: Raks Elektrikli Ev Aletleri & İhlas Ev Aletleri'nin Finansal Oranları ..108
Tablo 22: Ünal Tarım Ürünler & Selçuk Gıda'nın Finansal Oranları 109
Tablo 23: Koniteks Konfeksiyon & Bisaş Tekstil'in Finansal Oranları 110
Tablo 24: Gorbon Işıl & Kütahya Porselen'in Finansal Oranları 111
Tablo 25: Sezginler Gıda & Selçuk Gıda'nın Finansal Oranları 112
Tablo 26: Egs Ege Giyim & Sanko Pazarlama'nın Finansal Oranları 113
Tablo 27: Gümüşsuyu Halı & Birlik Mensucat'ın Finansal Oranları 114
Tablo 28: Mudurnu Tavukçuluk & Banvit'in Finansal Oranları 115
Tablo 29: Apeks Dış & Penguen Gıda'nın Finansal Oranları 116

KISALTMALAR

TCMB: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

DEK: Dövize Endeksli Krediler

KİT: Kamu İktisadi Teşebbüsleri

AB: Avrupa Birliği

BCBS: Basel Committee on Banking Supervision

TBB: Türkiye Bankalar Birliği

BIS: Bank for International Settlements

SA: Standardised Approach (Standart Yaklaşım)

SSA: Simplified Standardised Approach (Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım)

IRB : Internal Ratings Based (İçsel Derecelendirme Yaklaşımı)

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

RAROC :Risk-Adjusted Return on Capital

JCR: Japan Credit Rating

RMD: Riske Maruz Değer

CSFB: Credit Suisse First Boston

KMV: Kealhofer, McQuown and Vasicek

AÖEFK: Amortisman Öncesi Esas Faaliyet Kârı

IMKB: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

NİS: Net İşetme Sermayesi

G-10: Group of Ten

TL: Türk Lirası

KV: Kısa Vadeli

UV: Uzun Vadeli

SYR: Sermaye Yeterliliği Rasyosu

KDF: Kredi Dönüştürme Faktörleri

a.d.:Anlamlı Değil

İÇİNDEKİLER

ÖZ i
ABSRACT iii
ÖNSÖZ v
TABLOLAR …… vi
KISALTMALAR vii
İÇİNDEKİLER viii
GİRİŞ 1

BÖLÜM I

1.1.KREDİ İLE GENEL BİLGİLER 3
1.1.1.Kredinin Tanımı, İşlevi ve Unsurları 3
1.1.2. Kredinin İşlevleri ve Yararları 4
1.1.3.Kredinin Unsurları 5
1.1.3.1.Zaman Unsuru 5
1.1.3.2.Risk Unsuru 5
1.1.3.3. Güven Unsuru 6
1.1.3.4. Gelir Unsuru 6
1.1.4. Kredi Veren Kuruluşlar 6
1.1.4.1. Kredi ve Kefalet Birlikleri 7
1.1.4.2. Finansman Şirketleri 7
1.1.5. Kredilerin Sınıflandırılması 9
1.2. TİCARİ BANKALARDA KREDİ SÜRECİ 17
1.2.1. Karakter 17
1.2.2. Kapasite 18
1.2.3. Kapital 19
1.2.4. Teminat 20
1.2.5. Koşullar 21
1.3.TİCARİ BANKALARDA KREDİ POLİTİKASI 21

BÖLÜM II

2.1.KREDİLENDİRME SÜRECİ 24
2.1.1.Kredi Başvurusu Ve Öndeğerlendirme 25

2.1.1.1.Müşteri Ziyareti 26
2.1.1.2.Kredi Değerlendirilmesi 26
2.1.2.Detay Kredi Analizi 30
2.1.2.1.Kredi Analizinde Dikkat Edilmesi Gereken Faktörler 30
2.1.2.1.1. Kişisel Faktörler 30
2.1.2.1.2. Ekonomik Faktörler 31
2.1.2.1.3. Finansal Faktörler 31
2.1.2.1.4. Hukuki Faktörler 31
2.1.2.1.5. Ticari Amaçlı Faktörler 32
2.1.2.2.Kredi Analizi Kapsamında Yapılacak Çalışmalar 32
2.1.2.2.1. Finansal Olamayan Analiz 33
2.1.2.2.1.1.İstihbarat 33
2.1.2.2.1.1.1.Özel Kaynaklar 36
2.1.2.2.1.1.2.Resmi Kaynaklar 37
2.1.2.2.1.1.3.Yarı Resmi Kaynaklar 38
2.1.2.2.2. Finansal Analiz 38
2.1.2.2.2.1. Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi.41
2.1.2.2.2.2.Dikey Yüzdeler Analiz Tekniği
(Yüzde Metodu, Dikey Analiz) 42
2.1.2.2.2.3.Eğilim (Trend) Yüzdeleri 44
2.1.2.2.2.4.Oran (Rasyo) Analizi 45
2.1.3.Kredinin Fiyatlanması, Kullandırımı ve İzlenmesi 55
2.1.3.1.Kredinin Fiyatlanması 55
2.1.3.2.Kredinin Kullandırımı 56
2.1.3.3.Kredinin İzlenmesi 57
2.2.TİCARİ BANKALARDA KREDİ RİSK YÖNETİMİ 58
2.2.1.Risk ve Risk Yönetimi Kavramları 58
2.2.2.Kredi Risk Yönetimi ve Organizasyonu 59
2.2.3.Riskin Doğmasını Önlemeye Yönelik Politikalar 61
2.3.BASEL II VE BASEL III'ÜN KREDİ RİSK ÖLÇÜMÜNE YAKLAŞIMLARI..63
2.3.1.Basel Düzenlemeleri.....63
2.3.2.Basel II'nin Bankalara Etkisi 65

2.3.3.Basel II'de Kredi Riski ve Riske Dayalı Fiyatlandırma.....66
2.3.4.Basel II'de Risk Ölçüm Yöntemleri.....67
2.3.4.1.Standart Yaklaşım.....68
2.3.4.2.Basitleştirilmil Standart Yaklaşım.....69
2.3.4.3.Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı.....70
2.3.4.4.Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı.....70
2.3.5.Basel III.....71
2.3.6.Basel III'ün Kredi Risk Ölçümüne Yaklaşımları.....72
BÖLÜM III
3.KREDİ RİSK ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ 74
3.1.Kredi Riski Ölçümünde Kullanılan Temel Kavramlar 74
3.1.1. Temerrüt 74
3.1.1.1.Kredi Değerliliğinin Zayıflaması 75
3.1.1.2.Kredinin Zafiyete Uğraması 75
3.1.1.3. Beklenen Kayıp 76
3.1.1.4. Beklenmeyen Kayıp 77
3.1.2. Geri Kurtarma 79
3.1.3. Rating Derece Kaymaları 79
3.1.4. Riske Göre Ayarlanmış Performans Ölçümü 80
3.1.5. Riske Göre Sermaye 81
3.2.Kredi Risk Ölçüm Modelleri 82
3.2.1. Ekspertiz Modelleri 82
3.2.2. Derecelendirme Sistemleri 83
3.2.3. Kredi Skorlama Modelleri 85
3.2.4. CreditMetrics Modeli 88
3.2.5. CreditRisk Modeli 90
3.2.6. Moody's KMV Modeli 91
3.2.7. Credit Portfolio View Modeli 92
BÖLÜM IV
4. FİNANSAL ORANLARIN KULLANILARAK KREDİ RİSKİNİ ÖLÇÜMLEMEYE YÖNELİK UYGULAMA 93
4.1.Uygulamanın Amacı 93

4.2.Uygulamada Kullanılan Finansal Oranlar 93
4.3. Uygulamadaki Örneklem Seti 95
4.3.1.Temerrüt Firmaları 95
4.3.2.Benzer Firmaları 95
4.3.3.Finansal Oranların Hesaplandığı Mali Tablolar 96
4.4.Örneklem Bazında Hesaplanan Oranların Yorumlanması 97
4.5.Genel Değerlendirme.....117
SONUÇ 118
KAYNAKÇA 120

GİRİŞ

Bankalar fon arzı ile fon talep edenlere aracılık etme işlevi açısından gelişmekte olan ülkelerin mali piyasalarındaki finansal kuruluşların içerisinde en önemli aktörlerdir. Kredi işlevi bankacılığın temel faaliyetlerinden biridir ve bankalar kredi riski ile her zaman karşı karşıyadır.

Klasik bankacılıkta ilk tanımlanan ve en çok bilinen risk olmasına karşın kredi riski, günümüz koşullarının getirdiği yeni durumlara tam anlamıyla yanıt verecek biçimde yönetilmediğinden bankaların varlığını tehdit etmeyi sürdürmektedir. Kısaca borcun geri ödenmeme olasılığı olan kredi riskinin gerçekleşmesi, aktif yapıları bozulan bankları diğer risklere karşıda savunmasız bırakmakta ve varlığını sona erdirecek düzeylere ulaşan zararlara uğratmaktadır.

Mali aracılık işlevi gereği atıl fonları toplayarak ihtiyacı olanlara aktarması faaliyeti ile ekonominin canlanmasına ve toplum refahının yükselmesine katkı sağlaması beklenen bankaların sebep olabileceği zararların büyüklüğü düşünüldüğünde risklerinin iyi yönetilmesinin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Dünya genelindeki gelişmelerin tüm ekonomik birimleri etkiler hale gelmesi, gerçekleşme olasılığı olan risklerin mümkün olduğunca ölçülmesi ve kontrol edilmesi ihtiyacını artırmıştır. Riskin yönetilmesi için tüm piyasalarda uygulanması amaçlanan kurallar bütünü, uluslararası kuruluşlar tarafından ulusal düzenleyici kurumlara tavsiye olarak bildirilmektedir.

Bankalarda her işletme gibi kâr etme çabası içerisindedirler ve değişen piyasa koşullarına göre kredi alışkanlıkları da değişmektedir. Geçmişte moralitesi ve finansal yapısı güçlü müşterilerden sağlam teminatlar istenerek verilen kredilerden kaynaklanan kredi riski, günümüzde artık bilançoda takip edilen kredilerden, bilanço dışı takip edilen garanti ve taahhütlerden, banka portföyünde bulunan tahvil, finansman bonosu ve türev ürünlerden kaynaklanmaktadır.

Önemi her geçen gün artan ticari bankalarda kredi portföyü ve kredi riski yönetimi bu tezin çalışma alanıdır. Bu çalışmada genel bilgiler içerisinde kredinin tanımı, unsurları, işlevleri, kredi veren kuruluşlar ve kredilerin sınıflandırılması konuları ele alınmıştır.

Ticari bankalarda kredilendirme incelenerek, kredi kullandırmanın temel ilkeleri ile kredi politikalarının önemi irdelenmiş ve etkin bir kredilendirme işleminde müşteri değerlendirme süreci de ele alınmıştır.

Kredi risk yönetimi, bankaların faaliyetlerinden dolayı taşıdığı riskler, ticari bankalardaki kredi risk yönetimi organizasyon yapısı ve kredi riski önlemeye yönelik politikalar ile etkin bir risk yönetimi için kredi risk ölçümü yöntemleri incelenmiştir.

Çalışmanın son kısmında hisseleri IMKB'de işlem gören ve finansal güçlük nedeniyle temerrüde düşmüş firmaların mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranların kredi riskinin ölçülmesindeki önemine yönelik bir çalışma yapılmıştır.

BÖLÜM I

1.1.KREDİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.1.1.Kredinin Tanımı, İşlevi ve Unsurları

Kredi, kelime anlamı itibariyle *saygınlık ve güven* anlamında kullanılmakta olup, Latincede *inanma* anlamına gelen *credere* kökünden gelmektedir[1]. Kredi, genel anlamına ise, herhangi bir kimseye ödünç para verilmesi veya nakit olarak alınacak bir mala ya da verilecek bir hizmete kefalet edilmesi/garanti verilmesi veya bedelinin daha sonra alınması kaydıyla bir malın satılması ya da hizmetin verilmesidir[2].

Kredi dilimizde mali itibar, güven ,kredili alışveriş anlamlarında kullanılmaktadır. Genel olarak kredi, belli bir süre sonra ödenmek vaadiyle mal, hizmet ya da satın alma gücü sağlanması şeklinde tanımlanabilir. Başka bir anlatımda kredi bir mevcudun belli bir süre sonra geri alınmak kaydıyla verilmesi veya verilmiş bir varlığın ödenmesine kefil olunmasıdır[3].

Çeşitli yazarların yapmış olduğu bazı tanımlamalar şu şekildedir[4].

- Kredi satın alma gücüdür (Mill)
- Kredinin özü, alacaklının borçluya, borcunu ödeyeceği konusunda duyduğu güvendir. (Holdsworth)
- Kredi, kişinin elde etmiş olduğu itibardır. Kişinin bu itibara dayanarak gelecekte ödemek vaadiyle para mal ve hizmet elde etmesidir (MacLeod)
- Gelecekte eşdeğerinin ödenmesi koşuluyla güven duyularak mal, hizmet para ya da diğer değerli bir şeyin başkasına aktarılmasıdır.

---

[1] Mahmut Usta, "**Temel Kredi Bilgileri"**, 3. Basım, İstanbul: Pamukbank T.A.S. Eğitim Yayınları, 1995, s:1.
[2] Ünal Targan, "**Kredi Sözleşmeleri"**, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, Sayı.33, 1995, s:1.
[3] Mehmet Takan, **Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim,** Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2001, s:242.
[4] Mehmet Erkan; **Enflasyonist Ortamda İşletmelerin Ticari Kredi Yönetimi**, Anadolu Üniversitesi Yayını; No: 380, Afyon İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını; No:7, Eskişehir,1990, s:15

Diğer bir tanımlamaya göre ise, kredi, eldeki para ile gelecekte ele geçirilecek paranın mübadelesi olup; para ile ödeme vaadinin değiştirilmesidir. Kredi veren para verip ödeme vaadi almakta, kredi alan para alıp ödeme vaadinde bulunmaktadır[5].

1.1.2. Kredinin İşlevleri ve Yararları

Ekonomik kalkınmanın sağlanmasında, krediler vazgeçilmez finansal kaynaklar arasında yer almaktadır. İşletmeler, büyüyebilmek ve gelişmeleri yakalayabilmek için bankalardan aldıkları kredilerle fon ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu anlamda, kredinin fonksiyonları ve yararları kısaca su şekilde özetlenebilir[6].

- **Ekonomik Faaliyetlerin Devamını Sağlama:** Krediler, tasarrufların, ihtiyaç sahiplerinin hizmetine sunulması sayesinde ekonomik faaliyetlerin devam etmesini ve genişlemesini sağlamaktadır.
- **Tedavül Aracı Olma:** Krediler, tedavül aracı olmaları sayesinde nakit para taşınmasını azaltmakta ve ticari işlemleri hızlandırmaktadır.
- **Milli Gelir ve İstihdama Olumlu Katkı Sağlama:** Birçok işletmenin ihtiyaç duyduğu fonların krediler vasıtasıyla temini, bu işletmelerin piyasada varlıklarını sürdürmesine ve üretim yoluyla milli gelir ve istihdama olumlu katkı sağlamasına olanak verebilecektir.
- **Ekonomide Arz-Talep Hareketliliğini Sağlama:** Kredi sistemi aracılığıyla kullanılmayan fonlar, kredi olarak paraya ihtiyaç duyanlara aktarılır ve fon sahiplerine gelir sağlanırken, ekonomide arz talep hareketliliği sağlanır.
- **Riskin Paylaşımı** Fon fazlası bulunanlar bu fonlarını kendileri değerlendirmek isteseler en fazla bir ya da iki kişiye borç verebilirler. Borç verdikleri kişilerin ödeme kabiliyetlerini de tam olarak ölçme imkanları yoktur. Halbuki bankalar aracılığıyla verilen krediler uzman kadrolarca

[5] Avni Zarakolu, **Bankacılar için Para ve Kredi Bilgisi**, 9. Basım, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Sayı.232, 1989, s:47.

[6] Pekhan İşipek,, "**Banka Stratejik Yönetimi Açısından Kredi Riski Yönetim Modelleri" (Yayınlanmamış Doktora Tezi)**, Marmara Üniversitesi BSE, 2005, s:61.

belirlenen yatırımcılara kanalize edildiğinden atıl fonlar en optimal biçimde kullanılmış ve risk banka ile tasarrufçu arasında paylaşılmış olur. Bu durum da her zaman fon fazlası bulunanların tasarruf etmelerini özendirir ve ekonominin gelişimi için gerekli olan sermaye birikimi sağlanmış olur[7].

1.1.3.Kredinin Unsurları

Kredi riski yönetimi, bankacılığın en hassas ve önemli risk yönetimi alanlarından bir tanesidir. Bankacılık krizleri ile ilgili olarak yapılan araştırmalar, bankaların ödeme krizine girmesinde en fazla rastlanan unsurun zayıf aktif kalitesi ve özellikle de zayıf kredi kalitesi olduğunu göstermiştir. Bir işlemin kredi niteliğini kazanabilmesi için; krediyi alan taraf (borçlu), krediyi veren taraf (alacaklı), devredilen satın alma gücü/garanti (kredi), ödeme vaadi (vade), güven ve saygınlık (itibar), teminat (garanti) ile faiz/komisyon (verim) gibi koşulların oluşması gerekmektedir[8].

1.1.3.1.Zaman Unsuru

Bankalarca verilen kredide, kredi işleminin geçerli olabilmesi için kredinin belli bir zaman kısıtını içermesi gerekir. Yani belirlenen bir süre sonunda kredi taahhüdünün yerine getirilmesi gereklidir. Geleceğin belirsizliği nedeniyle kredinin vadesi uzadıkça riski de artacaktır[9].

1.1.3.2.Risk Unsuru

Kullandırılan kredilerin zamanında ve eksiksiz olarak tahsil edilememesi olasılığı veya verilen garantiye konu taahhüdün yerine getirilmesine kadar ortaya çıkabilecek olumsuz koşullar, bankacılıkta her zaman mevcut bir tehlike olarak

[7] Hakan Katırcıoğlu, "**Basel-II Standartlarına Göre Ticari Bankalarda Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi Ve Bir Uygulama"**, Yayınlanmış DoktoroTtezi, İstanbul 2006, s:7
[8] Mahmut Usta,**a.g.e**. s:2.
[9] Esbank İstihbarat ve Mali Tahlil Müdürlüğü," **31 Aralık 1998 itibariyle Firma Bazında Kredi Limit ve Risklerin Coğrafi Bölgeler Bazında Dağılımı**", 1stanbul: 1999/131 sayılı Genelge.

görülmektedir. Dolayısıyla kullanılan kredilerin zamanında ödenmemesi olasılığı, risk kavramını gündeme getirmektedir[10].

1.1.3.3. Güven Unsuru

Kredi güvene dayanan bir işlemdir. Kredi veren kredisinin vadesinde geri dönmeme riskine karşılık teminat alacaktır. Burada teminat ödünç verenin riskine karşılık elde ettiği bir değerdir[11].

1.1.3.4. Gelir Unsuru

Krediler faiz ve komisyon gelirleriyle bankanın en önemli gelir kaynağını oluştururlar. Faiz; parasının alternatif gelirinden yararlanamayan alacaklı bankanın bunun karşılığı olarak daha önceden belirlenmiş olan tutar ve süreye bağlı olarak borçlanılan paranın yüzdesi olarak ifade edilen bir çeşit teminat niteliğindedir. Komisyon, hukuken ilke olarak kredi verenin kredi açılışı dolayısıyla giriştiği bazı teşebbüslerin neden olduğu masrafların veya üstlenmiş olduğu zarar ya da riskin karşılığını oluşturmakta ve kredinin kullanımıyla doğrudan ilişkisi bulunmamaktadır[12].

1.1.4. Kredi Veren Kuruluşlar

Ülkemizde dahil gelişmekte olan ülkelerin finansal piyasaları incelendiğinde neredeyse tamamı bankacılık sektörü kontrolündedir. Türkiye finans piyasasının aktif büyüklüğünün %96,6 'sını bankacılık sektörü oluşturmaktadır. Diğer Finansal kurumların payı ise ancak %3,4 düzeyindedir. Finans piyasasında bankacılık sektörü

[10] Şahap Kavcıoğlu, **Ticari Bankalarda Sorunlu Kredilerin Yönetimi, Çözüm Yolları ve Takibi**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2003, s:6

[11] Robert COLE and Lon MISHLER, **Consumer and Business Credit Management,** 11.' th Edition, U.S.A.: McGraw-Hill Companies Inc., 1998, s: 7.

[12] Güler Aras; **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi,** Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara, 1996, s:5

harici bulunan diğer kredi veren finansal kurumlar kredi ve kefalet birlikleri ile finansman şirketleridir[13].

1.1.4.1. Kredi ve Kefalet Birlikleri

Kredi birlikleri kendi pay sahiplerinin mülkiyetindedir ve küçük yatırımcılar için kurulmuştur. Kredi birliklerinde pay senedi, işveren ile istihdam edilen arasında bir ortaklık senedi niteliğindedir. Kredi birliklerinin gelirleri, üyeleri arasında ortaklık payları oranında dağıtılır. Bu kurumların fon kaynakları pay senetleri ile mevduat hesaplarından oluşmaktadır[14].

Ülkemizdeki kredi ve kefalet kooperatifler küçük endüstri ve ticaret sektörünün orta vadeli finansman ihtiyaçlarına yönelik olarak kurulmuştur. Bu kuruluşlar, ortaklarından topladıkları fonları, yine ortaklarına düşük faizli kredi olarak vermektedir. Bu kooperatiflerin üyelerine kefil olarak, Halk Bankası kredilerinden üyelerinin yararlanmasına da olanak sağlamaktadır[15].

1.1.4.2. Finansman Şirketleri

Finansman şirketlerinin faaliyetleri ticari bankalara benzemektedir. Finansman şirketleri fonları, kendi özvarlık ve borçlarına dayalı menkul kıymetler ihraç ederek sağlamaktadırlar. Sağladıkları bu fonları, kredi isteyen tüketicilere ve fon talebinde bulunan işletmelere doğrudan kısa ve uzun vadeli kredi olarak sunmaktadırlar. Ayrıca dayanıklı tüketim mallarının finansmanı için bireylere kredi olarak kullandırmaktadırlar[16].

Bir başka deyişle finansman şirketi tüketim mallarının satın alınmasını kolaylaştıran uzmanlaşmış finans kuruluşlarıdır. Tüccarların, vadeleri gelmemiş

[13] Songül Yılmaz, **"Ticari Bankalarda Kredi Portföyü Ve Kredi Riski Yönetimi – Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama"**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,s:11
[14] Songül Yılmaz,**a.g.e.**,s:11
[15] Songül Yılmaz,**a.g.e.**,s:11
[16] Songül Yılmaz,**a.g.e.**,s:11

alacaklarını satın alırlar veya tüketicilere doğrudan kredi açarlar. Finansman şirketleri kendi faaliyetlerini finanse etmede ticari bankalara dayanırlar.

Finans şirketleri kendi içinde üçe ayrılır.

Tüketici Finans Şirketleri: Bu kuruluşlar; hisse senedi ve tahvil çıkartmak ve ayrıca finansman bonosu satarak fon toplamaktadır. Toplanan bu fonlar; mobilya, otomobil, beyaz eşya gibi kalemleri satın almak isteyen tüketicilere ve fon ihtiyacı duyan küçük işletmelere kredi olarak verilmektedir. Bazı finansman şirketleri, ürünlerini satmak isteyen bir ana şirketin yan kuruluşu olarak kurulmuşlardır[17].

Satış Finansman Şirketler: Bu şirketler, otomobil ve diğer dayanıklı tüketim ürünleri satan bayilerden, yapmış oldukları taksitli satışların senetlerini satın alarak, tüketicilere dolaylı krediler verirler. Bu şirketlerin çoğu bir bayi ya da üretici tarafından kontrol edilen firmalardır. Bunların ana fonksiyonu sponsor firmanın ürün ve hizmetlerini kredilendirerek satışlarını arttırmaktır. Bu tür satıcı finansmanı şirketlerine sahip olan kuruluşlara General Motors, General Electric, Motorola, Sears ve Wards örneği verilebilir[18].

Ticari Finansman Şirketleri: Bu şirketler, ekseriyetle şirketlere kredi kullandırırlar. Bu şirketlerin büyük bir kısmı küçük ve orta ölçekli üretici ve toptancılara alacak senetleri finansmanı ya da faktoring hizmeti temin eder. Faktoring, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için uygun bir finansman yöntemidir. Faktoring, işletmelerin yurtiçi satışlarına dayalı olarak finansman sağladığı ve bu tip işletmelerin önemli zamanını alan alacakların tahsili işlemlerini yürüttüğü gibi, yurtdışı işlemlerle de ihracatı kolaylaştırmakta, sunduğu finansman yanında ihracat bedelinin ödenmesini garanti etmekte ve bu bedelin vadesinden önce

[17] Songül Yılmaz,**a.g.e**.,s:12
[18] Songül Yılmaz,**a.g.e.**,s:12

yurda getirilmesine olanak sağlamaktadır[19].Ayrıca, dünya oldukça yaygın olarak kullanılan Leasingde ülkemizde de yatırım finansmanında kullanılmaktadır.

1.1.5. Kredilerin Sınıflandırılması

Banka veya banka dışı kaynaklı olarak sınıflamalar yapılmakla birlikte krediler, Tablo 1'deki gibi sınıflandırılabilir[20]:

[19] Songül Yılmaz,**a.g.e**.,s:12
[20] İlker Parasız, **Para, Banka ve Finansal Piyasalar**, 8. Basım, İstanbul: 4 Nokta Grafik Matbaacılık, 2005, s:224-225

Tablo 1: Kredi Türleri

Nitelikleri Açısından Krediler	Nakdi Krediler Gayri nakdi Krediler
Vadeleri Açısından Krediler	Kısa Vadeli Krediler Orta Vadeli Krediler Uzun Vadeli Krediler
Teminatları (Güvenceleri) Yönünden Krediler	Teminatsız (Açık) Krediler Teminatlı Krediler - Şahsi Teminatlı Krediler - Maddi Teminatlı Krediler
Yetkileri (izinleri) Yönünden Krediler	Şube Yetkili Krediler Bölge Müdürlüğü Yetkili Krediler Genel Müdürlük Yetkili (Otorize) Krediler
Kaynakları Yönünden Krediler	Banka Kaynaklı Krediler Yabancı Kaynaklı Krediler -T.C. Merkez Bankası Kaynaklı Krediler -Türk Eximbank Kaynaklı Krediler
Para Cinsleri Yönünden Krediler	Türk Lirası Krediler Yabancı Para (Döviz) Kredileri Dövize Endeksli Türk Lirası Krediler
Geri Ödeme şekilleri Yönünden Krediler	Rotatif (işlek) Krediler Tümü Belirli Bir Vade Sonunda Ödenecek Krediler Periyodik Taksitlerle Geri Ödenecek Krediler
Kullanıldıkları İş Konuları Yönünden Krediler	Ticari ve Sınaî Krediler İhracat Kredileri Bireysel Krediler -Tüketici Kredileri - Kredi Kartları Gayrimenkul Kredileri Tarım Kredileri Meslek Kredileri Ulaştırma işleri Kredileri Bayındırlık işleri Kredileri Menkul Değer Kredileri Kurye Kredileri
Faiz Yapıları Yönünden Krediler	Sabit Faizli Krediler Değişken Faizli Krediler
Kullanım Amaçları Yönünden Krediler	İşletme Kredileri Yatırım Kredileri İhtisas Kredileri Proje Finansmanı Kredileri

Herhangi bir hizmetten yararlanılması ya da varlığın satın alınmasında, ticari amaçlar dışında tüketime yönelik olarak, belirlenmiş koşullarda ödenmek üzere

kullandırılan krediler geniş anlamda bireysel krediler olarak adlandırılmaktadırlar. Tüketicilere kullandırılan krediler son yıllarda toplam banka kredileri portföyünün önemli bir payına ulaşmıştır. Böylece bankalar, riskin dağıtılması prensibine uygun olarak kaynaklarını dağıtmaktadırlar. Bu işlemden aynı zamanda bankalar kâr elde etmektedirler[21].

a. Nitelikleri Açısından Krediler

Nitelikleri açısından krediler iki ana başlık altında incelenebilir. Bunlar[22]:

Nakdi Krediler: Faiz ya da komisyon karşılığında verilen ödünçlere nakdi kredi denir.

Gayri nakdi Krediler: Bankaların yurt içinde ya da yurt dışında bulunan gerçek ve tüzel kişiler lehine, bir malın teslimi, bir işin yapılması ya da bir borcun ödenmesi vb. konularda işi yüklenenin yükümlülüğünü önceden kararlaştırılan koşullara uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak için verdikleri garanti belgeleridir.

b. Vadeleri Açısından Krediler

Vadeleri açısından krediler üçe ayrılmaktadır. Bunlar:

Kısa Vadeli Krediler: Vadesi 18 aya kadar olan kredilerdir.

Orta Vadeli Krediler: Vadeleri 18 ay ile 5 yıl arasında olan kredilerdir.

Uzun Vadeli Krediler: Vadeleri 5 yıldan fazla olan kredilerdir.

c. Teminatları Açısından Krediler

Teminatsız Krediler: Kredi müşterisinin imzasına güvenilerek başka bir teminat alınmadan açılan kredilerdir. Açık kredi ve tek imzalı teminat mektubu, bu kredilere örnek olarak verilebilir.

---

[21] Niyazi Berk; **Bankacılıkta; Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, 3. Basım, Beta Yayım Dağıtım, 2001, İstanbul, s:13

[22] Kürşat Özgür ÖZDEN, "**Ticari Bankalarda Kredilendirme Süreci Ve Kredi Risk Yönetimi"**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir,2010,s:14

Teminatlı Krediler: Teminatlı krediler, şahsi teminatlı ve maddi teminatlı olmak üzere iki grupta toplanabilir:

Şahsi Teminatlı Krediler: Kredi müşterisinin yanısıra güvenilir ve yine bankanın müşterilerinden olan firmaların imzalarına dayanılarak açılan kredilerdir (kefalet karşılığı nakit kredi, çift imzalı teminat mektubu gibi).

Maddi Teminatlı Krediler: İpotek tesisi ya da menkul kıymetlerin rehnedilmesi karşılığında kullanılan kredilerdir.

d. Yetkileri (İzinleri) Açısından Krediler

İzin açısından krediler iki ana başlık altında incelenebilir. Bunlar[23]:

Şube Yetkili Krediler: Şube yetkili krediler, başka bir makamın iznine gerek olmadan şubece açılabilen kredilerdir.

Otorize Krediler: Otorize krediler, ancak Genel Müdürlük, Yönetim Kurulu gibi üst organların izniyle açılabilen kredilerdir.

e. Kaynakları Açısından Krediler

Kaynakları acısından krediler 2 ana başlık altında incelenebilir. Bunlar [24]:

Reeskont Kredileri: Reeskont kredileri, bankaların, müşterilerinden aldıkları kısa ya da orta vadeli senetleri TCMB'ye (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası) iskonto ettirerek sağladıkları ve bu suretle anılan müşterilerine kullandırdıkları kredilerdir.

Dış Kaynaklı Krediler: Dış kaynaklı krediler, bankaların, başka kredi kuruluşlarından sağladıkları fonlarla müşterilerine kullandırdıkları kredilerdir.

[23] Kürşat Özgür ÖZDEN, **a.g.e**.,s:19
[24] Kürşat Özgür ÖZDEN, **a.g.e.**,s:20

f. Para Cinsleri Yönünden

Bankalarca kullandırılan krediler, para cinsleri yönünden "Türk Lirası Krediler", "Yabancı Para (Döviz) Krediler" ve "Dövize Endeksli Türk Lirası Krediler" olmak üzere üç grupta incelenebilir[25].

Dövize Endeksli Türk Lirası Krediler (DEK) : Dövize endeksli Türk Lirası krediler, bankaların belirli bir konvertibl dövize endeksleyerek, Müşterilerine yine bankanın döviz kredilerine uyguladığı döviz alış kuru üzerinden Türk Lirası olarak kullandırdıkları kredilerdir. Dövize endeksli krediler, genellikle, işletme ve ithalat işlemlerinin finansmanı amacıyla kullandırılmaktadır.

g. Geri Ödeme şekilleri Yönünden

Bankalarca kullandırılan krediler, geri ödeme şekilleri yönünden "Rotatif (İşlek) Krediler", "Tümü Belirli Bir Vade Sonunda Ödenecek Krediler" ve "Periyodik Taksitlerle Geri Ödenecek Krediler" olmak üzere üç grupta incelenebilir[26].

Rotatif (işlek) Krediler : Rotatif (Revolving) krediler, belirlenen bir limit ve vade içerisinde kalınması koşuluyla bankaların kredi müşterilerine diledikleri zaman serbestçe para çekme ve ödeme yapma olanağı sağlayan avans niteliğindeki kredilerdir. Bu kredi türünde önceden belirlenmiş bir limit olması dolayısıyla kredi müşterileri, limitin aşılmaması koşuluyla kredi çekebilmekte ve ödeme yapabilmektedirler. Rotatif kredilerin en yaygın uygulaması borçlu cari hesap biçimindeki krediler ve kredili mevduat hesabıdır. Kısa vadeli krediler geri ödeme şekli yönünden, genellikle, belirli bir vade sonunda ödenmesi gereken krediler iken, orta ve uzun vadeli krediler ise genellikle periyodik taksitlerle geri ödenmesi gereken krediler kategorisine girmektedir[27].

[25] Aysegül Öker, "**Ticari Bankalarda Kredi Ve Kredi Riski Yönetimi – Bir Uygulama"**, Yayınlanmamış Doktora Tezi,İstanbul,2007,s:21
[26] Aysegül Öker, **a.g.e.**, s:21
[27] Aysegül Öker, **a.g.e.**, s:22

h. Kullandırılan Sektörler Açısından Krediler

Kullandırılan sektörler açısından krediler altı ana başlık altında incelenebilir. Bunlar[28]:

Ticari Krediler: Ticaretle uğraşan kişilere, bu işleri nedeniyle doğacak finansman ihtiyaçları için açılan kredilerdir.

Sanayici Kredileri: Sanayi sektöründe faaliyet gösteren firmalara verilen kredilerdir.

İhracat Kredileri: Dışsatımı finanse etmek için kullandırılan kredilerdir.

Tarım Kredileri: Tarım sektörünün finansmanı amacıyla kullandırılan kredilerdir.

Bu krediler, bağcılara, pamukçulara ve tütüncülere yapılan tarımsal iskontolar ve açılan borçlu cari hesaplar biçiminde görülmektedir.

Konut Kredileri: 2985 sayılı Kanun ve bu Kanuna dayalı mevzuat çerçevesinde, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ile yapılan anlaşma hükümlerine göre kendi kaynaklarından hazır konut alan kişilere açılan bireysel krediler ile ipoteğe dayalı bireysel konut kredileri ve konut sektörünü kredilendirmeye yetkili KİT statüsündeki bankaların yasal mevzuatları çerçevesinde açtıkları kredilerdir.

Bireysel Krediler (Personal Loans): Bankaların, gerçek kişilerin bir hizmetten faydalanmak ya da bir varlığı satın almak gibi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ticari amaçlar dışında, bireylerin tüketimine yönelik olarak kullandırdıkları ve Müşterilerine aylık taksitler halinde geri ödeyebilme imkânı sundukları kredilerdir. Bireysel krediler, kullanım şekli açısından "Tüketici Kredileri" ve "Kredi Kartları" olmak üzere iki alt grupta incelenebilir[29].

[28] Kürşat Özgür ÖZDEN**, a.g.e**.s;22
[29] Aysegül Öker, **a.g.e**., s;23

Tüketici Kredileri: Tüketici kredileri, gerçek kişilere, ticari amaçla kullanılmak kaydıyla, mal ve hizmet alımları nedeniyle açılan bireysel kredilerdir.

Kredi Kartları (Credit Cards) : Kredi kartı; bankaların kart sahibi müşterilerine anlaşmalı üye iş yerlerinden belirli bir limit dahilinde, nakit para ödemeden mal veya hizmet satın alma, bedelini anında ödeme ve gerektiğinde kredi kartından nakit para (nakit avans) çekme imkânı sağlayan çağdaş bir ödeme aracıdır. "Plâstik Para" adı da verilen kredi kartı ile yapılan mal veya hizmet alımlarında ödeme, manyetik plâstik kartlarla yapılmakta ve banka, müşterisinin limit dahilinde yaptığı harcamaları üye iş yerine ödemeyi garanti etmektedir. Böylelikle kart sahibi Müşteriler, kullandıkları mal ve hizmetlerin bedelini ödemeyi bir süreliğine geciktirebilmektedirler[30].

Ulaştırma İşleri Kredileri: Bankaların, özellikle taşıma aracı satın alınması amacıyla kullandırdıkları krediler bu grupta yer almaktadır. Ulaştırma işleri kredileri arasında özellikle denizcilik kredileri ayrı bir ihtisas kredisi olarak görülmektedir. Denizcilik kredileri; gemi inşa, gemi satın alma, gemi bakım – onarım, tersane kurma ve geliştirme kredilerini içermektedir[31].

Bayındırlık işleri Kredileri: Bankaların, yol, hastane, köprü baraj gibi bayındırlık işleri alanında faaliyet gösteren firmalar ile sanayi tesisleri inşaatı ile uğraşan müteahhit firmalara kullandırdıkları krediler bu grupta yer almaktadır[32].

Menkul Değer Kredileri : Bankaların, sermaye piyasalarında aracılık yapan kurumlara, menkul değer satın almaları ya da pazarlayabilmeleri için kullandırdıkları kredilerdir[33].

[30] Aysegül Öker, **a.g.e**., s:25
[31] Aysegül Öker, **a.g.e.**, s:28
[32] Aysegül Öker, **a.g.e**., s:28
[33] Aysegül Öker, **a.g.e.**, s:28

Kurye Kredileri (Mail Credit): Kurye kredileri; dış ticaret işlemlerinde kullanılan ve bankaların yurt dışındaki muhabirlerine kullandırdıkları kısa vadeli kredilerdir[34].

i. Faiz Yapıları Yönünden

Kredi faizlerindeki oynaklık nedeniyle bankalarca kullandırılan krediler, faiz yapıları yönünden "Sabit Faizli Krediler" ve "Değişken Faizli Krediler" olmak üzere iki grupta incelenebilir[35]. Günümüz koşullarında en fazla bir yıllık zaman dilimi için faizler, sabit ve değişken olarak sınıflandırılabilir.

Sabit Faizli Krediler : Sabit faizli krediler, faiz oranı ve taksit tutarlarının vade boyunca değişmediği kredilerdir.

Değişken Faizli Krediler : Değişken faizli krediler, faiz oranı ve taksit tutarlarının vade boyunca bankaca belirlenen bir endekse bağlı olarak değiştiği kredilerdir. Uzun vadeli krediler, şüphesiz değişken faizli kredilerdir.

j. Kullanım Amaçları Yönünden Krediler

Veriliş amacı açısından krediler üç ana başlık altında incelenebilir. Bunlar[36]:

Yatırım Kredileri: Firmaların sabit kıymetlerinin finansmanı amacıyla açılan uzun vadeli kredilerdir.

Donanım Kredileri: Firmaların genişletilmesi, yenilenmesi ve modernizasyonu için açılan orta ve uzun vadeli kredilerdir.

İşletme Kredileri: Firmaların kısa, orta ve uzun vadeli net işletme sermayesi gereksinimlerinin finansmanı için kullandırılan kredilerdir.

[34] Aysegül Öker, **a.g.e**., s:28
[35] Aysegül Öker, **a.g.e**., s:29
[36] Kürşat Özgür ÖZDEN, **a.g.e**.s;29

1.2. TİCARİ BANKALARDA KREDİ SÜRECİ

Bankalar, müşterilerinin kredi değerliliğinin ölçülmesi ve belirlenen bu değerlilik ölçüsünde kredi limitlerinin belirlenmesi yönünde bazı temel unsurlara önem vermektedir. Kredilendirme ilkeleri olarak adlandırılan bu unsurlar, bankaların kredi kararlarında etken olan temel faktörleri oluşturmaktadır. Kredilendirme ilkeleri olarak adlandırılan temel unsurlar literatürde "5C Kuralı" olarak anılmaktadır. Bu ilkeler1[37];

- Karakter (character),
- Kapasite (capacity),
- Kapital (capital),
- Teminat (collateral),
- Koşullar (conditions),

olarak sıralanmaktadır.
Kredilendirme ilkeleri, aşağıda kısaca tanımlanmaktadır1[38]:

1.2.1. Karakter

Kredi talep edenlerin kişisel özellikleri kredi analizlerinde büyük önem taşımaktadır. Bankaların, müşterilerinin dürüstlüğünden, girişim yeteneklerinden, borçlanılan fonların verimli bir şekilde kullanılıp kullanılmadığından, verdikleri kredilerin geri dönüp dönmeyeceğinden emin olması gerekmektedir. Karakter ya da diğer bir deyişle moralite, geniş kapsamlı kavramlar olup; bu kavramların, kredi analizlerinde daha dar bir şekilde yorumlanması ve içeriklerinin belirlenmesi önem kazanmaktadır. Müşterinin değerlendirilmesi aşamasında, karakter ilkesi değerlendirilirken, aşağıdaki niteliklerin dikkate alınması gerekmektedir:

---

[37] Ömer M. Baktır ve Süreyya Matar, "Firmaların Kayıtdışı Faaliyetleri Çerçevesinde Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Kredi Tahsis Esasları", **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Sayı.2 (Ağustos-Eylül 1998), s:1.

[38] Ali Burak Alioğlu, "**Credit Risk Evaluation in Turkish Banking System**" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Marmara Üniversitesi SBE), 2003, s:19;

- **Dürüstlük-Doğruluk:** Kredi verilecek müşterilerin iş yaşamlarında dürüst olan ve öyle tanınan, borçlarına sadık, etik kurallara uyan kanunsuz işlerle uğraşmayan kişiler olması gerekir.
- **İçtenlik-Açıklık:** Müşterilerin, kredi görüşmeleri sırasında, kredi almalarını kolaylaştırıcı bilgileri verdikleri gibi, banka tarafından olumsuz karşılanacak bilgileri de vermeleri gerekir.
- **Bilgi:** Müşterilerin, kendi firmalarıyla ilgili her türlü mali ve ekonomik bilgilere sahip olması gerekir. Nitekim firmasının sorunlarından haberdar olmayan, rakiplerini tanımayan ve izlemeyen, ekonomik gelişmeleri takip etmeyen bir kredi müşterisi, banka tarafından güvenli bir müşteri olarak görülmeyecektir.
- **Akılcı Davranış:** Kredi müşterisinin, bankaların finansal danışmanlığından ve is tecrübelerinden yararlanması gerekir.
- **Yetenek:** Firmanın yöneticisi konumunda olan kişinin, yönetim fonksiyonlarını yerine getirebilme ve girişim yeteneğine sahip olması gerekir.
- **Sağlık Durumunun Elverişliliği:** Kredi müşterisinin yukarıda belirtilen tüm iyi niteliklere sahip olmasına karsın, sağlık durumunun firma yönetiminde etkin bir rol almasına engel oluşturmaması gerekir. Bu konu, özellikle, tek sahipli firmalar açısından önem kazanmaktadır.
- **Diğer Kişisel Nitelikler:** Bankalar açısından, soğukkanlı, sabırlı, ölçülü, borç ödemede titiz, karar almada cesur, firmanın geleceğini tehlikeye atmayan, çalıksan, değişen koşullara uyum sağlayabilen, ekip çalışmasına yatkın kişiler, iyi müşterilerdir.

1.2.2. Kapasite

Kredilerin geri ödenmesinde, borçlu firmanın gelir yaratma kapasitesi önemli rol oynamaktadır. Burada, krediyi alan kişinin karakteri ve ödeme istekliliğinin ötesinde, firmanın yönetim kalitesi ve faaliyet alanı arasındaki farklılık ayırt edilmektedir. Kredilerin süresine göre kapasitenin önemi değişmekte olup; orta ve uzun vadeli kredilerde, firma faaliyet hacmini etkilemeksizin (işletme sermayesinin

korunması) müşterinin anapara ve faizi ödeyebilme potansiyeli önemlidir. Bu durumda, yabancı kaynakların (kullanılan kredilerin) genellikle sabit varlıklara yatırılarak, yatırımlar sonucu elde edilen gelirlerle kredi borcunun kapatılması amaçlanmaktadır. Kısa vadeli kredilerde ise, temel ağırlık noktası, firmanın nakit yaratma kabiliyetinin yanı sıra likidite yoğunluğu oluşturma potansiyelidir. Örneğin; ödünç alınan kısa vadeli kredilerin geri ödenmesi, firmanın nakit varlıklarının dışında alacaklarının tahsili veya stokların satılması ile planlanabilir. Her iki durumda da, kapasite analizindeki temel amaç, işletmenin nakit yaratma potansiyelinin (krediyi geri ödeme gücünün) ölçülmesidir. Kredilerin geri ödenme kabiliyetinin ölçülmesinde, firmanın dış kaynak finansmanı olarak piyasa borçları, banka kredileri, faktoring ve leasing vb. ödemeleri dikkate alınmalıdır[39].

1.2.3. Kapital

Kapital (sermaye), finansal yönden değeri ifade eden bir kavram olup; finansal analizde, müşterinin sermayesinin alacaklarına karşılık yeterli güvence sağlayıp sağlayamayacağı dikkate alınmaktadır. Kapital, öngörülemeyen finansal darboğazların olumsuz sonuçlarını karşılayabilme işlevine sahiptir. Yeterli sermayeye sahip bir kredi müşterisi, borçlarını geri ödeme yeteneğini kaybetmeden bir ya da daha fazla dönem zararına dayanabilir. Bankanın, borçlusunun yeterli sermayeye sahip olup olmadığından emin olması gerekir[40].

Kapital, müşterinin finansal yönden değerini ifade eder ve genellikle net değer ile ölçülür.

Net Değer = Toplam Varlıklar – Toplam Yükümlülükler

Kapital, firmaya verilen kredilerin geri ödenmesinde ve zararların ortadan kaldırılmasında bir tampon görevini üstlenir. Diğer taraftan kapital, işletmenin daha

[39] Ali Burak Alioglu,**a.g.e**. s:20
[40] Batu Tunay, **Finansal Sistem, Yapısı, İşleyişi, Yönetimi ve Ekonomisi**, İstanbul: Birsen Yayınevi, 2005, s:290

etkin ve verimli çalışmasını ve faaliyetleri için gerekli nakit akısını gerçekleştirmesini sağlayacak olan işletme varlıklarını oluşturur. Bu açıdan değerlendirildiğinde, yukarıda yapılan açıklamalar ışığında, kredi talebinde bulunan firmada varlık analizinin devreye sokulması gerekmektedir. Varlık analizi, firmanın ve varsa kredi teminatı olarak kefalet verenlerin mal varlıklarının (taşınır, taşınmaz varlıklar ve işletme kapsamındaki makineler vb.) piyasa değerinin tespiti yoluyla hesaplanacak net değer, kredi değerlendirme sürecinde önemli bir yer tutar.

Net Değer = Aktiflerin Piyasa Değeri + Teminata Kefalet Verenlerin Kişisel Varlıkları – Firma ve Kefillere Ait Borçlar Toplamı

Kredi değerlendirme sürecinde, tüm bu varlıkların detaylı ekspertizlerinin yapılması en doğru sonuçları verecektir. Ancak detaylı ekspertizlerin yapılmadığı hallerde, tüm varlıkların emsal değerleri üzerinden, yaklaşık değerinin hesaplanması da analist için önemlidir[41].

1.2.4. Teminat

Teminat, kredi müşterisinin krediyi ödememesi durumunda, bankanın zarara uğramasını engelleyecek aktiflerin müşteri tarafından bankaya sunulmasıdır. Teminat kredi riskini azaltan unsurlar arasında yer almaktadır. Risk derecesi yükseldikçe, teminat gereksinimi de artmaktadır[42].

Kredinin geri ödenmemesi durumunda bankanın toplam alacağı konusunda genellikle ipotek kullanılmaktadır. İpoteğe konu olan varlıklar, firmaya ya da firma sahip ya da yöneticilerine ait olabilir. Ancak, firma başarısından doğrudan etkilenebilecek taşınmazların seçilmesi dezavantaj yaratacağından, firma faaliyetleri ile ilgisi olmayan varlıkların teminat kapsamına alınması yararlı olacaktır.

[41] Ömer M. Baktır ve Süreyya Matar, **a.g.e**, s:8.
[42] Osman Altuğ, **Banka İşlemleri ve Muhasebesi**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000, s:32

1.2.5. Koşullar

Kredilendirme sırasında dikkate alınması gereken bu unsur, müşterilerin dışında gelişir ve satışların düşmesi gibi beklenmedik etkileri olabilir. Bu sebeple, ekonomik koşullar, kredi analistleri tarafından çok iyi incelenmeli ve olumsuz durumları işaret eden tüm uyarılar dikkate alınmalıdır.

Müşteriler, zaman zaman beklenmeyen ekonomik ve siyasi koşullarla karşılaşmaktadır. Kredi geri ödemesi, sadece karakter, kapasite ve teminata değil, ayrıca firma dışı unsurlara da dayanabilir. Kredi analisti, sektörlerin yapılarını, işsizliğe, satış azalışlarına ve faaliyet zararına neden olabilecek tüm olumsuz faktörleri belirleyen erken uyarıları dikkate almak zorundadır. Düşen satışlar ve gelir kaybının olumsuz baskısı altında, güçlü, hatta dürüst olan müşteriler dahi varlıklarını koruyabilmek için bankaya karşı olan sorumluluklarını yerine getiremeyebilir. Bu tür koşullar, kredilendirme sırasında dikkate alınması gereken faktörler arasında yer almaktadır.

1.3.TİCARİ BANKALARDA KREDİ POLİTİKASI

Kredi politikası, bir bankanın temel yönetim felsefesi ile kredilere ilişkin prosedürlerin birleştirilmesidir. Banka kredilerinin kalitesi ve yapısı, o bankanın kredi politikasının bir yansımasıdır. Kredi politikaları, bankaların kredi felsefelerini ve prosedürlerini ortaya koyar[43].

Kredi politikası, kredi fonksiyonunun sınırlarını tanımlamakta ve kredi yöneticilerinin bu sınırlar içinde karar almalarını sağlamaktadır. Belirli bir kredi politikası olmaması halinde her yönetici kendi standartlarına ve birikimine göre karar alacağından yönetim açısından bütünlükten uzaklaşma sorunları ortaya

[43] Birgül Şakar**, Banka Kredileri ve Yönetimi**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2006, s:6

çıkabilmektedir. Bir bankanın kredi politikasında mutlaka bulunması gereken unsurlar şöyle sıralanmaktadır[44].

- Kredilerin onaylanmasına ilişkin sistemin ana hatları
- Kredilerin sınıflanmasına ilişkin ana hatlar
- Kredi onay makamlarının limitleri
- Kredilerin izlenmesine ve değerlendirilmesine ilişkin bir sistem
- Kredilendirme standartları
- Kredilendirme standartlarına ve onay uygulamalarına istisna teşkil eden durumlar.

Yukarıda sayılan unsurlara ek olarak bir çok kredi politikasının şu unsurları da kapsadığı görülmektedir:

- Tercih edilen ve edilmeyen kredilere ilişkin açıklamalar
- Kredi türleri
- Kredi vadeleri
- Teminatlara ilişkin belirlemeler
- Fiyatlama politikası
- Coğrafi pazar tanımları
- Belgelemeye ilişkin yöntemler ve uygulamalar.

[44] İsmet Öztürk, "**Bankalardaki Ticari Kredi Uygulamalarında Mali Tahlil Ve İstihbaratın Etkinliğ**i".Yayınlanmamış Yükek Lisan Tezi,Gaziantep,Temmuz 2005, s:81-82

Tablo 2 : Kredi Politikaları[45]

1.Genel Politika Kuralları	**2. Bankanın Kredi Prensipleri ve Prosedürleri**	**3. Kredi Süreçlerine Göre izlenecek Süreç ve Parametreler**
A.Objektifler B. Stratejiler □ Kredi Paketi □ Likidite, Zaman Yapısı □ Portföyün Büyüklüğü **C.** Ticaret Alanı **D.** Kredi Standartları □ Kredinin Çeşitleri □ Güvenli-Güvensiz Kaynaklar □ Teminat □ Süre **E.** Kredi Komitesi ve Onaylama	**A.**Sigorta **B.** Dokümantasyon Standartları, Güvenlik **C.** Problemli Kredilerin Geri Alınması **D.** Kanuni Kısıtlamalar ve Uyum **E.** Kredi Fiyatlama **F.** Müşterilerin Finansal Bilgileri **G.** Etik Değerler ve Çıkarların Çatışması **H.** Kredinin Yeniden Değerlendirilmesi	**A.**Konut Kredileri □ Kredinin Tanımı □ Kredinin Amacı □ Tercih Edilen Süreler □ Fiyatlama, Oranlar □ Minimum, Maksimum Tutarlar □ Sigorta Gereklilikleri □ Teminatların Mükemmelliği □ Onay Politikası **B.** Avans Kredileri **C.** Nakit Karşılığı Krediler **D.** Stok Kredileri **E.** Vadeli Krediler **F.** Tarım Kredileri **G.** Küçük Esnaf Kredileri **H.** Tüketici Kredileri

[45] Birgül Şakar, **a.g.e**. s:7

BÖLÜM II

2.1.KREDİLENDİRME SÜRECİ

Modern iş bölümünün yer aldığı bir ekonomide kredi kurumlarının işletmelere kredi sunma işlevi, eldeki kaynakları işletmelere ya da özel müşterilere güvenceli bir şekilde dağıtmaktan oluşmaktadır. Bu sürecin aynı zamanda gerçekten fon gereksinmesi olan projelerin önem sırasına göre kredilendirilmesi gerekmektedir[46].

Kamu bankalarında kredi riskinin minimize edilmesi konusunda yapılacak çalışmalar ile daha sağlam bir aktif yapı elde edilmektedir. Müşteriler içerisinde sektör, bölge ve kişi bazında risk derecelendirmesi (az riskli, orta riskli, riskli gibi) yapılmak suretiyle riskin düşürülmesi, kredi kayıt bürosu veri tabanı yardımı ile oluşturulan değerlendirme (scoring) programı ile müşterinin kredibilitesi belirlenerek geri ödememe riskinin en aza indirgenmesi, orta ve uzun vadeli proje kredileri taleplerinin değerlendirilebilmesi için, analiz ve değerlendirme kriterleri oluşturularak mevzuat düzenlemesine gidilmektedir. Risk artışlarının nedenleri araştırılarak makul olmayan gelişmelere derhal müdahale edilmesi ve çok boyutlu erken uyarı sisteminin hayata geçirilmesi çalışmaları sürmektedir. Kaynakların nihai tüketiciler, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde yoğunlaşması ile risk tabana yayılarak minimize edilmektedir[47].

Kredilendirme süreci, kredilendirmek istenen müşteriyle ilk ilişkiye geçilmesiyle başlayan ve kredinin ana parası ile tüm faiz, komisyon vb. ek ödemelerinin yapılarak (veya verilen garantinin sona ermesiyle) teminatların serbest bırakılması ve ilişkinin tasfiye edilmesi ile sona eren bir zaman dilimini ve bu zaman dilimi içinde yapılan tüm işlemleri kapsar[48].

---

[46] Niyazi Berk, **Kredi Yönetimi**. Beta Yayınları, İstanbul, 2001. s:111

[47] Erdoğan N, **Dünyada ve Türkiye'de Finansal Krizler&Türk Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Uygulamaları,** Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2002,s:191-192

[48] Hakan Sakar, **Genel Bankacılık Bilgileri,** İstanbul, Yayın No:4, 2000, s:20

Finans sektöründe, tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de kredi ilişkisi, müşterinin ilgili birime başvurusu ya da pazarlama görevlisinin bizzat müşteriye ulaşmasıyla başlamakta ve kredinin ödeme planındaki koşullar çerçevesinde itfasıyla son bulmaktadır. Kredi ilişkisi banka açısından risk ve müşteri açısından faiz gideri unsuru içerdiğinden her iki taraf içinde özenli davranmayı gerektiren bir süreçtir. Kimi zaman bankalar daha ön görüşme aşamasında krediyi reddedebilmekte, kimi zaman da müşteri limit tahsisinden sonra bile kullanımdan vazgeçebilmektedir. Bazı durumlarda ise müşteri gerekli gelir düzeyinde süreklilik sağlayamadığından ödemelerini aksatmakta ve yasal takibe maruz kalmaktadır[49].

Kredilendirme süreci temel olarak dört asamadan oluşmaktadır. Bunlar;

- Kredi başvurusu ve Ön değerlendirme,
- Detay kredi analizi
- Fiyatlama, Kullandırım ve İzleme
- Sorunlu krediler, sorunlu kredi tasfiyesi, yapılandırma

2.1.1.Kredi Başvurusu Ve Ön Değerlendirme

Kredi kullanma niyetinde bulunan gerçek veya tüzel kişi, bankaya müracaat ederek, kullanmak istediği kredinin amacını, miktarını ve vadesini içerecek şekilde kredi talebinde bulunur. Bu talebin değerlendirmeye alınabilmesi için müşteriden çeşitli belgeler istenir. Kredilendirme sürecinin sağlıklı bir şekilde islemesi büyük ölçüde müşteri hakkında toplanan bilgilere ve bu bilgilerin doğruluğuna bağlıdır.

Kredi veren taraf, geleceği analiz ederek kredi talebinde bulunan kişinin yükümlülüklerini belirlenen vadede yerine getirip getiremeyeceği sorusunu kendisine yöneltmelidir. Bu soruyu cevaplandırabilmek içinse kredi verenin hem gerekli yargıya hem de gerekli bilgiye sahip olması gerekmektedir [50].

---

[49] Sinan Görkem, "**Türk Bankacılık Sektöründe Kredilendirme Süreci ve Bir Örnek"**, İstanbul, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,2005, s: 31

[50] CN ROUSE, **Bankers' Lending Techniques,** London, Financial World Publishing, 2.baskı, 2002.s:25

2.1.1.1.Müşteri Ziyareti

Bankanın müşteri edinme konusundaki ana stratejisi, müşterinin bankayı seçmesini beklemek değil, müşteriyi seçerek onu şube ile çalışmaya ikna etmek olmalıdır. Bu durumda, kredi süreci, şubelerdeki müşteri ilişkisinden sorumlu yetkililerin hedef müşteriye yaptığı ziyaretle başlamaktadır. Müşteri ziyareti, kredi talebini gündeme getirecek bir başlangıçtır. Her müşteri ziyaretinden sonra bir ziyaret raporu hazırlanır ve bu rapora görüşme sırasında edinilen izlenim ve bilgiler aktarılır.

Müşteri ziyaretine gidilmeden önce, müşteri hakkında yeterli bilgi edinilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırma süresince toplanan veri ve bilgiler, birçok farklı ve birbiriyle bağlantılı faktörlere dayanmaktadır. Ziyaret öncesinde, müşteriyle ilgili olarak bilinmesi gereken veri ve bilgiler, kısaca aşağıdaki şekilde özetlenebilir[51]:

- Müşterinin banka tarafından ne düzeyde tanındığı,
- Kredi görüşmeleri sürerken ne düzeyde bilgi sağlandığı,
- Kredinin miktarının ne olduğu,
- Bankanın kredi dosyalarındaki bilgilerin güncel olup olmadığı,
- Riskin kredi ilgilisi tarafından tespit edilip edilmediği,
- Borçlunun finansal gücünün düzeyi,
- Teminatların değerinin ve paraya çevrilme kabiliyetinin belirlenip belirlenmediği.

2.1.1.2.Kredi Değerlendirilmesi

Kredinin değerlendirilmesi, kredi talebinde bulunan gerçek veya tüzel kişilerin kredi değerlilikleri hakkında bir karara ulaşabilmek için yapılan çalışmalardır. Kredi taleplerinin değerlendirilmesindeki temel amaç, krediyi talep eden kişilerin ve kurumların krediyi geri ödeme kapasitelerini saptamak, maruz kalınan kredi riskini en aza indirmek, kredi talebinde bulunanın finansman ihtiyacını

[51] Kavcıoglu, **a.g.e**., s:31-32

doğru bir şekilde saptamak ve buna uygun vade ve koşullara sahip kredilendirmeyi sağlamaktır [52].

Banka kaynaklarının güvenli ve verimli bir şekilde kullandırılması öncelikli olarak doğru kullanıcıların seçilmesine bağlıdır. Doğru kullanıcının seçilmesi ve kredilendirme işlemlerinde maruz kalınan risklerin en az düzeye indirilmesi gerek ekonomide ve sektörde yaşanan gelişmelerin yakından takip edilmesini gerekse de müşterinin iyi bir şekilde tanınmasını zorunlu kılmaktadır. İste bankaların müşterileri ve müşterilerinin faaliyet gösterdikleri piyasalar hakkında kredi dağılımına rehber olabilecek bilgileri, bir sistem dahilinde değerlendirmek üzere toplayıp kayıtlamasına istihbarat denilmektedir[53].

Piyasa istihbarat ile ilgili ;

- Firmanın piyasaya olan borçlarını ödeyip/ödemediği ve/veya sürekli olarak vade uzatımı olup olmadığı,
- Firmanın alacak tahsilinde büyük tutarda tahsilat problemi olup olmadığı,
- Firmanın yüksek tutarda reklamasyona (sattığı malı istenen şartlara uymaması nedeniyle iade edilmesi) maruz kalıp kalmadığı,
- Firmanın gayri menkulleri üzerine haciz konulup konulmadığı,
- Firmanın gayri menkullerinin bir kısmının satılıp satılmadığı,
- Diğer bankaların firmanın riskini tasfiyeye alıp almadığı,
- Piyasadaki tefecilerden para alıp almadığı,
- Firma hesaplarına haciz gelip gelmediği,
- SSK ve Vergi borcunun olup olmadığı
- Uzun süredir üst düzey yönetici olarak çalışan kişilerin makul bir neden belirtmeden aniden görevden ayrılıp ayrılmadığı,
- Sakınca kayıtlarının olup olmadığı, araştırılmalıdır[54].

Kalitatif değerlendirme ile firma hakkında genel bir bilgi edinilir. Daha çok bankanın veya kredi kurumunun fazla tanımadığı yeni müşteriler için kullanılır.

---

[52] Hatice Biçen Yılmaz,"Bankalar Tarafından Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi" Paradoks Ekonomi, **Sosyoloji ve Politika Dergisi,** Yıl: 2, Sayı:1, 2006.s:1

[53] Halime Temel,"**Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Riski Yönetimi**", Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.s:20

[54] Oyakbank A.S., Eğitim Notları, **Temel Kredi Bilgileri**, İstanbul, 2005, s:16

Kalitatif istihbarat, çok fazla rakamsal verileri içermemekle birlikte kantitatif istihbaratta elde edilen verileri destekleme özelliği taşımaktadır. Genel olarak daha geniş bir şekilde kalitatif istihbarat Kaynaklarını su şekilde sıralamak mümkündür;

1. Firma ile mülakat (yönetici ve personel ile)
2. Firmanın kredi kullandığı diğer banka ve kredi kurumları,
3. Firmanın rakipleri
4. Firma ile ilişkide bulunan diğer firmalar (alıcılar ve satıcılar)
5. Firmanın faaliyet raporu
6. Meslek kuruluşları, Odalar ve Dernekler,
7. Tapun kayıtları,
8. Noterler,
9. Vergi Daireleri,
10. Ticaret Sicil Kayıtları
11. Merkez Bankası Risk Santralizasyonu,
12. Protestolu senetler ve karşılıksız çekleri,
13. Sınai Kalkınma Bankası Raporları,

Krediyi talep eden müşteri hakkında bilgi alınabilecek kaynaklar belirlenip listelendikten sonra bütün bu kaynaklardan alınan bilgileri ile tutarlı olması gerekmektedir.

Ziyaret esnasında müşteriden alınması gereken ve istihbarat çalışmaları sonucu elde edilmesi gereken bilgi ve belgeler şunlardır:

- Firma ana sözleşmesi.
- Ana sözleşmeye uygunluk gösteren yeni bir yetki belgesi.
- Oda kayıtları ve dernek sicil belgeleri.
- İmza sirküleri.
- Ticaret Sicil Gazeteleri (Kuruluş sermaye artırımları).
- Vergi levhası.
- Ortakların kimlik fotokopisi
- Varsa yeminli mali müşavir raporları.
- Varsa kapasite raporları.

- Varsa teşvik raporları.
- Varsa TSE ve diğer belgeler
- Bayilikleri varsa bayilik sözleşmeleri
- İşletmeye ve varsa ortaklara ait gayri menkullerin tapu kopyaları, ipotek/rehin belgeleri ve sigorta poliçeleri, ortakların mal beyanları.
- TCMB bilgi beyannamesi ve memzuç risk durumu.
- Son üç yıla ait bilanço, gelir tabloları ve son yılın mizanı.
- Satılan malın maliyetinden düşülen amortisman rakamları
- Grup firmaları varsa grup içi borç alacak bakiyeleri ve grup içi alış satış rakamları.
- Finansal kiralama sözleşmeleri.
- Ekspertiz raporları.
- Negatif bilgi raporları (karşılıksız çek, senet dökümleri).
- Taahhüt firmalarında müteahhitlik karnesi.
- Faaliyet raporları ve varsa yıllık bültenleri.
- Temettü dağıtım tablosu.
- Hazirun cetveli.
- Genel Kurul Tutanakları.
- Piyasa istihbarat bültenleri (işletme ve ortakları için düzenlenmiş).

İnşaat-taahhüt firmalarından yukarıda sayılanlara ilave olarak alınması gereken belgeler şöyledir;

- Cari yıl hakediş raporları,
- Firmanın son beş yıl içinde tamamladığı isleri gösterir tablo,
- Devam eden islere ilişkin bilgileri gösterir tablo, Firmanın makine parkının dökümü.

2.1.2.Detay Kredi Analizi

Kredi analizinin ana amacı, kredi talep edenlerin, sözleşme koşullarına uygun olarak krediyi geri ödeme kapasitesine ve istekliliğine sahip olup olmadıklarının tespit edilerek kredi riskinin azaltılmasıdır.

Kredi analizi, en geniş anlamıyla, kredi talebinde bulunan kişi ve kuruluşun kredi değerliliği konusunda bir karara ulaşılabilmesi için gerekli görülen çeşitli bilgi ve verilerin değerlendirilmesini ve kredi riskinin yönetimini de kapsar. Bu kapsama; kriz yönetimi, müşterilerin ödeme güçlüğüyle karşılaşmasından kaynaklanan sorunlu veya tahsili gecikmiş krediler de alınabilmektedir.

Kredi analizi kredi talebinde bulunan müşterinin krediyi hak edip etmediğinin incelenmesidir. Finansal tablolar ile çeşitli iç ve dış kaynaklardan elde edilen veriler; kredilendirme ilkeleri, genel mevzuat ve bankanın dahili mevzuatı ve politikaları açısından değerlendirilir. Ancak kredi analizi sadece bu çalışmalardan ibaret olmayıp kriz yönetimini, problemli kredilere ilişkin sorunların çözümünü de kapsamaktadır [55].

2.1.2.1. Kredi Analizinde Dikkat Edilmesi Gereken Faktörler

Kredi taleplerinin incelenmesinde, analistler kuskusuz çeşitli faktörleri dikkate almak durumundadır. Söz konusu etmenler; kredinin amacı ve tutarı, kredi isteyenlerle ilgili kişisel nitelikler, mali faktörler, ekonomik faktörler, kredinin güvencesi ve kredi isteklisi firmanın hukuki yapısı başlıkları altında toplanabilir.

2.1.2.1.1. Kişisel Faktörler

Kredi talep eden firma ve ortaklarının, piyasadaki itibar dereceleri, iş başarma dereceleri, bilgi ve tecrübeleri, moraliteleri v.s gibi hususlardır. Burada ön değerlendirmede yapılan karşılıksız çek ve protestolu senet araştırmasından çok daha

[55] Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, İstanbul, Arayış Yayıncılık, 2000.s:2

detaylı, firma ve başarı performansını direk etkileyen ortakların, yöneticilerinin detaylı bir şekilde araştırması yapılır[56].

2.1.2.1.2. Ekonomik Faktörler

Kredi talep edene firmanın; borç ödeme güçleri, ekonomik hayatta ve iş kolundaki gelişmeleri, üretim hacmi, stoklar, rekabet durumu, piyasadaki konumu gibi hususlardır. Burada sektörün genel durumu ve sektördeki gelişmeler ile firmanın bu gelişmelere ne kadar ayak uydurabildiği, sektördeki olumsuz gelişmelerden firmanın etkilenme derecesi önemli bir yer teşkil etmektedir. Firmanın bulunduğu piyasa içindeki yeri, çalışma konusu, gerek mahalli piyasa ve gerekse Türkiye ve dünyadaki piyasa durumu araştırılır. Aynı zamanda üretilen mal ve hizmetlerin üretim, stok ve satış durumları ile fiyat hareketlerinin de saptanması gerekir[57].

2.1.2.1.3. Finansal Faktörler

Kredi talep eden firmanın; alacaklarının mahiyeti, tahsil kabiliyeti, ticari olup olmadığı, stokların devir sürati, aktif değerlerinin yüksekliği, satış kârının is hacmine göre durumu, mali durumunun istenilen kredi miktarına uygunluğu, gayrimenkul varlığı, iş hacmine göre öz ve işletme sermayesinin yeterlilik derecesi, borçluluk oranı, mali rasyoları ile ilgili hususlardır.

2.1.2.1.4. Hukuki Faktörler

Kredi talep eden firmanın; hukuki ehliyetinin olup olmadığı, haciz ve iflas, konkordato gibi durumlarla karşılaşmaması, temyiz kudretine haiz olması gibi hukuksal açıdan sakıncalı olmaması gibi hususlardır.

---

[56] Nezih Perçin, **Temel Kredi Bilgileri,** Demirbank Eğitim Müdürlüğü Yayınları,İstanbul,1999. s:42

[57] Mahmut Usta, "**Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Tahsisi**", Pamukbank T.A.S. Eğitim Bölümü Yayınları, No:24, İstanbul. 1994, s:47

2.1.2.1.5. Ticari Amaçlı Faktörler

Talep edilen kredinin firmanın işletme gereksiniminde kullanılması olarak ifade edilir. Yani kredinin başka bir alana kaydırılmamasıdır. Firmalara kendi iş alanları ile ilgili olmayan durumlarda kredi verilmemeli, özellikle büyük tutarlı kredilerin gerçek kullanım alanları saptanarak izlenmelidir[58].

2.1.2.2.Kredi Analizi Kapsamında Yapılacak Çalışmalar

Kredi analizini gerçekleştiren banka çalışanlarını, kredi talebinde bulunan müfterilerin kredi değerliğine ulaştıracak olan çalışmalar kalitatif ve kantitatif nitelikleri itibariyle iki ana başlık altında toplanabilir.

Finansal (Mali) analiz ya da diğer bir tabirle Mali Tablolar Analizi; bir firmanın finansal yapısını, faaliyetlerinin sonuçlarını ve finansal açıdan gelişiminin yeterli olup olmadığını saptamak ve firma ile ilgili geleceğe yönelik tahminlerde bulunabilmek amacıyla, mali tablo kalemlerindeki değişikliklerin, kalemler arasındaki ilişkilerin zaman içerisinde göstermiş oldukları eğilimlerin incelenmesi ve gerektiğinde belirlenen standart ve sektör ortalaması ile karşılaştırılarak yorumlanması faaliyetlerinin bütününü ifade etmektedir[59].

Finansal olmayan analiz ise; firmanın geçmiş, cari ve gelecek performansını etkileyen ve etkileyebilecek tüm etmenlerin ortaya konularak incelenmesi ve değerlendirilmesini içerir. Bu analiz, firmanın moralitesi ve yönetim yapısının analizi, firmanın bağlı olduğu grup firmalarının ve iştiraklerinin analizi, firma ortaklarının servetlerinin analizi, ticari faaliyet analizi, rekabet gücü analizi, yatırım analizi, firmanın diğer banka ve finans kurumlarıyla ilişkileri, firmanın finansal

[58] Demirbank T.A.Ş., "**Mali Analiz ve Eğitim Notları",** İstanbul,1998, s:22
[59] Adem Çabuk, İbrahim Lazol, **Mali Tablolar Analizi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2008, s: 135.

tablolara yansımamış olan kayıt dışı faaliyetlerinin analizi, diğer risklerinin analizi gibi konuları kapsar[60].

2.1.2.2.1. Finansal Olamayan Analiz

İstihbarat, bankacılıkta, kredi değerliliğinin tespiti ve riskin azaltılması amacıyla, gizlilik ve tarafsızlık içinde, bankalar tarafından şahıslar veya firmaların ahlaki ve mali durumlarını doğru olarak tespit için çeşitli kaynaklardan yapılan bilgi toplama ve değerlendirme sürecidir. Bu veri ve bilgiler, bankanın istihbarat servisi tarafından toplanmakta ve belgelendirilmektedir[61].

Kredinin güvenli, verimli ve akışkan olarak plase edilmesine özen gösterilmesi gerekmekte olup; kredinin akışkan olarak çalışması, verimli ve güvenli bir şekilde kullandırılması, kredi talebinde bulunan işletmenin tanınması ile mümkün olmaktadır. İyi bir istihbarat sayesinde; uygun müşteriye, uygun limitler tahsis edilebilmekte ve kredinin vadesinde geri dönüşü sağlanabilmektedir[62].

2.1.2.2.1.1.İstihbarat

Banka kaynaklarının güvenli ve verimli bir şekilde kullandırılması öncelikli olarak doğru kullanıcıların seçilmesine bağlıdır. Doğru kullanıcının seçilmesi ve kredilendirme işlemlerinde maruz kalınan risklerin en az düzeye indirilmesi gerek ekonomide ve sektörde yaşanan gelişmelerin yakından takip edilmesini gerekse de müşterinin iyi bir şekilde tanınmasını zorunlu kılmaktadır. İşte bankaların müşterileri ve müşterilerinin faaliyet gösterdikleri piyasalar hakkında kredi dağılımına rehber olabilecek bilgileri, bir sistem dahilinde değerlendirmek üzere toplayıp kayıtlamasına istihbarat denilmektedir [63].

---

[60] Y. Haluk Aytekin, **Bankacılık ve Finansal Terimler Sözlüğü**, Palme Yayıncılık, Ankara, 2008,s:519

[61] Aysegül Öker, **a.g.e**., s:90

[62]Osman Altug, **a.g.e**., s.34.

[63] Halime Temel,**a.g.e.,** s:20

Bankalar tarafından yapılan istihbarat çalışmalarının temel amacı; kredi talebinde bulunan müşterilerin, krediyi geri ödeme gücüne (kapasitesine) ve karakterine (kişisel nitelikleri ve moralitesine) sahip olup olmadıklarının bankalarca saptanması ve bu saptama doğrultusunda müşterilerin ihtiyaçlarına uygun şekilde (uygun tür, limit ve vadelerde) kredilendirilerek; kredilerin güvenli, verimli ve akışkan olarak kullandırılmasını sağlamaktır[64].

Bankalarca yapılan istihbarat çalışmalarının müşteriyi en iyi tanıtıcı nitelikte olabilmesi; çalışmalarda kullanılacak kaynakların olabildiğince çeşitli ve bol olmasına ve bu çalışmaların belirli aralıklarla değil, sık sık yapılmasına bağlıdır. Bu anlamda, bankalarca bazı özel durumlar dışında yılda bir defa ya da bir müşteriye ilk kez kredi kullandırıldığında yapılan istihbarat çalışmalarının sürekliliğinin sağlanması, kredi riskinin azaltılması bakımından esastır.[65]

Bankalarca bu unsurların göz önünde tutulduğu bir istihbarat çalışmasının sonucunda, kredi kullandırmaya layık olmayan kimselere kredi verilmemesi suretiyle bankanın kaynakları emniyetli biçimde değerlendirilecektir.

İstihbaratın Kaynakları

Kredi talebinde bulunan müşteriler ve kefil ya da kefilleri için bankalarca yürütülen istihbarat çalışmaları sonucunda elde edilmesi gereken bilgiler;

- Kredinin miktarı ve amacı,
- Şirket verileri,
- Finansal veriler,
- Birincil ve ikincil geri ödeme kaynakları,
- Güvenilirlik

[64] Kürşat Özgür Özden **a.g.e**.,s:78
[65] Kürşat Özgür Özden **,a.g.e**.,s:78

Şeklinde özetlenebilir[66].

Tablo 3: **İstihbaratın Kaynakları**

Özel Kaynaklar	**Resmi Kaynaklar**	**Yarı Resmi Kaynaklar**
• Şirket Ana Sözleşmesi • Hesap Durumu Belgesi ve Mali Hesapların Açıklayıcı Notları • Karşılıklı Görüşme • Piyasadan Toplanan Bilgiler • Müşterilerin Bankalarla Olan ilişkileri • Destek Hizmet Kuruluşlarından Alınan Bilgiler • Diğer Rapor ve Belgeler	• Ticaret Sicili Kayıtları ve Ticaret Sicili Gazetesi • Tapu Sicili Kayıtları ve Vergi Beyannameleri • İmza Sirküleri ve Onaylı imza Örneği • T.C. Merkez Bankası Risk Santralizasyonu Kayıtları • İcra-İflas Dairesi Kayıtları • Kanun, Kararname ve Tebliğler	• Noterler • Ticaret ve Sanayi Odaları • Esnaf ve Sanatkâr Dernekleri • Meslekî Kuruluşlar • Borsa ve Araştırma Kurumları Verileri

İstihbaratın kaynakları, genel olarak, niteliksel ve niceliksel kaynaklardır. İstihbaratın birkaç kaynağa dayandırılarak ve sınırlı kaynaklarla yapılması sağlıklı olmamaktadır. Kredi talep edenlerin moralitesi, cari mali gücü, özvarlığı, gelir

[66] Hakan Şakar, ,**a.g.e**. s: 44.

yaratma kapasitesi hakkında bilgi sağlayan, kredi taleplerinin değerlendirilmesinde büyük öneme sahip bu faktörlerin daha iyi anlaşılmasına olanak sağlayan çeşitli kaynaklar vardır. Bu kaynaklardan en önemlileri; özel, resmi ve yarı resmi kaynaklardır1[67].

2.1.2.2.1.1.1.Özel Kaynaklar

Şirket Ana Sözleşmesi: Kredi talebinde bulunan firma eğer bir şirket ise, bu şirketin ana sözleşmesinin bankaca temin edilerek kontrol edilmesi ve müşteri kredi dosyasında saklanması gereklidir. Şirketin kuruluşundan sonra yapılan değişiklikler ile güncellenmiş olan şirket ana sözleşmesinin bankaca temini, özellikle ticari Şirketler (kollektif, komandit, limited, anonim ve kooperatif) gibi ortaklık halinde kurulmuş şirketlerin istihbaratı açısından önem arz etmektedir. Bankaların, şirket hakkında bu ana sözleşmeden edinebileceği bilgiler; şirketin ticaret unvanı, ortaklığın türü, süresi, kuruluş tarihi, faaliyet konusu, sermaye durumu, kâr ve zararının dağılımı, yöneticilerinin ve ortaklarının yetkileri, ikametgahı, hukuki ehliyeti ile ilgili bilgilerdir[68].

- Hesap Durum Belgesi ve Mali Hesapların Açıklayıcı Notları: Bankalar tarafından açılacak krediler ve verilecek kefaletler ya da teminatlar için kredi talebinde bulunanlardan, Türkiye Bankalar Birliği tarafından belirlenerek düzenlenmiş hesap durum belgesi alınması gerekmektedir.
- Şirket Yetkili / Ortakları ile Karşılıklı Görüşme: Eldeki bilgiler değerlendirilerek firma hakkında bir sonuca ulaşılamıyorsa ya da firma ile bankanın çıkarları gereği ilişki kurulması isteniyorsa, firmanın yerinde incelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.
- Şirketlerin Bankalarla Olan İlişkileri: Bazı bankalar, kredi ve hatta büyük mevduat müşterileri hakkında dosya düzenlemektedirler. Bu dosyalarda, daha önce verilmiş krediler, bu kredilerin geri ödenmesinde sorunlarla karşılaşıp karşılaşılmadığı, ilgilinin bankada bulundurduğu mevduat, mevduatın gösterdiği gelişim hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler, şüphesiz

[67] Öztin Akgüç, **a.g.e**.,s.26-29
[68] Kürşat Özgür Özden **a.g.e**.,s:80

dosyası mevcut bulunan bir müşteriden kredi talebi geldiği taktirde göz önünde tutulmaktadır. Bankalar, başka bir finansman kurumunun talebi üzerine de, ilgili kredi istekleri hakkında önceden bilgi toplamış olabilir. Kredi talebi değerlendirilirken, daha önce başka bir kuruma bilgi vermek için toplanmış olan verilerden de yararlanılabilir[69].

- Diğer Rapor ve Belgeler: Bankaların istihbarat çalışmalarında başvurduğu ve önemli görülen diğer rapor ve belgeler; dış denetim raporu, Yeminli Mali Müşavir raporu, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir raporu, firma faaliyet raporları, kapasite raporu, hakediş belgesi, iş bitirme belgesi, iş sözleşmesi, gümrük çıkış beyannameleri, yatırım teşvik belgesi, ihracatçı ithalatçı belgesi, vergi beyannamesidir.

2.1.2.2.1.1.2.Resmi Kaynaklar

- Ticaret Sicil Kayıtları: Ticaret sicil işleri; İstanbul ve İzmir'de müstakil Ticaret Sicili Memurlukları tarafından, Ticaret ve Sanayi Odaları veya Ticaret Odaları bulunan yerlerde bu odalarca, Ticaret ve Sanayi Odalarının bulunmadığı yerlerde ise bütün il sınırlarını kapsayacak şekilde belediyelerce yerine getirilmektedir.
- Esnaf ve Sanatkarlar Sicil Kayıtları: Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu'na göre, esnaf ve sanatkar olan kimselerin Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Derneği'ne kayıt yaptırmaları gerekmektedir. Üyelere kayıt karşılığında bir belge verilmektedir. Kredili şirket, Esnaf ve Sanatkarlar hüviyetinde ise, bu belgenin bir sureti istenir (Ticaret Odası Sicil kaydı aranmamaktadır.). Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Derneği'nin bu belgesinden veya kayıtlarından şirketin unvanı ve faaliyet konusu öğrenilmektedir.
- Trafik Tescil, Liman Tescil, Tapu Sicil ve Vergi Kayıtları: Araç rehini karşılığı kullandırılacak kredilerden, güvence olarak verilen veya şirketin makine parkına kayıtlı araçlar için Trafik Tescil Belgesi, gemiler için ise Liman Tescil Belgesi gerekmektedir. Tapu ve vergi kayıtları da resmi

[69] Aysegül Öker, **a.g.e**.,s:92

belgelerdendir. Tapu sicilleri açık olup; ilgili olduğunu ispat eden herkes kendisince önemli olan başlıca sayfaların memur huzurunda gösterilmesi veya bunların birer suretlerinin verilmesini isteyebilmektedir.

- TCMB: TCMB idare merkezinde Bankacılık ve Krediler Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan Risk Santralizasyon Müdürlüğü, santralizasyon işleriyle görevlidir. Bu müdürlük, bankaların müşterilerinin kredi ve risk durumlarını toplamak, toplanan bu bilgilerden firma kredilerini ve risklerini santralize ederek, bu konuda bankalara bilgi vermek, bankaların müşterilerine açmış oldukları ve kullandırdıkları kredilerin çeşitlerine, niteliklerine, iktisadi faaliyet gruplarına göre dağılımını tespit etmektedir. Bu müdürlük ayrıca, Türkiye genelinde elde edilen bilgileri bir değerlendirmeye tabi tutarak karşılaştırmakta; kredi ve risk bildiri cetvelleri üzerinde gerekli kontrolü yapmakta, Elektronik Bilgi işlem Müdürlüğü'ne devrederek bu müdürlükle işbirliği yapmak suretiyle kredi ve risklerin izlenebilir hale getirilmesini sağlamaktadır[70].

2.1.2.2.1.1.3.Yarı Resmi Kaynaklar

Noterler, ticaret ve sanayi odaları, esnaf ve küçük sanatkarlar dernekleri, ihracatçı birlikleri, mühendis ve mimar odaları, kooperatif birlikleri, serbest muhasebeci, mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler odaları, menkul kıymetler borsası gibi kuruluşlar yer almaktadır.

2.1.2.2.2. Finansal Analiz

Kredi analizi kapsamında bankalar tarafından yapılacak olan çalışmaların diğer bir boyutunu oluşturan finansal analiz ya da diğer bir tabirle mali tablolar analizi; bankaların, kredilendirdiği ya da kredilendirmeyi planladığı gerçek veya tüzel kişi müşterilerin; borç ödeme güçlerinin, bu gücün sürekli olup olmadığının, gelirlerinin geçmişte göstermiş olduğu eğilimin ve kredileri geri ödeyecek ölçüde

[70] Aysegül Öker, **a.g.e.**,s:94

kaynak yaratıp yaratamayacaklarının saptanarak, bu müşterilerin hangi tür, tutar, vade ve teminatlarla kredilendirilmeleri gerektiğinin tespit edilebilmesi ve bu sayede riskin minimize edilmesi amaçlarıyla; gizlilik, tarafsızlık, doğruluk ve geçerlilik ilkeleri altında edinilen bilgilerin, belirli teknikler yardımıyla analiz edilmesi, raporlanması ve bu raporların yorumlanarak kredi talebinde bulunan müşteriler hakkında bir yargıya varılması faaliyetlerinin bütünüdür.

Finansal analizlerin yapılmasında bir araç görevi gören finansal (mali) tablolar, bir firmanın içerisinde bulunduğu mali durumu ve bu mali durumdaki değişiklikleri açıklamaktadır. Finansal tablolarda yer alan veriler üzerinde yapılacak analizler ise, firma ile ilgili mali yorum ve değerlendirme açısından daha anlamlı ve yararlı sonuçlara ulaşılmasını sağlamaktadır. Özetle finansal analiz; bir firmanın finansal durumundan edinilen bilgilerin, firma hakkında bir yargıya varılmasında kullanılacak faydalı bilgilere dönüştürülmesi sanatıdır[71].

Finansal tabloların sadece kendi içlerinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Bir çok dış faktör firma verilerinin kalitesini ve bu verilerin yorumlama yöntemlerini etkiler. Finansal analizin amacı belirsizliğin yarattığı kredi riskini en alt düzeye indirebilmektir[72].

Mali tablolar işletmelerin finansal durumunu ve işlemlerini yansıtır. İşletmenin sahip olduğu kaynakların nasıl değerlendirildiği, ne etkinlikte kullanıldığı mali tablolar aracılığı ile anlaşılabilir. İşletmeye ilişkin varlıklar, yabancı kaynaklar, öz kaynaklar, gelir ve kârlar ile gider ve zararlar, nakit akışları ile ilgili bilgiler, mali tablolar vasıtasıyla sağlanır. Bu bilgiler, finansal tablo dip notlarıyla birlikte kullanıcıya işletmenin gelecekteki nakit akışları ile nakit ve nakde eşdeğer varlıkların

[71] James C. Van Horne, John M. Wachowicz, **Fundamentals of Financial Management**, Twelfth Edition, Financial Times Prentice Hall, 2005, s: 126.
[72] Belkıs Seval, "**Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi"**, İstanbul, Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayını, Yayın no: 11, İstanbul, 1990,s:155

oluşmasıyla ilgili tahminlerin gerçekleşme ve zamanlamasına ilişkin konuları açıklar[73].

Mali tablolar, bankalara kredi talep eden firmaların mali yapısı hakkında bilgi veren en önemli kaynaklardır. Bu nedenle mali tabloların analizi bankalar açısından büyük önem taşır. Mali tabloların analizinde amaç, işletmenin finansal durumunu, faaliyet sonuçlarını, mevcut kaynaklarını etkin kullanıp kullanmadığını, almış olduğu krediyi ödeyebilecek ölçüde fon yaratıp yaratamayacağını saptamaktır [74].

Bilindiği gibi bankalar, kredilendirecekleri bir firmanın finansal tabloları üzerinde yaptıkları incelemelerde firmanın mali durumu ve faaliyet sonuçları hakkında genel olarak şu sorulara yanıt aramaya çalışmaktadırlar;

- Firmanın borç ödeme gücü var mıdır? Eğer varsa, bu gücün gelecekte sürme olasılığı nedir?
- Firma, gelecek dönemlerde talep ettiği krediyi geri ödeyebilecek ölçüde fon yaratabilecek midir?
- Firma gelirlerinin geçmiş dönemlerde göstermiş olduğu eğilim ne yöndedir?
- Firma, uzun süreli borçlarını ödemede güçlüklerle, olanaksızlıklarla karşılaşabilir mi?
- Firmanın sermayesi, faaliyet sonuçları ve kârlılığı yeterli midir?
- Firma, dengeli bir şekilde finanse edilmiş midir?
- Firma, duran varlıklara aşırı yatırım yapmış mıdır?

Kuşkusuz bu soru listesi uzatılabilir. Genel olarak muhasebe verileri, bu soruların büyük bir kısmını yanıtlamaya yardımcı olsa da, finansal tablolarda yer alan hangi kalemlerdeki değişikliklerin, hangi kalemler arasındaki ilişkilerin ve bunların hangilerinin zaman içerisinde göstermiş oldukları eğilimlerin, bu soruları yanıtladığını bilmek, ortaya koymak gerekmektedir. Örneğin, bir firmanın duran

[73] Mehmet Cengiz Gögebakan ve Musa Arda, "Yeniden Degerleme Oranının Finansal Analiz Üzerindeki Etkisi", **Bankacılar Dergisi**, Sayı.45 ,2003, s:61-65.
[74] M.Arda, ve C.Göğebakan, " **Yeniden Değerleme Oranının Finansal Analiz Üzerinde Etkisi",** Pamukbank T.A.Ş. Kredi Risk Yönetimi Bölümü, *Bankacılar Dergisi*, 2003,s:61

varlıklarının tutarı, o firmanın kısa süreli borç ödeme gücü hakkında çok az bilgi verir, hatta hiç bilgi vermeyebilir; yine tek bir yıla ilişkin kâr rakamı, o firmanın faaliyet sonuçlarının değerlendirilmesinde yeterli olmayabilir[75].

Çeşitli göstergeler, ölçütler, karşılaştırmalar, işletmenin mali durumunun, kârlılığının, verimliliğinin değerlendirilmesinde yardımcı olmaktadır. Genellikle, uygulamada, mali tablolar analizinde kullanılan teknikler dört grupta toplanabilir[76]:

- Karşılaştırmalı Analiz,
- Eğilim (Trend) Yüzdeleri ile Analiz,
- Yüzde Yöntemi ile Analiz,
- Oran Analizi.

2.1.2.2.2.1. Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi

Karşılaştırmalı mali tahlil, bir işletmenin iki veya daha fazla dönemlerine ilişkin mali tablolarının birbirini izleyen dönemler bakımından karşılaştırmalı düzenlenmesi ve bu tablolarda yer almakta olan kalemlerde zaman içerisinde oluşan değişikliklerin incelenerek değerlendirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır [77].

Karşılaştırmalı analiz, işletmeye borç verip vermeme veya yatırım yapıp yapmamanın en temel göstergesidir. Hissedarlar ve yönetim açısından da işletmenin hedeflerini gerçekleştirmedeki başarısını ve hedeften sapılan noktaları göstereceğinden geleceği yönlendirmede anlamlı bir etkiye sahiptir[78].

Finansal tabloların iki dönemli olarak düzenlenmesi durumunda, cari dönemin verileri geçmiş dönemin verileri ile karşılaştırılmakta ve artış veya azalışlar ve bunların yüzdeleri buna göre saptanmaktadır. Buna karşın, karşılaştırmalı

[75] Öztin Akgüç, **a.g.e.**, s: 367
[76] Nalan Akdogan ve Nejat Tenker, **Finansal Tablolar Analizi ve Mali Analiz Teknikleri**, 8. Basım, Ankara: Gazi Kitabevi, 2003, s:23.
[77] T. İnan, " **Bankacılıkta İstihbarat ve Mali Tahlil",** Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994, İstanbul,s:64-65
[78] Mehmet Murat, **"Bankalarda Kredi Verme Sürecinde Bilanço Analiz Tekniklerinin Kullanılması"** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, 2002), s:25

tabloların ikiden fazla dönemi içerecek biçimde düzenlenmesi durumunda, karşılaştırmalar iki biçimde yapılmaktadır [79]:

1- En önceki yıl temel yıl olarak alınmakta ve tüm karşılaştırmalar bu yıla göre yapılmaktadır.

2- Her iki yıl, kendisinden önce gelen yılla karşılaştırılmaktadır.

Karşılaştırmalı mali tahlilin en büyük üstünlüğü, incelenen işletmenin gelişme yönü hakkında görüş verecek verileri sağlamasıdır. Mali tablolarda yer alan kalemlerdeki değişikliklerin incelenmesi, işletmenin ve onun mali karakteristiklerinin hangi yönde gelişmekte olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca karşılaştırmalı mali tahlil, işletmenin gelecekteki gelişmesi hakkında tahminlerde bulunmak yönünden de yararlı olmaktadır. Koşullarda büyük değişiklik olmadığı sürece, işletmenin geçmişteki eğilimine uygun düşen bir gelişme göstereceği beklenebilir [80].

Karşılaştırmalı tablolar analizinde beklenen yararın sağlanabilmesi için karşılaştırmaya esas alınan dönemlerin aynı uzunlukta olması, tablonun içerdiği bilgilerin aynı muhasebe kuram ve ilkelerine göre belirlenmiş olması gerekmektedir [81].

2.1.2.2.2.2.Dikey Yüzdeler Analiz Tekniği (Yüzde Metodu, Dikey Analiz)

Dikey yüzdeler analizi; bir firmanın tek bir faaliyet dönemine veya birbirini izleyen birden fazla faaliyet dönemlerine ilişkin finansal tablolarında (bilânço ve gelir tablosunda) yer alan her bir kalemin, genel toplam ya da hesap grupları içerisindeki yüzde ağırlığının (oransal büyüklüğünün) hesaplanmasına ve hesaplanan bu yüzdelerin karşılaştırılmalı olarak incelenmesi ve değerlendirilmesine dayanan

[79] Nalan Akdogan ve Nejat Tenker," **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri,** Gazi Kitap Evi, 2001, Ankara,s:519

[80]Öztin Akgüç, **Mali Raporlar Analizi,** Arayış Yayınları, 2005,İstanbul,s:347

[81] Nalan Akdogan ve Nejat Tenker.,a.g.e.,s:519

finansal analiz tekniğidir. Yüzdelerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi; ilgili firmanın finansal durumu ve faaliyet sonuçları (mali performansı) hakkında önemli bilgiler vermekle birlikte, firmalar arası karşılaştırmalar yapmak ya da firmanın faaliyet gösterdiği sektördeki konumunu belirlemek açısından da oldukça önemlidir[82].

Bankalar açısından ise; kredi talep eden firmalar hakkında isabetli kredi kararlarına ulaşabilmek için, firmaların finansal durumlarının ve faaliyet sonuçlarının değerlendirilmesi önemli olduğu kadar; bu firmaların, faaliyet gösterdikleri sektörler içerisindeki ve rakip firmalar arasındaki mali konumlarının bilinmesi de bir o kadar önemlidir. Bunun için de dikey yüzdeler analizi yardımı ile firmaların finansal tablolarında yer alan her bir kalemin, toplam veya grup içerisindeki ağırlığının irdelenmesi gerekir.

Dikey yüzdeler analiz tekniğinin bankalara sağladığı avantajlar;

- Kredilendirilecek firmaların tek bir faaliyet dönemine veya birbirini izleyen birden fazla faaliyet dönemlerine ilişkin finansal tablolarının karşılaştırmalı olarak incelenebilmesi,
- Kredilendirilecek firmaların finansal tablolarının, rakip firmaların finansal tabloları ile karşılaştırılarak değerlendirilebilmesi ve firmaların faaliyet gösterdikleri sektörler içerisindeki yerlerinin belirlenebilmesi olarak özetlenebilir.

Dikey yüzdeler analizi ile bir firmanın tek bir faaliyet dönemine ilişkin finansal tabloları (bilânço ve gelir tablosu) analiz edilebileceği gibi, birbirini izleyen birden fazla faaliyet dönemlerine ilişkin finansal tabloları da analiz edilebilir. Dikey yüzdeler analizi, bu yönüyle hem statik (duraksal) hem de dinamik (devimsel) bir yapıya sahiptir. Ancak daha öncede belirtildiği gibi bankalar, gerek dikey yüzdeler tekniğinden gerekse diğer tekniklerden, dinamik yönleri ile faydalanmaktadırlar[83].

[82] Kürşat Özgür Özden , **a.g.e.** s:96
[83] Kürşat Özgür Özden , **a.g.e**. s:97

2.1.2.2.2.3.Eğilim (Trend) Yüzdeleri

Mali tabloların analizinde kullanılan trend yüzdeleri ilk olarak 1925 yılında Stephan Gilman tarafından ortaya konmuştur. Trend yüzdeleri tekniği belli bir zaman içinde mali tablolarda yer alan kalemlere ait trendlerin incelenmesini sağlar[84].

Bu yöntemde, finansal tablolarda bir yıl baz yıl olarak kabul edilmekte ve o yıla ait tutarlar 100 kabul edilerek bunu izleyen dönemlere ilişkin aynı tür değerlerin baz yılına göre yüzde olarak değişimi hesaplanmaktadır. Eğilim yüzdeleri analizi dinamik analiz türü olup, işletmelerin finansal tablolarında yer alan kalemlerin dönemler arasında göstermiş olduğu artış veya azalışlar saptanmakta ve bu değişikliklerin temel yıla yöre oransal önemleri ortaya konularak firmanın gelişme yönü incelenmektedir[85].

Örneğin, bir işletme 1982 yılında kurulmuş ve 1984'de normal çalışma kapasitesine ulaşmışsa, trend 1984'den başlatılmalıdır. Bu bakımdan doğru verilere ulaşmak için baz yıl dikkatle seçilmelidir. Örneğin, net baz yılının net satışlarının 100.000 TL olduğu kabul edilirse, birinci yılın net satışlarının 105.000 TL olduğu bir ortamda satışlardaki artış sadece %5 olmaktadır. Diğer taraftan 50.000 TL olan diğer olağan gider ve zarar kaleminin 200.000 TL olduğu düşünülürse, diğer olağan gider ve zararlar hesabındaki artışın %400 olduğu görülecektir. Mutlak rakamların dikkate alınmaması durumunda, net satışlardaki %5gibi önemsiz bir artışa karşın diğer olağan gider ve zararlar kaleminde %400 gibi önemli bir artışla karşılaşılmıştır. Mutlak rakamlar dikkate alınmadığı için analistin normal şartlar altında %400 oranında artan giderler ile daha yakından ilgilenmesi gerekmektedir. Oysa mutlak rakamların da yer alması durumunda artışın 150.000 TL gibi ihmal edilebilir bir rakamdan kaynaklandığı ve üzerinde durulmaması gerektiği anlaşılmaktadır.

---

[84] Mehmet Murat, **a.g.e**. s:25.

[85] Ezgi Yıldırım, "**Bankalarda Ticari Kredilendirme Süreci; Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Yolları İle İlgili Ampirik Bir Çalışma**", Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2007,s:52

Daha öncede belirtildiği gibi bankalar, kredilendirecekleri firmaların mali tabloları üzerinde yaptıkları karşılaştırmalı analizler ile firmaların gelişme eğilimleri (trendleri) hakkında oldukça yararlı bilgiler sağlamaktadırlar. Eğilim yüzdeleri analizleri ise, kredilendirilecek firmaların gelişme eğilimlerinin yanında, bu firmaların, uzun dönemdeki başarıları, uygun finansal kaynaklar kullanıp kullanmadıkları, uygun yatırım kararları alıp almadıkları ve varlıklarını verimli ve etkin kullanıp kullanamadıkları gibi kredi kararlarını önemli derecede etkileyecek bilgileri bankalara sunmaktadırlar. Bu da kredi taleplerinin daha geniş kapsamlı bir biçimde değerlendirilmesine ve firmaların gelecekteki durumlarına ilişkin daha sağlıklı tahminler yapılmasına imkân vermektedir[86].

2.1.2.2.2.4.Oran (Rasyo) Analizi

Mali Tablolar analizinde kullanılan diğer bir teknik "oranlar"dır. Mali tablolarda yer alan iki kalem arasındaki ilişkinin basit matematik ifadesine oran (rasyo) denilmektedir.

Mali tablolarda yer alan kalemler arasında basit matematik ilişkileri göstermek, başka bir deyişle oranlar hesaplamak, tek başına bir amaç değildir. Önemli olan hesaplanan yorumlanması ve değerlendirilmesidir. Oranlar, yararlı bir analiz aracı olabilmeleri için, işletme ile ilgili anlamlı soruları yanıtlamalıdırlar[87].

İşletme faaliyetlerinin sonuçlarını anlama ve değerlendirmede çok yararlı olan oran (rasyo) analizi finans yöneticisinin gelecekteki finansman ihtiyaçlarını planlayabilmesine büyük katkıda bulunur. Finansal yöneticiler, finansal ifadelerdeki ham verileri yorumlamak için oran analizini kullanırlar. Basit olarak finansal oran, bir finansal rakam başka bir finansal rakama bölündüğünde alınan sonuçtur. Her bir oranı hesaplamak kolaydır fakat her oran, firma performansını etkili bir şekilde

[86] Kürşat Özgür Özden , a.g.e.s:97
[87] Öztin Akgüç, **Mali Tablolar Analizi,**İstanbul, 2002, s: 345.

ölçmek için dikkatli bir şekilde analiz edilmelidir [88]. Oranlar yolu ile analiz uygulamada en çok kullanılan finansal analiz tekniklerinden birisidir. Oranlar, isletme ile ilgili doğru soruların sorulmasına ve cevapların verilmesine yardımcı olur [89].

Rasyo, geniş anlamda iki rakam arasındaki sayısal ilişkiyi gösterir[90]. Oran veya yüzde olarak ifade edilir. Mali analistler bakımından rasyolar mali tablolarda, özellikle bilanço ve gelir tablosunda yer alan iki kalem arasındaki ilişkilerdir.

Oran analizi, cari dönem finansal tablosunun analizinin yapılması esnasında aralarında anlamlı ilişkiler bulunan kalemler arasında matematiksel bağıntı kurulması suretiyle ortaya çıkan sonuçların değerlendirilmesidir. Bilanço çözümlemelerinde bir çok faydalı oranlar bulunmaktadır. Tek basına bir oran herhangi bir anlam ifade etmez. Her işletmenin faaliyet gösterdiği sektörün farklı özellikleri vardır. Bu özellikler mali durum ve faaliyet sonuçları arasındaki ilişkiyi belirler. Bu nedenle oran analizi sonuçları sektörel standartlara göre değerlendirilmelidir. Bankalar için mali oranlar işletmenin performansını ortaya koymada güvenilebilecek en önemli nesnel veriler olup mali başarısızlığı ortaya koymada önemli derecede tahmin gücüne sahiptirler. Oran analizi işletmenin sadece incelemeye tabi yıla ait ya da geçmişteki finansal performansını ortaya çıkarmaya değil, yıllar itibariyle, rakiplerle ve sektör ortalamalarıyla karşılaştırılarak işletmenin geleceğine dair tahminlerde bulunmak amacıyla da kullanılmaktadır. Bununla birlikte muhasebe denetimi esnasında kanıt toplama tekniği olarak da rasyolar kullanılmaktadır.

Firmaların ve bankalar analizi yapılırken; likidite durumları, varlıkların yönetilmesi, kârlılığı vb. çeşitli yönleri ile ilgili sonuçlara varmak için oran analizinden faydalanılır[91]. Analiz yapılırken kesinlikle benimsenmiş bir sıra

---

[88] J. Timothy Gallagher ve Joseph D. Andrew, **Financial Management**: **Principles And Practice**, Third Edition, Upper Saddle River New Jersey, Printice Hall, 2003,s:97

[89] Ali Ceylan, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, Gözden Geçirilmiş 7.Basım, Ekin Kitabevi, Bursa,2001,s:37

[90] Robert Rachlin, Allen Sweeny,**Accounting and Financials Fundamentals For Nonfinancial Executives**,2nd edition,Amacom American Management Association,1996,s:191

[91] Muharrem Özdemir, **Finansal Yönetim**, 1. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, 1997, s:36.

bulunmamakla beraber oranlar firma ile ilgili olarak cevapladıkları sorulara göre altı gruba ayrılabilmektedir[92]:

• Firmanın likidite durumunun analizinde kullanılan oranlar
• Firmanın varlık-kaynak kullanımında etkinlik derecesini ölçmede kullanılan oranlar
• Firmanın finansal yapısı ile ilgili oranlar
• Firmanın kârlılık durumunun değerlendirilmesinde kullanılan oranlar
• Firmanın büyüme hızına ilişkin oranlar

Bu yöntemlerde amaç oran bulmak değil, bulduğumuz oranı doğru yorumlayabilmektir. Finansal analistin, hesaplanan oranların sonucunu yorumlarken aşağıdaki durumları dikkate alması gerekir[93].

Zaman açısından karşılaştırma: Bulunan oranlar, firmanın önceki dönem oranlarıyla karşılaştırılmalıdır. Sektör ortalamaları ile karşılaştırma: Oranlar, aynı is kolundaki benzer yapıdaki firmaların oranları ya da firmanın faaliyette bulunduğu endüstri kolunun ortalama oranlarıyla karşılaştırılmalıdır. Deneyler sonucu bulunmuş oranlarla karşılaştırma: Batılı ülkelerde yapılan araştırmalar sonucunda çeşitli is kolları için ortalama değerler bulunmuştur. Örneğin; yapılan çalışmalar sonucunda likidite oranının 1, cari oranın 2 olması gerektiği sonucuna varılmıştır. Finansal analizde elde edilen oranlar tek basına yeterli değildir. Bu nedenle diğer analiz yöntemleriyle desteklenmelidir[94].

Oranlar tekniği ile başarılı bir analiz elde edebilmek için su noktalara dikkat etmemiz gerekir[95];

• Oran analizinde anlamsız oran kullanmaktan kaçınılmalıdır.
• Oranlar doğru ve amaçlara uygun biçimde yorumlanmalıdır.

[92] Öztin Akgüç, **Finansal Yönetim**, Yenilenmiş 7. Baskı, İstanbul: Avcıol Basım Yayın, 1998, s:23.
[93] Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**, 6.Baskı, istanbul: Türkmen Kitabevi, 2002, s:32.
[94] Nuray Ergül, **Herkes için Finans**, 1.Basım, Literatür Yayıncılık, İstanbul: 2004, s:43.
[95] M.Emin Arat, "**Finansal Analiz Aracı Olarak Oranlar İlkeler ve Yorumlar",** Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı, 2005, İstanbul: s:89

• Oranlar üzerindeki mevsimlik ve toplu durum hareketlerinin etkileri yorumda dikkate alınmalıdır.
• Oranlardaki değişikliklerin nedenleri ve işletme açısından taşıdığı önem doğru belirlenmelidir.
• Oranlardaki değişimler ek bilgilerle desteklenerek yorumlanmalıdır.
• Oran sonuçları, oranda yer alan değerlerin tutarları da dikkate alınarak yorumlanmalıdır.
• Oranlar değerlendirilirken işletmenin kendi geçmiş yıllar bilgileri yanında sektörün genel eğilimi de dikkate alınmalıdır.
• Oran analizi ile işletmenin geçmiş performansı değerlendirilirken gelecekle ilgili ipuçları yakalamak bir hedef olmalıdır.
• Yukarıda belirtilen koşullara ilave olarak; elde edilen oranı değerlerken, sadece söz konusu oranla yetinilmemeli bu oranı bütünleyecek, daha anlamlı duruma getirecek; ilgili diğer oranlarla birlikte değerlendirilmelidir
• Oranlar yöntemi ile elde edilen sonuçlar dönemler arası karşılaştırılarak gelişme trendi ortaya konulmalı, böylece bilinen verilerden hareketle bilinmeyenler saptanmaya çalışılmalıdır.

a.Likidite Analizinde Kullanılan Oranlar

Likidite analizinde kullanılan oranlar, bir işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünü ölçmeye, işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını saptamaya yardım eder. Bu oran dönen varlıklar ile işletmenin kısa vadeli yabancı kaynakları arasındaki ilişkiyi tespit eder. Ticari bankalar kısa vadeli ikrazlarda bulundukları için müstakrizlerin kısa vadeli likiditeleriyle bilhassa ilgilenirler. Diğer taraftan tahvil sahiplerini ise, firmanın zamanı geldiğinde faiz ve ana parayı ödeyebilecek kadar nakde sahip olup olmayacağı hususu alakadar eder[96].

[96] John L O'Donnell, **İşletme Finansmanı 2** Başnur matbaası Çeviren;Doğan Sindiren,Hasan Erdönmez, Ankara 1967, s:146

İşletmeye kredi veren bankalar işletmenin kaldıraç oranlarının sonuçlarıyla yakından ilgilidirler. Borcun geri dönüp dönemeyeceğini anlamak için kredi analistleri ve bankacılar birkaç likidite göstergesini incelerler[97].

Likidite oranları, firmaya borç verenler acısından; işletmenin varlık durumunun ne derece güven taşıdığı, firmanın likidite yapısının nasıl olduğu konularında bilgi sahibi olmalarını sağlayan oranlardır [98].

Likidite oranları, işletmenin kısa vadeli borçlarını vadesinde ödeyip ödeyemeyeceğini, diğer bir ifade ile paraya çevrilebilecek aktif değerlerle kısa vadeli borçları arasındaki ilişkiyi gösterir. Bir bakıma likidite oranları, işletmenin ödeme gücünü açıklar. Likidite oranları, işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını belirlemek için de kullanılır[99].

Likidite oranları nispeten daha az ilgi uyandıran temel özelliklere de sahiptirler. Çünkü kısa vadeli aktifler ve yükümlülükler kolayca değişebilir, likidite miktarı çok çabuk geçersiz kalabilir. Herhangi bir malın değerini tam olarak bilmeyebilirsin ancak bir gecede yok olmayacağından kesinlikle emin olabilirsin. Firmalar finansal ömürlerinin sonlanması adına genellikle geniş zaman dilimleri seçerler. Örneğin, perakendeciler firmalarını yılbaşı patlamasının hemen ardından ocak ayında finansal olarak sonlandırabilirler. Bu zamanlarda firmalar, daha yoğun sezonlara göre daha çok nakitleri vardır ve daha az kısa vadeli borçları vardır[100].

Ticari bankaların kredi kullanan müşterilerinden, ara ve dönem sonu bilançoları ile diğer finansal bilgileri talep etmeleri, oran analizinin önemini

---

[97] Richard A. Brealey, Stewart C. Myers, Alan J. Marcus, **Fundamentals of Corporate Finance**, Mc Graw-Hill Inc, Literatür Yayıncılık,1995, s: 443.

[98] Ezgi Merkit**,"Firma Değerinin Tespitinde Muhasebenin Rolü, Finansal Oranlar ile Firma Değerleme Yöntemlerinin ilişkisi Ve Isparta Goller Bölgesi Çimento Sanayi Ve Ticaret A.S. (GOLTAS) için Bir Uygulama"**, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .Eskişehir, 2004, s:60

[99] Ertuğrul Çetiner,**İşletmelerde Mali Analiz**,Ankara, 2000, s:139

[100] Richard A.Brealey, Alan J. Marcus ve Stewart C. Myers, **İşletme Finansının Temelleri,** Hatice Doğukanlı, Türkan Arıkan ve Ünal Bozkurt (çev.). 5. Basım. Literatür Yayıncılık, İstanbul: 2007.s:444

artırmıştır. Bunun yanında, diğer finansal analiz tekniklerine göre, oran analizinin önem kazanmasının nedenleri şunlardır.

• Banka yöneticilerinin hızlı karar vermelerinde oran analizi önemli rol oynamaktadır.

• İşletme dışındaki kişiler acısından oranların ifade ettiği anlam, mutlak rakamlara göre daha yararlı ve karar vermeye daha elverişlidir.

• Oranlar; işletmelerin büyüklük ve benzeri özelliklerini belli ölçüde ortadan kaldırdıklarından, işletmeler arası karşılaştırmalara olanak verir.

Bankalar verilen kredileri geri alamamak gibi bir durumla karşılaşmamak için kredi isteklisi firmanın borç ödeme gücünü araştırmak, ölçmek ve değerlendirmek zorundadırlar. Bir firmanın kısa süreli borç ödeme gücü olup olmadığını saptayabilmek için firmanın dönen varlıkları ve kısa süreli borçları arasındaki ilişkiyi incelemek gerekir. Bu ilişkiyi gösteren başlıca oranlar şunlardır[101].

- Cari Oran = Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar,
- Asit-Test Rasyosu (Likidite Oranı) = (Dönen Varlıklar – Stoklar – Peşin Ödenmiş Giderler – Diğer Dönen Varlıklar) / Toplam Kısa Süreli Yabancı Kaynaklar (veya Asit-Test Rasyosu-Likidite Oranı) = (Hazır Değerler + Menkul Değerler + Kısa Süreli Alacaklar) / Kısa Süreli Yabancı Kaynaklar),
- Net işletme Sermayesi = Dönen Varlıklar – Kısa Süreli Yabancı Kaynaklar,
- Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar Oranı,
- Net Satışlar / Kısa Süreli Yabancı Kaynaklar Oranı.

Likidite Oranları

1. Cari Oran
2. Likidite Oranı
3. Nakit Oranı
4. Kısa Vadeli Alacaklar/ Aktif Toplamı Oranı
5. Kısa Vadeli Alacaklar/Dönen Varlıklar Oranı
6. Stoklar/Dönen Varlıklar Oranı

[101] Öztin Akgüç, **a.g.e.,** s:196

7. Stoklar/Aktif Toplamı Oranı
8. Stok Bağımlılık Oranı

b.Finansal (Mali) Yapı Oranları

İşletmenin kaynak yapısının ve uzun vadeli borç ödeme gücünün ölçülmesinde kullanılan oranlar bu grupta toplanmaktadır. Başka bir anlatımla işletmenin öz kaynağının yeterli olup olmadığı, kaynak yapısı içinde borç ve özkaynağın dengesi ve özkaynak olarak yaratılan fonların ne tür dönen varlık ya da duran varlıklara kullanıldığının ölçülmesinde kullanılan oranlardır. İşletmenin sağlamlık derecesi hakkında tam bir yargıya ulaşmak için, kaynak yapısının ve sermaye yeterliliğinin analizi gerekli olmaktadır. İşletme uygun biçimde finanse edildi mi? Öz kaynaklar ile yabancı kaynaklar arasında uygun bir denge var mıdır? Finansman kaynaklarının toplam kaynaklar içindeki oranları nelerdir? Finansal kaldıracının etkisi işletme kârlılığın artırdı mı? gibi soruların yanıtları bu gruptaki oranlar yardımı ile bulunmaya çalışılmaktadır[102].

Bir işletmenin mali ihtiyaçları, özkaynaklar ve yabancı kaynaklarla sağlanır. İşte mali (yapı) oranlar; özkaynaklarla, yabancı kaynaklar arasındaki ilişkiyi, bir başka ifade ile işletmenin öz kaynaklardan ve yabancı kaynaklardan yararlanma derecesini gösterir. Bir işletmede toplam kaynaklar arasında öz kaynaklar yüksek ise, kredi veren kişi ve kuruluşlar açısından olumlu bir durum, düşük ise riskli bir durum vardır. Mali yapı analizinde kullanılan oranlar, firmanın faaliyet sonucu zarar etmesi, varlıklarının değer yitirmesi veya gelecek yıllarda tahmin edilen tutarda fon yaratamaması durumunda söz konusu firmanın, uzun süreli yükümlülüklerini yerine getirip getiremeyeceği konusunda önemli ipuçları verir[103].

İşletmelerin sahip oldukları varlıklar öz kaynaklarla ve yabancı kaynaklarla finanse edilir. İşletmelerin kaynak yapısına finansal yapı da denilmektedir. Finansal yapının ne şekilde oluşturulduğu bir çok açıdan önem taşımaktadır. Finansmanın

[102] Nalan Akdoğan ve Nejat Tenker: **a.g.e**. s:618.
[103] Öztin Akgüç, **a.g.e.** s:222

temel ilkesi, dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklarla, duran varlıkların ise uzun vadeli yabancı kaynaklarla ve/veya öz sermaye ile karşılanmasıdır. Finansal yapının bu temel ilkeye göre oluşturulması, işletmenin risk seviyesini düşürmesi açısından önemlidir.

Finansal Yapı Oranları:

1. Kaldıraç Oranı (Yabancı Kaynak/Aktif Toplamı)
2. Özkaynaklar/Yabancı Kaynaklar
3. Öz Kaynak/Aktif Toplamı Oranı
4. Kısa Vadeli Yabancı Kaynak/Aktif Toplamı
5. Banka Kredileri/Aktif Toplamı
6. Kısa Vadeli Banka Kredileri/ Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
7. Banka Kredileri /Yabancı Kaynaklar Toplamı
8. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar/ Devamlı Sermaye Oranı
9. Uzun Vadeli Yabancı Kaynak/ Pasif Toplamı Oranı
10. Maddi Duran Varlıklar / Öz Kaynak Oranı
11. Maddi Duran Varlıklar / Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar Oranı
12. Maddi Duran Varlıklar / Aktif Toplamı
13. Duran Varlıklar/ Öz Kaynaklar Oranı
14. Duran Varlıklar/ Yabancı Kaynaklar Toplamı
15. Duran Varlıklar/ Devamlı Sermaye Oranı
16. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar/Toplam Yabancı Kaynaklar Oranı

c.Faaliyet Analizinde Kullanılan Oranlar

Firmanın faaliyetlerinin devamını sağlamak için elinde bulundurduğu varlıkların ne derece etkin kullanıldığının belirlenebilmesi amacıyla bu oranlardan yararlanılır[104]. Devir hızı oranları olarak da bilinen bu oranlar, varlıkların her bir lirasının yarattığı geliri gösterir.

[104] Ezgi Merkit ,a.g.e.,s:65

Bir işletmenin operasyonel aktiviteleri hem envanter ve alacak kalemlerine yapılan kısa vadeli, hem de tesis makine ve cihazlara yapılan uzun vadeli varlık yatırımlarına ihtiyaç duyar. Faaliyet analizinde kullanılan oranlar firmanın operasyonlarının devamlılığı için ihtiyaç duyulan varlıkların satışlar ile ilişkilerini açıklar[105].

İşletme varlıklarının faaliyetlerde ne derece etkili kullanıldığı "verimlilik oranları" da denilen faaliyet oranlarıyla ölçülür. Finansal analistler firmanın varlıklarını ne derece etkin kullandığını ölçmek için etkinlik oranını da kullanabilirler[106].Bu yönüyle varlıklar toplamı ve varlık kalemleri ile satışlar arasında bir ilişki kurulmaya çalışılır. Bu oranlar bir işletmenin kendi içinde analizine imkan verdiği gibi, aynı endüstri kolundaki işletmelerle karşılaştırmalar yapılmasına da fırsat verir.

Verimlilik oranları bir işletmenin satış yapabilmesi için kullandığı varlıkların verimliliğini ölçmeye yarar. En verimli işletmeler varlıklara yaptığı yatırımın kendisine maksimum satış geliri yaratabilen işletmelerdir[107]. Başka bir deyişle, faaliyet oranları bilanço kalemlerinin hangi süratte nakde veya satışlara dönüştüğünü gösterir.

Bu oranlar likidite analizi konusunda yetersiz kalan likidite oranlarına destek olur ve ayrıca şirketin kârlılığı, nakit, alacak, stok, sabit kıymetler yönetimi ve borçları ödeme yönetimi hakkında önemli bilgiler verirler. Faaliyet analizinde kullanılan oranlar firmanın gelecek sermaye ihtiyaçlarını anlamamıza olanak verir. Satışlardaki artışın ekstra varlık yatırımı yapılmasına işaret edebileceği gibi. Faaliyet analizinde kullanılan oranlar aynı zamanda analiste firmanın hedeflenen büyümeyi sağlayabilmek için yatırım yapabilme yeteneğine dair bilgi sağlar[108].

---

[105] Gerald I. White, Ashwinpaul C. Sondhi, Dov Fried, **The Analysis and Use Of Financial Statements**, 2nd Edition, John Wiley & Sons Inc,1998,s:151

[106] Richard A. Brealey, Alan J. Marcus ve Stewart C. Myers.a.g.e.,s:445

[107] D.Bowlin Oswald, John D.Martin,David F. Scott, **Guide To Financial Analysis**, McGraw-Hill Publishing Company,1990 Singapore, s:26

[108]Osman Okka, **İşletme Finansmanı,** Nobel Kitabevi, Ankara: 2006,s:44

Devir Hızları (Kez)

1. Stok Devir Hızı
2 Ticari Alacak Devir Hızı
3. Aktif Devir Hızı
4. İşletme Sermayesi Devir Hızı
5. Net İşletme Sermayesi Devir Hızı
6. Duran Varlık Devir Hızı
7. Maddi Duran Varlıklar Devir Hızı
8. Özkaynak Devir Hızı

d. Kârlılık Oranları

İşletmelerin emrine verilmiş bulunan öz ve yabancı kaynakların, verilendirme derecesinin ölçümünde kullanılan oranlar bu grupta toplanmaktadır. İşletmelerin bir bütün olarak tüm faaliyetlerinde kârlı çalışıp çalışmadığının belirlenmesinde bu oranlardan yararlanılır. Kârlılık oranları ile, işletmenin geçmişteki kazanç gücü ve faaliyetlerinin etkinlik derecesi değerlendirilir[109].

Kârlılık oranları bir işletmede elde edilen kârın yatırımlara ve satışlara göre ölçülü, yeterli ve tatmin edici olup olmadığını ortaya koyarlar. Bu oran ile firmanın faaliyetlerindeki verimlilik ortaya çıkarılmaktadır[110]. Bir işletmenin elde ettiği kârın yeterli olup olmadığını belirlemek için aşağıdaki etmenlerin göz önünde tutulması gerekir[111].

• Sermayenin alternatif kullanılış alanlarında sağlayabileceği gelir,
• Genel ekonomik koşullar,
• Aynı endüstri kolunda benzer firmaların kâr oranları,
• Geçmiş yıllarda kârın göstermiş olduğu eğilim,
• İşletmenin planladığı kâr hedefleri.

[109] Nalan Akdoğan ve Nejat Tenker, a.g.e.s; 634.
[110] Metin Türko, **Finansal Yönetim,** Genisletilmis ve Gözden Geçirilmis 2. Basım. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım, 2002,s:113
[111] Öztin Akgüç, **a.g.e.,** s.443

Firmanın kârlılık analizinde kullanılan oranlar dört bölümde incelenebilir:

• Kâr ile satışlar arasındaki ilişkileri gösteren oranlar

• Kâr ile sermaye arasındaki ilişkileri gösteren oranlar

•İşletmenin ortaklarına yeterli bir gelir sağlayıp sağlamadığını belirlemede kullanılan oranlar

• İşletmenin mali yükümlülüklerini karşılamak için yeterli gelir elde edip etmediğini saptamada kullanılan oranlar

Kârlılık Oranları:

1. Net Kâr/ Öz Kaynaklar
2. Vergi Öncesi Kâr/ Öz Kaynaklar
3. Net Kâr/ Aktif Toplamı
4. Kümülatif Kârlılık Oranı
5. Faaliyet Kârı/ Faaliyetin Gerçekten Kullanılan Varlıklara Oranı
6. Brüt Satış Kârı / Net Satışlar
7. Amortisman Öncesi Esas Faaliyet Kârı/ Net Satışlar Oranı
8. Net Kâr/Net Satışlar Oranı
9. Satılan Malın Maliyeti/ Net Satışlar
10. Faaliyet Giderleri/ Net Satışlar
11. Finansman Giderleri / Net Satışlar
12. Faiz ve Vergiden Önceki Kâr / Finansman Giderleri
13. (Dönem Net Kârı+ Finansman Giderleri)/ Finansman Giderleri

2.1.3.Kredinin Fiyatlanması, Kullandırımı ve İzlenmesi

2.1.3.1.Kredinin Fiyatlanması

Ana faaliyet konusu kredi vermek ve buradan gelir sağlamak olan bankalar, verdikleri kredilerin kredilendirilebilir fonlarının maliyetini karşılamasını ve buna ilave olarak makul bir kâr sağlanmasını beklerler. Bankalar belli baskılar altında hizmet sunarak kâr maksimizasyonuna ulaşmaya çalışırlar. Söz konusu baskılar,

diğer bankalarla, banka dışı diğer finansal kurumlarla ve devlet düzenlemeleriyle ilgili yükümlülüklerden oluşmaktadır. Varlıkların içinde en büyük gelir sağlayıcı kalemi krediler oluşturduğu için, kredi faizlerinin belirlenmesi bankaların kârlılıklarında önemli bir yere sahiptir. Zira krediler bankalar için hem gelirin hem de giderin önemli bir kaynağıdır[112].

Kredilerin doğru fiyatlanması kredi yapılandırma sürecinin önemli bir unsurunu teşkil eder. Risk faktörleri ve diğer fiyatlama unsurları göz önüne alınmadan ya da yeterince değerlendirilmeden fiyatlanmış bir kredi geri ödense bile kredi banka için kârlı bir işlem olma özelliğini yitirebilir[113].

Krediler bankaların en önemli ve en büyük gelir kaynağı yaratan aktiflerini oluştururlar. Kredi fiyatlama sistemleri bankaların kredilendirme fonksiyonu içinde banka kârlılığını oluşturan faktörleri kapsayacak şekilde oluşturulur. Bankanın fiyatlama hedefleri, kendi amaçlarından ve rekabet koşullarından önemli ölçüde etkilenir. Şüphesiz tüm bankacılar, kredi fiyatlarını belirlerken masraflarının üzerine tatminkar bir kâr payı eklemek isterler. Ancak nihai fiyatı belirleyen unsur pazar fiyatıdır. Bankanın fiyatlama sistemi, pazarda oluşan kredi fiyatına bankanın ne derece uyabileceğini görmek açısından yararlıdır. Kredi yöneticisinin doğru fiyatlama kararları verebilmek için kredi ile ilgili tüm giderleri, potansiyel gelir kaynaklarını ve bankanın hedeflerini çok iyi anlamış olmaları gerekir. Kredi fiyatının belirlenmesinde ilk aşama kredi ile ilgili giderlerin tanımlanmasıdır. Bankalar kâr amacı güden diğer işletmeler gibi kâr edebilmek için masraflarını karşılamak zorundalar[114].

2.1.3.2.Kredinin Kullandırımı

Kredi kararı sürecin bir sonucudur. Bu süreç kredi yöneticisine kabul edilemeyecek bir talebin en kısa sürede elimine edilmesi olanağını verir. Süreç kredi

[112] Güler Aras,**a.g.e.** s.71
[113] Belkıs Seval, **a.g.e.** , s. 210
[114] Belkıs Seval, **a.g.e.** s: 225

mülakatı ile başlar. Bu aşamada talep kredi yöneticisine ulaşmış, kredinin amacı belli olmuş ve veriler alınmıştır. Kredi yöneticisi kredi talebinin bankanın kredi politikaları ile uyumlu ve kredi kriterlerini karşılar özellikte olduğuna karar verirse sürece devam edilir. İlk engeli aşan talep ikinci aşamada firma yöneticileri, firma ve sektör hakkında bilgi toplanması aşamasıdır. Borçlunun çevresindeki ünü, karakteri ve geçmişteki deneyimleri hakkında referans olabilecek bilgi kaynakları taranır ve firmanın içinde bulunduğu sektördeki yeri ve sektörün istikrarlılık derecesi araştırılır. Bu istihbarat esnasında karşılaşılan olumsuz faktörler kredinin bu aşamada reddedilmesine olanak sağlar[115].

Bütün bu aşamalardan sonra talep edilen kredi tutarı şube limitleri çerçevesinde kalırsa, şube kredi komitesi toplanır, değerlendirme yapar ve kredi tutanağı düzenleyerek kredinin açılması için servise talimat verilir. Talep edilen kredi limitleri genel müdürlük onayına tabi ise, o zaman gerekli dokümanlar genel müdürlük kredi tahsis birimine gönderilerek, kredinin onaylanması beklenir. Kredi onayının gelmesinden sonra kredi kullandırılır.

2.1.3.3.Kredinin İzlenmesi

Kredi başvurusunun yetkili birim tarafından kabul edilerek tahsisinden sonraki en önemli aşamalardan biri de kredinin takip edilmesidir. Kredinin tahsisi ile geri dönüşü arasındaki sürede kredi izlemeden sorumlu yönetici, müşteriyi izlemek ve kredi ilişkilerini gözden geçirmek durumundadır. Kredi izlemek bankaya, sorun yaratan kredilerin çözümü için önlemlerin vaktinde alınması, müşterilerin sözleşmeye uygun hareket edip etmediğinin belirlenmesi ve banka sermayesinin zararlar için yeterli olup olmadığı konusunda fikir edinilmesi gibi avantajlar sağlar[116].

[115] Belkıs Seval, **a.g.e.** s: 119
[116] Sinan Görkem, **a.g.e.**,s: 44

2.2.TİCARİ BANKALARDA KREDİ RİSK YÖNETİMİ

2.2.1.Risk ve Risk Yönetimi Kavramları

Kökeni Arapça "Rızık / Rısk (Rısq)" ya da Lâtince "Riziko (Risicum)" sözcüklerinden türemiş olan risk (ya da riziko) kelimesi[117], genel olarak olumsuz bir beklenti ve sakınılması gereken bir kavram olarak zihinde canlandırılmaktadır.
Riskin birçok farklı tanımı vardır, bunlar aşağıdaki gibidir;

Genel olarak risk, plânların başarısız olma olasılığı, hatalı karar alma tehlikesi, zarar etme veya kâr etmeme gibi durumlarla ilgili bir kavramdır[118].

Risk, bir işlemin ekonomik değerinin belirsizliği veya bir işlemle ilgili olarak oluşan parasal kaybın, ortaya çıkarılması veya bir giderin ya da zararın ortaya çıkması ile sonuçlanacak, ekonomik faydanın azalması ihtimalidir[119].

Risk, belirli bir zaman aralığında belirli bir hedefe ulaşamama ve dolayısıyla zarara uğrama olasılığıdır. Böylelikle risk, gelecekte oluşabilecek sorunlara ve tehlikelere işaret etmektedir[120].

Risk, beklenen veya umulan bir sonuçtan sapma ihtimalinin mevcut olduğu bir hali anlatır. Örneğin, piyangodan en büyük ikramiyeyi kazanma isteği, beklentisi olan bir kişiye büyük ikramiyenin çıkmaması ihtimali bir risktir ve beklenenin aksine bir sapmayı ifade etmektedir[121].

---

[117] Jake Ansell, Frank Wharton, Risk, **Analysis, Assessment and Management,** John Wiley & Sons, 1992, s. 4.
[118] Mehmet Bolak**, Risk ve Yönetimi**, Birsen Yayınevi, 2004, s:3.
[119] Nuray Ergül, **a.g.e.** ,s: 209.
[120] Şenol Babuşcu, **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, Akademi Consulting & Training, 2005, s: 4.
[121] M. Ayhan Altıntaş, **Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği**, Turhan Kitabevi Yayınları, 2006, s:1.

Risk, ortaya çıkacak olan sonucun ne olacağı hakkında belirsizliğin bulunduğu bir durumu anlatmaktadır[122].

Risk, gerek belirsizlik gerekse belirsizliğin sonuçları olarak tanımlanabilir[123]. Finansal açıdan risk, bir getirinin geleceğin alternatif durumlarına bağlı olması ve bu durumlardan en az birinin negatif ya da pozitif bir getiriyle sonuçlanabilmesi durumudur. Risk, bu tanımdan hareketle, beklenen değer ile gerçekleşen değer arasındaki olumlu ya da olumsuz farktır. Risk, finansal piyasalardaki dalgalanmaların ve istikrarsızlıkların firma ve finansal kuruluşlar üzerinde yarattığı olumsuz etkidir. Bankacılık açısından incelendiğinde ise risk, en basit haliyle, bankanın zarara uğrama ihtimalidir. Başka bir ifadeyle bankacılıkta risk, banka faaliyetlerin arzu edilen düzeyde gerçekleşmemesi olasılığından dolayı kayıp ve / veya kazançların belirsizliğidir.

2.2.2.Kredi Risk Yönetimi ve Organizasyonu

Tasarruf sahiplerinden toplanan fonların yatırımcılara kredi şeklinde verilmesi ve bundan gelir elde edilmesi bankacılığın temel faaliyetlerinden olup risk üstlenilmesini gerektirmektedir. Kredi riski en genel haliyle, bankaların vermiş oldukları kredilerin geri ödenmemesi veya kısmen geri ödenmesi veyahut kredinin teminatı olarak gösterilen kıymetlerin değer kaybederek ödenmeyen borcu karşılayamaması durumudur[124]. Geniş anlamda kredi riski müşterinin kredi değerliliğindeki olumsuz değişiklerin meydana gelmesi ihtimalini de kapsar.

Bankaların büyük bir kısmı için kredi riskinin en geniş ve görünür kaynağı kullandırdıkları krediler olmakla beraber, menkul kıymet portföyü, kırmızı (ters) bakiye veren mevduat hesapları, diğer mali kuruluşlar nezdinde tutulan mevcutlar, teminat mektupları, diğer garanti ve taahhütler, türev sözleşmeleri ve bankalar arası

[122] Scott E. Harrington, Gregory R. Niehaus, **Risk Management and Insurance**, McGraw-Hill, 1999, s: 3.
[123] T.Tevfik Arman, **Risk Analizine Giriş**, Alfa Yayıncılık, 1997, s: 2.

[124] İlhan Meriç,**Türk Ticaret Banka İsletmelerinde İsletme Riski ve Ekonomik Kârlılık**, Ankara, ODTÜ İ.İ.B.F. Yayını, 1980.s:,100

para piyasası işlemleri nedeniyle de kredi riskine maruz kalınmaktadır [125]. Son yıllarda yaşanan gelişmeler bu riskin önemini daha da arttırmış olup bu gelişmeler şunlardır[126] :

- Dünya genelinde yapısal iflasların artması
- Küçük ölçekli firmaların sermaye piyasası araçlarının gelişimi ile direkt olarak fon sağlama imkânlarının artması ve bunun sonucunda bankaların küçük ölçekli firmalara kredi kullandırımlarına ağırlık vermesi
- Yaşanan yoğun rekabet nedeniyle kâr marjlarında görülen daralma
- Kredilerin teminatı olarak gösterilen varlıkların değerlerindeki değişimin artması ve genel düşüş eğilimi
- Türev ürünlerin kullanımının yaygınlaşması ve bunun sonucunda bilanço dışına taşınan kredi riskinin artması

Bütün bu gelişmeler ışığında kredi risk yönetiminin amacı genel olarak; mevzuat hükümlerine uyumlu olarak ve uygun parametreler içerisinde bankanın maruz kalabileceği riskleri yöneterek, bankanın risk ayarlı getirisinin maksimize edilmesidir[127]. Kredi risk yönetimi ile etkin kredi portföy yönetiminde bulunulması, fiyatlandırmanın doğru bir şekilde yapılması, risk ve getiri arasındaki optimum dengenin kurulması, erken uyarı sistemlerinin oluşturulması, optimal sermaye dağılımının sağlanması, yerel ve uluslararası otoritelerin düzenlemelerine paralel olarak çalışılması amaçlanmaktadır.

Bu amaçların gerçekleştirilmesine yönelik olarak kredi risk yönetimi faaliyetleri günümüzde, genellikle piyasada belli bir geçmişi olan, büyük ölçekli firmalara kredi vermenin tercih edildiği ve iyi kredi verme seklinde nitelendirilen ve kredi fiyatlamasında riski göz önüne almayan geleneksel kredi risk yönetimi faaliyetlerinden oldukça farklılaşmıştır [128].

---

[125] M. Ayhan Altıntaş, **a.g.e.** s:355

[126] Edward I Altman, Anthony Saunders, "Credit Risk Measurement: Developments over the last 20 years", **Journal of Banking and Finance**, Sayı: 21, 1998, s: 1721-1742

[127] Tuba Kale Korkmaz, "Kredi Riskinin Ölçümünde Alternatif Yöntemler", **Active Dergisi,** Sayı: 17, 2004, s:1

[128] Ebru Ogan Erdoğan, Burak Dolgun; "Dünyada ve Türkiye Kredi Riski Uygulamaları", **Active Dergisi,** Sayı: 18, 2001, s.1-3.

Modern kredi risk yönetimi faaliyetleri müşteri verimliliğini ön plana çıkarmakta, krediler portföy olarak yönetilmekte, risk- getiri ilişkisi ölçülmekte, kredi fiyatlaması ve ayrılması gereken sermaye riske göre belirlenmektedir.

2.2.3.Riskin Doğmasını Önlemeye Yönelik Politikalar

Bankaların vermiş olduğu kredilerin geri dönmemesi veya bir iştirakten beklenen getirinin gerçekleşmemesinden kaynaklanan risklere karşı koymak için uygulanacak bazı politikalar bulunmaktadır. Riskin doğmadan önlenmesini hedef alan aktif politikalar genel olarak şunlardan oluşmaktadır.

a) Riskin yansıtılması

Kredi riskinin müşteriden alınarak, başka bir güvence üzerine aktarılmasıdır. Kredinin anapara veya faizinin ödenmediği durumlarda, bankanın zararını tazmin edecek bir teminatın alınması şeklinde olmaktadır. Banka herhangi bir olumsuz gelişme durumunda bu teminata başvurarak zararını tamamen veya kısmen telafi etmektedir [129].

Teminatlar da kredi kullanan veya üçüncü bir kişi tarafından sağlanmaktadır. Müşteri tarafından sağlanan teminatlar genellikle gayrimenkul, menkul ipoteği, işletme rehni gibi maddi teminatları kapsamaktadır. Üçüncü kişiler tarafından sağlanan teminatlar ise kefalet verme şeklinde olmaktadır. Özellikle uluslararası kredilerde görülen başka bir teminat şekli, belirli bir primle bankanın riskini sigorta ettirmesi şeklinde olmaktadır.. Bankalar geleneksel olarak bu önlemi her zaman kullanmaktadırlar[130].

[129] H. Kaval, **Bankalarda Risk Yönetimi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2000,s:61
[130] İsmet Öztürk, **a.g.e**.,s.90

b) Risk tutarının küçültülmesi yoluyla çeşitlendirilmesi

Aynı tutarda bir fonun bir veya birkaç müşteriye kullandırılması yerine, daha fazla sayıda kişilere kullandırılarak, bir kredi müşterisi üzerindeki riskin azaltılması politikası olup, verilecek kredilere üst limit getirmek şeklinde uygulanan politikalardır. Bu şekilde, çok sayıda ancak küçük miktarlardaki kredi kullandırımlarında batma riski, az sayıda ancak büyük miktarlardaki kredi kullandırımlarından daha küçük olmaktadır[131].

c) Riskin sınırlandırılması

Riskin yansıtılması ve küçültülmesi politikaları, kredi alıcısı üzerinde yoğunlaşmakta olan politikalardır. Ancak riskin sınırlandırılması tek bir kredi üzerinde değil, krediler toplamı üzerinde yoğunlaşmakta ve bankanın verebileceği toplam kredilere üst sınırlar getirmektedir. Bu üst sınırlar toplam kredi tutarı üzerine olabileceği gibi, herhangi bir sektör, müşteri grubu üzerine de olabilmektedir. Esasen bu tür risk politikalarının izlenmesi yasal mevzuat ile de korunmakta olup zorunlu olarak uygulatılmaktadır[132].

d) Riskin farklılaştırılması

Risklerin miktar olarak değil de, nitelik olarak farklı gruplara yayılması veya farklılaştırılmasını esas alan politikaları kapsamaktadır. Mesela müşteri grupları; tüketiciler, küçük ticari, büyük ticari müşteriler, şirketler ve kurumsal yatırımcılar gibi müşteri grupları oluşturulursa ve pazarlama politikaları da bu gruplara uygun geliştirilerek, bunlara kullanabilecekleri kredilerin üst sınırı belirlenirse, otomatik olarak, hem kredi risk sınırlaması, hem de risk farklılaştırması yapılmış olacaktır. Risk farklılaştırması, sadece müşteri grupları oluşturarak değil, toplam kredilerin

[131] İsmet Öztürk, **a.g.e**.,s.90
[132] İsmet Öztürk, **a.g.e**.,s.90

hangi bölgelerde ne ölçülerde kullandırılacağı veya hangi sektörlere hangi oranlarda kredi kullandırılacağı şeklindeki kararlarla da yerine getirilebilmektedir[133].

Başka bir farklılaştırma vadeler itibariyle yapılabilmektedir. Toplam kredi hacminin kısa, orta ve uzun vadeler şeklinde miktar olarak bölümlenmesi, ekonomik konjonktüre ve faiz oranlarının değişim hızına göre bu miktarların yeniden düzenlenmesi, krediler donuk olmaktan çıkarılıp daha akıcı hale getirilmesi risk farklılaştırması olarak nitelendirilmektedir[134].

2.3.BASEL II VE BASEL III'ÜN KREDİ RİSK ÖLÇÜMÜNE YAKLAŞIMLARI

2.3.1. Basel Düzenlemeleri

Basel Komitesi 1974 yılı sonunda On Ülke Grubu (Group of ten, G-10) merkez bankaları başkanları tarafından, bankacılık alanında gözetim standartları geliştirmek üzere oluşturulan bir komitedir. Komitenin sekreterya hizmetleri İsviçre' nin Basel şehrinde Uluslararası Takas Bankası (Bank for International Settlement) tarafından verilmektedir. Komite kurulduğundan bu yana birçok belge üretse de bunlardan en önemlisi, 1988 yılında çıkardığı Basel Sermaye Mutabakatı' dır (Basel Capital Accord). Basel I (Ek 2) olarak adlandırılan bu mutabakat uluslararası alanda faaliyet gösteren bankalar için en az %8 sermaye yeterliliği standardı öngören bir kredi riski ölçüm sistemidir. Daha sonra Ocak 1996' da asgari %8'lik özsermaye yeterliliğinin hesabına faiz oranları, döviz kurları ve mal fiyatlarındaki değişimin etkilerini dikkate alan piyasa riski de dahil edilmiştir. Basel I, bankaların risk düzeylerini tam olarak yansıtmaması, düzenlemenin yarattığı farklılıklar nedeniyle oluşabilecek arbitrajı engelleyememesi, operasyonel risk gibi bazı riskleri içermemesi ve OECD ülkesi kriterinin yol açtığı rekabet eşitsizliği nedeniyle bankalarda yeterli sermaye ve risk yönetimine sahip olunması veya bankacılık

[133] İsmet Öztürk, **a.g.e.**,s.91
[134] İsmet Öztürk, **a.g.e.**,s.90

sisteminin güven ve sağlamlığının temin edilmesi hususlarında yetersiz kalmış ve yeni bir düzenleme ihtiyacı hasıl olmuştur [135] . Haziran 1999' da ise komite Basel I 'in yerine geçmek üzere yeni bir sermaye yeterliliği sistemi önerisi ortaya koymuş ve bu önerilere ülke otoriteleri, bankalar ve sanayi gruplarının geniş kapsamlı katılımı ve yapılan üç sayısal etki analizinin (quantitative impact study) sonucunda Haziran 2004' te son şekli verilmiştir[136]. Basel II'de risklere daha duyarlı ve esnek bir yapının oluşturulması hedeflenmektedir. Yeni yayınlanan uzlaşıda hem kredi hem de operasyonel riskin ölçümü için basitten karmaşığa doğru geniş bir spektrum içerisinde yer alan modellerin kullanılmasına imkan verilmektedir. Basel II ile bankalara kendi içsel risk derecelendirme modellerini kullanarak, kredi riski için ayırmaları gereken minimum sermaye tutarını hesaplayabilme imkanı veren önemli bir değişiklik getirilmektedir. Bu yeni yaklaşım, bankaların ayırmak zorunda olduğu yasal sermayeyi bankaların risk pozisyonlarını dikkate alarak ayırdıkları ekonomik sermayeye yaklaştırmaktır[137].

[135] **"CRD/Basel II Ülke Uygulamaları**", Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Çalışma Tebliği, Sayı.1, Ocak 2008, s:1

[136] Mustafa Özçam, "**Basel II Uzlaşısı"**, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, 31 Ağustos 2004, s:1

[137] Tamer Aksoy, **"Basel II ve İç Kontrol"**, Ankara, Ankara SMMM Odası Yayın No: 53, Ağustos 2007.

Tablo 4: Basel I ve Basel II Karşılaştırması [138]

Basel I	Basel II
Sadece kredi ve piyasa risklerinin dikkate alınması	Kredi riskinin daha kapsamlı ele alınması yanında operasyonel riskin de dikkate alınması. SYR' nin riske daha duyarlı hale getirilmesi
Kredi riskine ilişkin katsayıların belirlenmesinde OECD ve OECD üyesi olmayan ülke ayrımı	Kredi riskinin ölçülmesinde kredi derecelendirme kuruluşlarının ülke ve kuruluş için verdiği derecelerin kullanılması
Tek bir risk ölçüm yönteminin kullanılması	Her bir risk kategorisi için alternatif yöntemlerin varlığı nedeniyle sağlanan esneklik yanında bankaların içsel risk ölçüm yöntemlerinin özendirilmesi
Tüm finansal kuruluşlara aynı yaklaşım (BDDK açısından)	Risk yönetiminin önemine yapılan vurgu ve banka yetkililerinin risk yönetiminden sorumlu kılınması
Sadece minimum SYR' ye yapılan vurgu	Üçlü yapı, SYR yanında, gözetim ve denetimin önemi ile piyasa disiplininin gerekliliğine yapılan vurgu ve ilgili düzenlemeler

2.3.2. Basel II'nin Bankalara Etkisi

Basel II uygulamalarıyla birlikte banka ve kredi kuruluşlarının maruz kaldıkları riskleri daha iyi ölçmeleri beklenmektedir. Bunun için bankaların risk bazlı fiyatlamayı hayata geçirmeleri gerekmektedir. Risk bazlı fiyatlama (Risk Based Pricing), bankanın daha çok risk aldığı ürünlerde ve düşük dereceli müşterilerde daha

[138] Asiye KÖMÜRCÜ, **"Basel II Çerçevesinde Standart Yöntem Açısından Derecelendirme Sistemi ve Bir Uygulama"**, Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s:28

yüksek fiyatlama yapması olarak yorumlanabilir. Basel II ile getirilen yeni düzenlemede kredi riskinin ölçümü iki ana unsura dayanmaktadır: Kredi kullananın (firmanın) risk seviyesi ve kredi işleminin risk seviyesi. Kredi kullananın riski, firmanın finansal verileri (bilanço, gelir tablosu vb) ile niteliksel faktörlerinin (yönetici ve ortaklarının geçmişi, yönetim ve organizasyon yapısı, ürün/ hizmet gelişimi, ithalat/ihracat, Pazar payı vb) değerlendirilmesi sonucu tespit edilen firma derecelendirme notu ile ifade edilmektedir. Kredi işleminin riski ise işlemin türü, teminat, vade, para birimi gibi unsurlarla değerlendirilmektedir. Böylece kredi "çok riskli" veya "az riskli" olarak belirlenmekte ve buna göre fiyatlandırma yapılmaktadır [139].

Basel düzenlemeleri çok çeşitli yenilik getirmekte olup, derecelendirme ve iç denetim/iç kontrol fonksiyonu ve etkinliğini ön plana çıkarmaktadır. Bunlara ilaveten yeni uzlaşı risk yönetimi, piyasa disiplini, şeffaflık, geçiş ve uyum maliyeti, kurumsal yönetim fırsatı, öğrenme ve değişim süreci, rekabet, kollektif çaba ve proaktif olma gibi çeşitli etkileri olan yenilikler de içermektedir[140]

2.3.3 Basel II' de Kredi Riski ve Riske Dayalı Fiyatlandırma

Kredi fiyatlaması yapılırken dikkat edilen unsurlardan birincisi kredinin bankaya olan maliyetidir. Bu açıdan bakıldığında sermaye yeterlilik oranını yükselten yüksek riskli krediler bankanın kredi maliyetini arttıracaktır. Böyle olunca yüksek riske sahip olan kuruluşların kredi fiyatlamasının yüksek olabileceği düşünülmektedir. Ancak kredi fiyatlamasında maliyet önemli unsurların başında gelmekteyse de, başka faktörler de kredi fiyatına etki etmektedir. Örneğin; bankalar arası rekabet veya risk primleri bu faktörlerin arasındadır. Diğer faktörler nedeniyle kredi notu düşük olanın, banka kredi fiyatı da o derece artar cümlesi doğru ifade olmaktan çıkmaktadır. Ancak kredi notu düştükçe kredi fiyatında birebir artış olması beklenmese de fiyatı yine de etkileyecektir [141]

[139] Aksoy, **a.g.e.**, s:33
[140] Aksoy, **a.g.e.**, s:147
[141] Kömürcü, **a.g.e.**, s:20

Aşağıda geleneksel kredi fiyatlaması ile Basel II kredi fiyatlaması verilmiştir. Kredi kârlılığını, genel yönetim giderleri ve fonlama maliyetlerine göre kredi faizlerinin ve diğer hizmetlerin fiyatlandırılması belirlemektedir [142]

Tablo 5: Geleneksel ve Basel II ye göre Kredi Fiyatlaması

KREDİ FİYATLAMASI	
GELENEKSEL	BASEL II
Fonlama Maliyeti + Müşteri Risk Primi + Kâr Payı	Fonlama Maliyeti + Beklenen Kayıp Oranı + İlave Sermayenin Maliyeti + Kâr Payı

Kaynak: Niyazi Berk, "Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi", İstanbul, Beta Basım, 2001, s.162.

Risk bazlı fiyatlamada zorlayıcı bir diğer unsur da kullandırılacak krediler için firmalarca verilecek teminatlardır (collateral). Basel II kapsamında kabul edilmesi öngörülen teminatlar şunlardır: Nakit para, altın, ana endeksteki hisse senetleri, mevduat veya mevduat sertifikası, yatırım fonları, borçlanma senetleri (reytinge göre), borçlanma senetleri (reytingin yoksa; likit ve bankalarca çıkartılan), ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetler ve ana endeks dışında fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetleri de barındıran fonlar [143].

Bankalar kredi riskinin azaltılması amacıyla kredi verdikleri işletmeleri risk sınıflarına ayırabilmektedirler. Kredi işlemlerinde risk sınıfı oluşturulması, risk priminin ayrılmasında önemli bir işletme politikası kararıdır. Bu karar özellikle bankaların üst hedeflerine ulaşılması bakımından titiz bir uygulamayı gerektirir. Zaman içinde çeşitli karar organları ya da karar birimleri için tahminlerinin ve kârlılık risk karşılaştırmalarının ne oranda gerçek sonuçlara uygun olacağını

[142] Niyazi Berk, **Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi,** 3.bs., İstanbul, Beta Basım, 2001, s:162

[143] Basel II'nin KOBİ'lere Etkisi**, Türkiye Bankalar Birliği, Bankacılar Dergisi,** Sayı 58, Eylül 2006, s:7

saptamada yardımcı olur. Derecelendirme sistemi sayesinde risk sınıflandırması, bankalar tarafından daha az maliyetle ve kolayca yapılabilecektir [144]

2.3.4.Basel II'de Risk Ölçüm Yöntemleri

Bankalara bu bağlamda daha önce de belirtildiği gibi iki alternatif sunulmaktadır: Biri dışsal kredilendirme ile desteklenen Standart Yaklaşım, diğeri de kredi riskini belirlemede içsel derecelendirme sistemini kullanan İçsel Derecelendirme sistemidir. Kredi riskinin hesaplanması için, Standart Yaklaşım (Standardised Approach), Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım (Simplifed Standardised Approach), Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (Foundation Internal Ratings Based -IRB), Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (Advanced IRB) olmak üzere dört farklı metot belirlenmiştir [145].

2.3.4.1. Standart Yaklaşım

Standart yaklaşım, bir firmaya verilecek kredi için ayrılması gereken sermayenin tespitinde, firmaların "Perakende /Retail" ya da "Kurumsal /Corporate" olarak sınıflandırılmış olması gereğine dikkat çekmektedir. Bankalar kurumsal portföyünde bulunan firmalar için, bağımsız uluslararası derecelendirme kuruluşlarınca verilmiş not ile belirlenen kredi değerliliğini kullanacaklardır. Basel II Standart Yaklaşım, 1988 Sermaye Uzlaşısı (Basel I accord) ile içerik olarak aynı, ancak risk hassasiyeti daha yüksektir. Bankalar varlıklarına ve nazım hesaplarda (Bilanço dışı) takip ettikleri pozisyonlarına belli bir risk ağırlığı vererek, risk ağırlıklı varlıklarının (Risk- Weighted Assets) toplamını bulurlar[146].

Standart yöntem ile hesaplama:

Risk Tutarı x Risk Ağırlığı x % 8 = Sermaye Etkisi

Standart yöntem için Tercih edilen teminatlar şunlardır:

---

[144] Kömürcü, a.g.e., s:33

[145] Basel II'nin KOBİ'lere Etkisi, **Bankacılar Dergisi**,Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul, Sayı.58, Eylül 2006, s:7

[146] Aksoy, **a.g.e.**, s:33.

• Nakit, mevduat veya mevduat sertifikası,

• Altın,

• Borçlanma Senetleri – Ratinge göre

• Borçlanma Senetleri – Rating yoksa (Likit ve bankalarca çıkartılmış)

• Ana endeksteki hisse senetleri,

• Ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetler,

• Ana endeks dışında fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetleri de barındıran fonlar,

• İpotek (İpotek karşılığı kredinin şartları ipoteğin ikamet veya ticari amaçlı bir mülk üzerinde olmasına göre değişmektedir.

• Ortak kefaleti, grup şirketi kefaleti, müşteri çek ve senetleri risk azaltıcı teminat olarak kabul edilmemektedir. [147]

2.3.4.2. Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım

Kredi riskine ilişkin olarak kullanılan ikinci yöntem olan Basitleştirilmiş Standart Yaklaşımı'n, birçok açıdan Standart Yaklaşım ile benzer hükümler içerdiğine ve iki yaklaşım arasındaki temel farklılığın risk ağırlıklarının belirlenmesinde, Standart Yaklaşım 'da bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından verilen rating notlarının Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım 'da ise ihracat kredi kuruluşları tarafından verilen rating notların dikkate alınmasıdır. İki yöntem arasındaki diğer önemli farklar ise şunlardır

- Bankalardan alacaklar için sadece 1 numaralı opsiyon kullanılabilmektedir.
- Şirketlere verilen kredilerin tamamı %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır.
- Ticari amaçlı gayrimenkul ipoteğine dayalı krediler için avantajlı uygulama bulunmamaktadır.
- Kredi türevleri kredi riski azaltımı kapsamında dikkate alınmamaktadır.
- Teminat ve garantilerde vade ve kur uyumsuzluğu bulunmaması gerekmektedir.

[147] "Basel II", TTGV Yönetim Kurulu Bilgilendirme Sunumu, (Çevrimiçi) http://www.ttgv.org.tr/content/docs/basel_ii.pdf " 21Şubat 2013

- Teminatlar için sadece Basit Yöntem kullanılabilmektedir [148]

2.3.4.3. Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı

Belirli asgari koşullara uymak ve kamuyu bilgilendirme yükümlülüklerini yerine getirmek suretiyle İçsel Derecelendirmeye Dayalı yaklaşımını kullanmak için denetim otoritesinin onayını alan bankalar, belirli bir krediye ilişkin sermaye gereksinimini, risk bileşenleri için yapmış oldukları içsel tahminlere dayanarak belirleyebilecektir. İçsel derecelendirme sistemlerinin amacı; eldeki geçmiş verilerden hareketle müşterilerin temerrüt olasılıklarının hesaplanması ve risklilik düzeyinin belirlenmesidir [149].

2.3.4.4.Gelismis İçsel Derecelendirme Yaklaşımı

Temel içsel derecelendirme yaklaşımında banka her bir borçlunun ödememe olasılığını tespit etmekte, denetim otoritesi ödememe durumunda maruz kalınacak risk ve doğacak zarar tahminlerine ilişkin veriyi sağlamaktadır. Gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımında, gelişmiş bir sermaye tahsis yapısına sahip olan bankaya her iki veriyi de sağlama izni verilmektedir. Sermaye gereksiniminin belirlenmesinde bankaların, temel ve gelişmiş yaklaşım ayrımı olmaksızın, düzenlemede verilen risk ağırlık fonksiyonlarını kullanmaları zorunludur [150].

İçsel Derecelendirme Yaklaşımlarımdan herhangi birini benimseyen bir bankanın bu yaklaşımı uygulamayı sürdürmesi gerekmektedir. Bankanın kendi isteğiyle standart veya temel yaklaşıma dönmesi, ancak ve sadece kredi faaliyetlerinin büyük bir kısmını elden çıkartması gibi olağandışı durumlarda ve denetim otoritesinin onayıyla olanaklıdır. Bazı asgari koşullara tabi olarak, denetim

---

[148] **"II. Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu"**, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2004, s:23

[149] Figen Kocabıyık, **" Basel II Kriterleri Çerçevesinde Türk Bankacılık Sistemine Genel Bir Bakış**", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü" 2008, s:38

[150] Mehmet Cengiz Göğebakan ve Arda, Musa, "Kredi Risk Yönetimi Açısından İçsel Derecelendirme Modeli", **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Sayı:34, İstanbul ,2004,s:54

otoriteleri bankaların kendi içsel temerrüt halinde kayıp tahminini kullanmasına izin verebilir. Bu tahmin, temerrüt tutarının bir yüzdesi olarak temerrüt halinde kayıp seklinde ölçülmelidir [151].

Gelişmiş İDD Yaklaşımını kullanan bankalar temerrüt oranı veya temerrüt halinde kayıp tahminlerini, mevcut garantilere veya kredi türevlerine göre ayarlayarak garantilerin ve kredi türevlerinin risk hafifletici etkilerini yansıtabilirler. Riskin, Temel İDD yaklaşımında %100 oranında bir KDF'ye tabi olmaması şartıyla, asgari koşulları yerine getiren bankalara KDF'ler için kendi tahminlerini kullanma izni verilecektir. Gelişmiş İDD yaklaşımında, efektif vadeyi tespit etmek üzere genellikle, mümkünse, zaman ağırlıklı bir nakit akış formülü kullanılır. Çoğu kredi için, bir yıllık bir taban değeri geçerlidir. [152]

2.3.5.Basel III

Dünyanın yüzleştiği en büyük finansal krizlerden birisi olan son dönem gelişmeleri beraberinde, dışarıdan bakıldığında son derece detaylı ve karmaşık gözüken finansal düzenlemelerin yetersizliği tartışmalarını gündeme getirmiştir. Krizin ortaya çıkardığı eksiklikleri gidermek amacıyla Basel III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleri gündeme gelmiştir. Basel III olarak adlandırılan düzenleme değişikliklerıyle ulaşılmak istenen hedefler şu şekilde özetlenebilir;

- Kaynağı ne olursa olsun finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sisteminin dayanıklılığının artırılması,
- Kurumsal yönetişim ve risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi,
- Bankaların şeffaflığının ve kamuya bilgi verme özelliklerinin artırılması,
- Mikro bazda yapılan düzenlemelerle bireysel olarak bankaların dayanıklılığının artırılması,
- Makro bazda düzenlemelerle finansal sistemin şoklara karşı direncinin artırılması.

[151] Rıdvan Çabukel **"Bankaların Kurumsal Kredileri Açısından Kredi Risk Yönetimi ve Basel II Uygulaması"**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s:89
[152] Kocabıyık, **a.g.e.,** s:42

Yukarıda yer verilen amaçların gerçekleştirilmesi için;

- Hâlihazırda kullanılan asgari sermayenin nicelik olarak artırılması, niteliğinde değişiklikler yapılması ve mevcut uygulamaya ilaveten risk bazlı olmayan, diğer bir ifadeyle muhasebesel bazlı bir asgari sermaye gerekliliği standardının getirilmesi,
- Tutulması gereken sermaye ihtiyacının ekonominin çevrim dönemlerine (cyclical) göre artırılabilmesi ya da azaltılabilmesi,
- Asgari likidite oranlarına yönelik düzenlemeler yapılması,
- Alım-satım hesaplarına (Trading Book) ilişkin sermaye yeterliliği hesaplamalarında değişiklik yapılması,
- Karşı taraf kredi riskinin (Counterparty Credit Risk) hesaplanmasına ilişkin değişiklik yapılması

yönünde çalışmalar yapılmıştır. Bahsi geçen çalışmalar kısaca Basel III olarak isimlendirilmektedir.[153]

2.3.6.Basel III Kredi Risk Ölçümüne Yaklaşımları

"Basel 3 Kuralları" olarak bilinen kurallarda yapılan tadilatlar şöyle özetlenebilir: Bankaların, son kredi krizinde olduğu gibi ortaya çıkan nakit darlığı veya bir kriz olması halinde finansal açıklarını kapatmak için (ihtiyat akçesi) olarak tahsis ettikleri karşılıkları arttırmaya mecbur tutulması. Genel olarak bu darlık batık veya kayıp krediler sebebiyle ortaya çıkmaktadır ve bu borçlar borçluları tarafından bankaya geri ödenememektedir. Sonrasında bunların zararını bankalar yüklenmektedir.

Mevcut cari kanunlara göre, bankalar bu zararı karşılamak adına ihtiyat akçesi olarak toplam kredilerinin sadece %2'si oranına karşılık ayırmakla yükümlüdürler. Ancak yeni Basel kanunları bu oranı 3 kattan daha fazla arttırarak %7 oranına yükseltmiştir. Ayrıca "Basel Bankacılık Denetleme Kurulu" büyük bankaları %7 oranından daha fazla bir oranda ihtiyat akçesi ayırmaya teşvik etmiştir.

[153] http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/8742sorularla_basel_iii_29_11_2010_.pdf, erişim: 21.03.2013

Çünkü bu tip bankaların batması finansal sistemin bir bütün olarak yıkılmasına sebep olabilir. Ancak Kurul, büyük bankaların yükümlü olacakları ilave oranı henüz belirlememiştir. Buna göre büyük İngiliz bankaları bu oranı %9,2 (Bank Lloyds) ve %13,7 (Bank Barclays) arasında yükseltti[154].

Yeni kanunlar bu kuralların bankalar tarafından ihlal edilmesi durumunun üzerinde önemle duruyor. Herhangi birinin ihtiyat akçesi oranını %7'den daha düşük bir orana indirmesi halinde finansal otoriteler bankanın ortaklarına kâr dağıtmasını veya personeline ikramiye, prim vermesini engelleme hatta çalışanların ücretlerini azaltma hakkına sahip olacaktır. Bankaların bu büyük artışla baş edebilmeleri için sermayelerini arttırmaları (yeni hisselerini halka arza etme veya yeni finansman kaynakları oluşturma yoluyla) veya kredi hacimlerini azaltmaları gerekir. Her iki halde de zamana ihtiyaç vardır. Bundan dolayı, yeni "Basel Sözleşmesi" bu kuralların bütünüyle uygulanması için bankalara 2013 yılında başlayarak tedricen 2019 yılına kadar süre tanımıştır. Bankalar 2015 yılı itibariyle ihtiyat akçeleri oranını %4,5'a yükseltmeleri gerekmektedir ve bu "core tier-one capital ratio (genel kredi karşılığı)" olarak bilinmektedir. Sonra 2019 yılı itibariyle bu orana ilave olarak %2,5 arttırmaları gerekir ve bu da "counter-cyclical (konjonktür karşıtı)" olarak bilinmektedir. Ayrıca bazı devletler, başarılı (kazançlı) dönemlerde uygulanmak üzere %2,5 oranında ilave koruma oranının kabul edilerek toplamda %9,5 oranına ulaşmak için baskı yapmışlardır. Ancak Basel grubu bu prosedür üzerinde ittifak sağlayamadı ve uygulamayı devletlerin kendisine bıraktı[155].

[154] http://www.tkbb.org.tr/download/Bankac%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%20Islah%C4%B1%20i%C3%A7in%20olu%C5%9Fturulan%20Basel%203%20Kanunlar%C4%B1.pdf, erişim;5,04,2012

[155] http://www.tkbb.org.tr/download/Bankac%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%20Islah%C4%B1%20i%C3%A7in%20olu%C5%9Fturulan%20Basel%203%20Kanunlar%C4%B1.pdf, erişim;5,04,2012

BÖLÜM III

3.KREDİ RİSK ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ

3.1.Kredi Riski Ölçümünde Kullanılan Temel Kavramlar

Kredi riskinin ölçülmesinde amaç, kredilerin bir portföy yaklaşımı ile yönetilmesi, fiyatlamasının riskleri içerecek şekilde yapılması ve beklenmedik zararlara karsı güvence tesis edilmesidir.

Kredi riski hesaplamaları için, hem temerrüde düşme oranı ve hem de geri kazanma oranı uygulanmalı, ancak bu oranlar karsı tarafa değil kredi risk derecelerine dayandırılmalıdır.

Portföy kredi riski modellerinin temel parametreleri şunlardır:

- Temerrüt (default rate)
- Geri kurtarma (recovery rate),
- Rating derece kaymaları, geçişmeleri (rating transitions-credit migration),
- Riske göre ayarlanmış performans ölçümü,
- Riske göre sermaye.

3.1.1. Temerrüt

Temerrüt, banka tarafından borçlunun banka grubuna olan borcunu rehnin paraya çevrilmesi gibi yollara başvurmaksızın tümüyle ödemeyeceğini değerlendirdiği veya borçlunun yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmeyi 90 günden fazla geciktirdiği durumu ifade eder.

Böyle bir uygulamanın ülkenin koşullarına uygun düşeceğine karar vermeleri durumunda denetim otoriteleri, perakende krediler ve merkezi hükümet içinde yer almayan kamu kurumlarına kullandırılan krediler için yükümlülüğün türüne göre azami 180 gün olmak üzere temerrüt süreleri için farklılaştırmaya gidebileceklerdir. Ulusal piyasa koşullarına göre aynı konunun, bankaların kurumsal kredileri için de

geçerli olmasının uygun olacağına karar verilmesi durumunda, bu sadece 5 yıllık bir geçiş süreci boyunca geçerli olabilecektir. BDDK'nın, 30.06.2001 tarih ve 24448 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan "Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara ilişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliği'ne göre aşağıdaki iki tanım yapılmaktadır223[156]:

3.1.1.1.Kredi Değerliliğinin Zayıflaması

Kredi değerliliğinin zayıflaması; borçlunun, varlıklarının yükümlülüklerini vadesinde ve tam olarak karşılamada yetersiz hale gelmesi, finansal kaldıraç oranının banka tarafından kredi değerlendirilmesinde kullanılan standart kriterlere göre kabul edilebilir seviyede olmaması, borç ödeme gücünden önemli ölçüde yoksun hale gelmesi, işletme sermayesinin ve/veya özkaynaklarının kredinin tahsil kabiliyetini zaafa uğratacak ölçüde yetersiz kalması durumlarından herhangi birinin varlığıdır.

3.1.1.2.Kredinin Zafiyete Uğraması

Kredinin zafiyete uğraması; yapılan değerlendirmelerde mevcut şartlar ve olayların esas alınması kaydıyla, kredi sözleşmesinde yer alan bağlayıcı şartlar çerçevesinde vadesi gelen kredi tutarının banka tarafından tahsilinin sağlanamayacağının anlaşılması durumunu ifade etmektedir. Basel II'de ise, temerrüt su iki durumdan en az birinin gerçekleşmesi durumunda söz konusu olmaktadır[157]:

- Borçlunun, banka grubuna olan borcunu rehnin paraya çevrilmesi gibi yollara başvurmaksızın ödemesi muhtemel değildir.
- Borçlu, bankaya karsı yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmede 90 günden fazla gecikmiştir.

[156] Yetim, Sedat ve Aslı Balcı. "**Basel II Ulusal İnsiyatif Alanlarının Anlaşılmasına Yönelik Açıklayıcı Rehber**", BDDK ARD Çalışma Raporları. No.2005/8, Ekim 2005, s.1-147.
[157] Yetim ve Balcı, **a.g.e**.s.130.

Borçlunun yükümlülüklerini yerine getirmesinin mümkün olmayacağının göstergeleri ise söyle sıralanmaktadır[158]:

- Banka, krediye faiz tahakkuk ettirmemektedir.
- Banka, kredinin verilmesinden sonra borçlunun kredi değerliliğindeki bozulmadan dolayı kredi için değer düşüş karşılığı, yani özel karşılık ayırmış veya kredi doğrudan aktiflerden silinmiş ve zarar yazılmıştır.
- Banka, önemli düzeyde kayba maruz kalmak suretiyle krediyi satmış veya devretmiştir.
- Banka, kredinin zorunlu yeniden yapılandırılmasını kabul etmiştir. Bu da, borçlunun anapara, faiz, komisyon ödemesi ve diğer masrafları gibi önemli bir finansal yükümlülükten banka tarafından vazgeçilmesi veya ertelenmesiyle sonuçlanmıştır.
- Banka, borçlunun ticari iflasını hukuksal olarak talep etmiş veya borçlunun banka grubuna karsı tüm kredi yükümlülüklerine karşılık benzeri bir önleme başvurmuştur.
- Borçlu, ticari iflasını istemiş veya iflas kanunlarının sağladığı koruma altında çalışmaktadır. Böylece banka grubuna karsı kredi yükümlülüğünün geri ödemeleri yapılmamakta veya geciktirilmektedir.

3.1.1.3. Beklenen Kayıp

Beklenen kayıp (expected loss), kredi riskine maruz bir portföyde beklenen ortalama kayıp oranıdır[159].

Beklenen kayıp, hem ekonomik büyüme hem de ekonomik durgunluk dönemlerindeki ortalama kayıpları temsil etmesi gereken bir parametre olması bakımından, tüm bir ekonomik dönemi kapsayan veriler kullanılarak hesaplanacaktır. Hesaplanan kayıp değeri, kredilerden dolayı ayrılması gereken genel karşılıkların hesaplanmasında temel bir kriter olarak ele alınacaktır. Beklenen kayıp değeri, riske

[158] Yetim ve Balcı**, a.g.e**.s.131.
[159] Jim Rich ve Curtis Tange, **Credit Risk Measurement-A Portfolio View**, 2003,s.3

göre düzeltilmiş performans ölçümünde gelirlerden çıkartılarak doğru bir ölçüm yapılmasında kullanılabilir ve daha basit olarak kredi fiyatlandırmasına dahil edilebilir.

Banka tarafından ayrılacak karşılık düzeyinin istatistiksel metotlar kullanılarak hesaplanabilmesi için, kredi portföyü kayıplarının etrafında dağıldığı ortalama kayıp seviyesinin belirlenmesi gerekecektir. Kredi kayıplarının istatistiksel ortalaması, diğer bir deyişle, beklenen veya ortalama kayıp, birçok uluslararası ölçekte aktif banka tarafından ayrılacak karşılıkların tespitinin yanında kredi risk priminin belirlenmesinde de kullanılmaktadır[160].

3.1.1.4. Beklenmeyen Kayıp

Beklenmeyen kayıp (unexpected loss), beklenen kayıpların ötesinde de gerçekleşebilecek, belirsizlik ve beklenen kayıp değerinin ortalaması etrafındaki dağılımdan dolayı oluşabilecek kayıp miktarıdır[161].

Diğer bir deyişle, beklenen kayıp, kredi kayıplarının ortalamadan standart sapması niteliğindeki beklenmeyen kayıp, beklenen kayıpların ve beklenen kaybı oluşturan değişkenlerin volatilitesinin bir ölçüsü olarak da tanımlanabilir. Beklenen kayıp, kendi başına bir risk oluşturmamakta; risk, kayıp seviyelerindeki standart sapmadan kaynaklanmaktadır[162].

Beklenen kayıplar, kredinin risk primi içinde yer almakta ve ayrılan karşılıklar ile karşılanmaktadır. Gerçeklesen kayıplar, beklenen kayıplardan farklı seviyelerde oluşmaktadır. Dolayısıyla beklenen ve gerçeklesen kayıplar arasında oluşan fark, beklenmeyen kayıp olarak tanımlanmakta ve karşılığında sermaye

[160] Kaan H. Aksel, "Kredi Risklerinin Ölçümünde Kullanılan Temel Yöntemler", **Active Bankacılık ve Finans Dergisi,**Sayı.26 Eylül-Ekim 2002, s.1.
[161] Aksel, **a.g.e.**, s.2.
[162] Stephen Kealhoper ve Jeffrey R. Bohn, **Portfolio Management of Default Risk**, KMV, Mayıs 2001,s.9

ayrılması gereken tutarı yansıtmaktadır. Beklenmeyen kayıp, temelde iki nedene bağlı olarak ortaya çıkmaktadır[163]:

- Karsı tarafın edimlerini zamanında ve sözleşmede belirtilen koşullarda yerine getirmemesi,
- Karsı tarafın kredi değerliliğinde gerçekleşebilecek bir zayıflamanın varlığı.

Beklenen ve beklenmeyen kayıplarla ilgili olarak aşağıda sayılan noktalar önem kazanmaktadır[164]:

- Kredi riskinin ölçülmesinde sadece özkaynakların ölçülmesi yeterli bir yaklaşım değildir. Bunun nedeni, burada, bankayı kredi riskiyle karsı karsıya bırakan alacaklar sayesinde edinilecek potansiyel karların/getirilerin, kredilerden kaynaklanabilecek kayıpları telafi etmek için kullanılabileceği dikkate alınmamaktadır.
- Beklenen kayıplar için öncelikle karşılık ayrılması gerekmektedir. Ayrıca beklenen zarar karşılığının ve bankanın talep ettiği risk priminin kredinin fiyatına yansıtılması, bankanın karının ancak bir bölümünü oluşturacaktır.
- Beklenmeyen zarar, krediden elde edilen getirinin beklenen zararın karşılanmasından sonra kalan kısmı ile karşılanır ve bu tutarı asan kısım bankanın zararını oluşturur. Zarar gerçekleştiğinde, öncelikle bankanın karı azalmakta ve kâr ile karşılanamayan kısım ise sermayeden indirilmektedir.
- Bir kredinin beklenmeyen kaybı, kendi basına beklenen kayıp parametrelerinden elde edilebilir.
- Kredilerin portföy seviyesinde değerlendirilmesi aşamasında, beklenmeyen kayıp; beklenen kayıp parametreleri, riskteki tutar ve riskteki tutarın portföyün geri kalan kısmı ile olan korelasyonunun, bir fonksiyonudur.
- Bir bankanın yüksek derecelendirme notuna sahip olabilmesi için, o derecede yüksek tutarda sermaye ayırması gerekmektedir.

[163] Richard K. Skora, **Rational Modeling of Credit Risk and Credit Derivatives: Credit Derivatives-Applications for Risk Management, Investment and Portfolio Optimisation**, London: Skora & Company Inc., Risk Books, 1998, s.3-5;
[164] Yetim ve Balcı, **a.g.e.**, s.102-103.

- Beklenmeyen kayba karsı bulundurulması gereken sermaye miktarı, bankanın risk toleransına ve hedeflemiş olduğu risk derecesine bağlı olacaktır.
- Ekonomik sermaye hesaplamalarında kullanılacak güven aralığı, bankanın sahip olmayı hedeflediği kredi derecesi ve bu derece ile ilişkilendirilen temerrüt olasılığı ile belirlenecektir.
- Beklenen kayıpların toplam tutarı ile banka sermayesi, veri güven aralığı için hesaplanacak azami kayıp seviyesinin üstünde gerçekleşecek kayıpları karşılayabilecek düzeyde olmalıdır.

3.1.2. Geri Kurtarma

Geri kurtarma ya da geri kazanılma oranı (recovery rate), kredinin, borçlusu tarafından ödenmemesi durumunda bankanın tahsil edebileceği veya geri alabileceği miktarı ifade eder. Diğer bir deyişle, geri kazanılma oranı, kredi tutarının, temerrüde düşme durumunda kaybedilebilecek olan bölümünü temsil eder. Temerrüde düşme ve geri kazanılma oranları, bireysel olarak karsı tarafa dayandırılmak yerine kredi risk derecelerine dayandırılır[165].

3.1.3. Rating Derece Kaymaları

Her rating derece kayması, bir takım gözlemlenebilen açıklayıcı değişkenlerin oransal risklerinin tahmin edilmesi koşulları altında bağımsız rekabetçi risklerin sonucunda oluşmaktadır. Burada genel yaklaşım, rating değişikliklerinin değer değişmeleriyle bağlantılı olduğu seklindedir. Rating geçişme matrislerine bağlı temerrüt olasılık bazlı modeller, "rating göçü (rating migration) modelleri" olarak tanımlanmaktadır[166].

Bu tür hesaplamalarda en önemli unsur, farklı ratinglerin değişme-geçişme olasılıklarıdır. Bu olasılıklar, zaman ve rating derecelerini içeren bir matris seklinde

[165] Jens Grunert ve Martin Weber, "**Recovery Rates of Bank Loans: Empirical Evidence for Germany**", Centre for Economic Policy Research (CEPR), London, United Kingdom, Mart 2006,s:3

[166] Martin Delloye, Jean-David Fermanian ve Mohammed Sbai, "**Estimation of A Reduced-Form Credit Portfolio Model and Extensions to Dynamic Frailties**", Eylül 2005,s18

listelenmektedir. Örneğin; belirli bir zaman içerisinde "Aa" ratingi olan bir bononun ratinginin değişerek "Baa" olması gibi. Bir grup kredinin rating değerinin değişme olasılığının bilinmesi, kredi riski açısından oldukça önemlidir. Çünkü mevcut kredi grubunun diğer kredilerle olan korelasyonuyla ilgili herhangi bir bilgi rating geçişme matrisinde bulunmamaktadır. Birçok model için bu geçişme matrisleri tamamlayıcı olarak önem taşımaktadır.

3.1.4. Riske Göre Ayarlanmış Performans Ölçümü

Kurumlar, tüm risklerine bir bütün olarak yaklaşmak ve bu risklerin ortaya çıkardığı sermaye gereksinimini belirlemek durumundadırlar. Kurumlar, söz konusu sermaye gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla, "Riske Göre Düzeltilmiş Sermaye Getirisi-RAROC" gibi gelişmiş risk yönetimi tekniklerinin kullanımına yönelmektedirler. Bu gibi gelişmiş teknikler, piyasa ve kredi riskinin kapsamlı olarak değerlendirilmesi ve yönetilmesine olanak tanımaktadır[167].

RAROC süreci, kötü durum senaryosu hakim olarak aktif değeri değerlendirmekte olup, daha sonra potansiyel kayıpların neden olduğu sermaye azaltmaya eşit saymaktadır. RAROC'a göre beklenen kredi kayıpları gelirlerden düşülmüş ve beklenmeyen kayıplar riske göre düzeltilmiş (beklenen ve beklenmeyen kredi kayıpları da) sermayenin kredi riski unsurunu ifade etmektedir. Normal getiri fonksiyonları, yatırımlardaki risk etkenini göz önünde bulundurmamakta, RAROC ise, getirileri alınan risklerle ilişkilendirmektedir[168].

RAROC, etkin bir risk ölçümüne ve bütünleştirmesine dayanmalıdır. RAROC'un kullanılmasıyla yapılan performans değerlendirmesi süreci, fonksiyonel

[167] A. Nejat Yüzbaşıoğlu, "**Risk Yönetimi ve Bankaların Denetimi**", Risk Yöneticileri Derneği Risk Yönetimi Konferansı, İstanbul, 16 Ocak 2003, s.4-9.
[168] Niyazi Berk, "Basel II'nin KOB_'lere Etkileri", **Bahçeşehir Üniversitesi**, İstanbul, 9 Haziran 2006, s.25

çevirimi tamamlayarak banka yönetimini tekrar stratejik planlama safhasına getirmektedir[169].

Risk unsuruna göre düzeltilmiş sermaye verimliliği yaklaşımı, yararlı olsa da; sermayenin ürün, hizmet, piyasa ve işlemlere nasıl tahsis edilmesi gerektiği, konjoktürel değişmeler ve zaman bağlı olarak gözlemlenen faktörler ışığında istikrarlı sermaye tahsisi konusu tartışmaya açık konular olarak önemini korumaktadır[170].

3.1.5. Riske Göre Sermaye

Basel II Uzlaşısı, Basel Komitesinin 1988'de kabul ettiği sermaye gereklerinin risk temeline dayandırılması (Risk Based Capital) yaklaşımını sürdürmektedir. Amaç, mevcut çerçevenin, değişen koşullara göre uygulanmasında ortaya çıkan aksaklıkların dikkate alınarak gözden geçirilmesidir.
Yeni yaklaşımın üç dayanak noktası vardır. Bunlar:

- Asgari sermaye yeterliliği,
- Sermaye yeterliliğinin denetimi,
- Piyasa disiplinidir.

Asgari sermaye gerekliliği konusunda Komite, Basel Uzlaşısı'nın bazı bölümlerinde değişikliğe gitmiş, özellikle bankaların risk profilinin daha detaylı olarak tanımlanması gereği üzerinde durmuştur. Bu bağlamda yapılan bir önemli değişiklik de; riskin, faiz ve operasyon risklerini de kapsayacak biçimde daha geniş bir biçimde tanımlanmış olmasıdır.

Sermaye yeterliliği çerçevesinin ikinci unsuru, sermaye yeterliliğinin denetimi sürecidir. Bu süreç, "gözetim ve denetim yetkesinin (supervisory

[169] Salih Tanju Yavuz, "Risk Yönetimi içeri Aktif Pasif Yönetimi Dışarı mı? Aktif Pasif Komitesi (APKO) Faiz Riski Yönetiminin Neresinde?", **Bankacılar Dergisi**, Sayı.41, (2002), s.21-31.
[170] Kaan Evren Bolgün, "Ticari Bankalarda Riske Maruz Değer (Value At Risk) Yöntemi ile Ölçümlenen Piyasa Riskinin Banka Stratejilerine Katkısı", **iktisat, işletme ve Finans Dergisi**, Yıl.17, Sayı.191 ,Şubat 2002, s.61

authority)", bankaların sermaye durumunun genel risk profilleri ve stratejileri ile uyumlu olmasını sağlayacak biçimde denetim yapmasını gerektirmektedir. Bundan beklenen ise, gözetim ve denetim yetkisinin, bir bankanın sermayesinin riskini karşılamakta yetersiz kalması durumunda erken müdahale edebilmesini sağlamaktır. Gözetim ve denetim yetkilileri, bankalardan asgari sermaye yeterliliği oranından daha fazla bir sermaye bulundurmalarını talep edebileceklerdir. Bunun yanı sıra yeni çerçeve, banka yönetiminin bir iç sermaye değerlendirme süreci geliştirmesi ve bankanın risk profili ve çevresi ile doğru orantılı hedefler belirlenmesi gerektiğine de işaret etmektedir. Bu içsel risk değerlendirme sürecinde, amaca ve kurallara uygunluğunu denetlemekten de yetkelerin sorumlu olması önerilmektedir. Konunun üçüncü unsuru piyasa disiplinidir. Bu başlık altında, bir bankanın diğer piyasa katılımcıları tarafından durumunun değerlendirilebilmesi ele alınmaktadır. Böyle bir değerlendirmenin anlamlı olabilmesi için, bankaların gerekli bilgileri, zamanında açıklayacak saydamlıkta olmaları gerekmektedir. Bunun sağlanması ise düzenleyici yetkelerin sorumluluğunda olacaktır[171].

3.2.Kredi Risk Ölçüm Modelleri

Kredi yönetimindeki sorunlar nedeniyle bankaların uğradıkları zararların artması, finans teorisindeki ve teknolojideki gelişmeler kredi risk ölçümüne ilişkin öteden beri, uygulanan ekspertiz modellerinden farklı nicel yönü de olan modellerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

3.2.1. Ekspertiz Modelleri

Kredi riskinin ölçümünde yoğun olarak kullanılan öznel yöntemler ekspertiz modelleri olarak adlandırılmakta olup bu modellerde çeşitli kaynaklardan borçlu hakkında elde edilen bilgiler incelemeye tabi tutulmakta, kredilendirme kararı verilmektedir. Bu karar, doğrudan kredilerden sorumlu kişi ya da birim tarafından verilmekte, kişisel deneyim ve sübjektif yargılar söz konusu kararda önemli

[171] TBB, "**Sermaye Yeterliliği Konusunda BIS Tarafından Getirilen Yeni Öneriler ve Değerlendirmesi**", 1999, s.12

olmaktadır. Kredi değerliliğinin tespitinde kullanılabilecek çok sayıda faktör olmasına rağmen bu modellerde 5K olarak bilinen Karakter, Kapasite, Kapital, Karşılık ve Koşullar seklinde sıralanan müşteri kredi riskliliği göstergeleri yoğun olarak kullanılmaktadır[172].

Bu beş gösterge kredi sorumlusu tarafından analiz edilmekte, ağırlıklandırılmakta ve kredilendirme kararı verilmektedir. Günümüzde çoğu banka tarafından ekspertiz modellerin kullanımına devam edilse de bu modellerin tutarlı olmayışı ve öznel olması gibi iki önemli eksikliği bulunmaktadır[173]. Çünkü kredi riskinin ölçümünde kullanılan faktörlerin seçimi ve ağırlıklandırılması, kredi borçlusuna ve analistine göre farklılık gösterecektir.

3.2.2. Derecelendirme Sistemleri

Kredi derecesi (rating), borçlanma araçları üzerindeki faiz ve anaparanın geri ödenmeme riskinin belirlenmesidir [174]. Kredi derecesi ile borçlunun yükümlülüklerini zamanında ve tam olarak yerine getirme isteği ve kabiliyeti ölçülmekte, kredi tahsisinde taşınılan risk matematiksel olarak ifade edilmektedir.

Kullanım alanı günümüzde oldukça genişleyen kredi derecelendirme sistemleri hem fon kullanıcıları hem de fon sağlayıcıları açısından önemlidir. Fon talep eden birimler için yüksek kredi notuna sahip olunması daha düşük maliyetle borçlanmayı sağlayacaktır. Bankalar gibi fon arz eden birimler içinse bu sistemlerin kullanımı, firmaların risk derecelerini ölçülmesini böylelikle kredi portföyünün risk dağılımının optimum düzeyde tutulmasını ve sorunlu kredilerin azaltılmasına olanak tanıyacaktır [175].

---

[172] Tuba Kale Korkmaz, **a.g.e**, s.2

[173] Anthony Saunders, Linda Allen, **Credit Risk Measurement: New Approaches to Value at Risk**, New York, John Wiley&Sons Publishing, 2.baskı, 2002,s:9

[174] Nesrin Sirvan," **Kredi Derecelendirmesi ve Türkiye"**, y.y. 2004, (http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazpazartesi7.doc. Erisim Tarihi:5.04.2012).

[175] Şenol Babuscu, **a.g.e.,**s;105

Kredi dereceleri farklı açılarından sınıflandırılabilir. Vadelerine göre uzun ve kısa vadeli; türlerine göre uluslararası döviz cinsinden, ulusal yerel para cinsinden; kaynakları bakımından ise dışsal ve içsel kredi dereceleri olmak üzere incelenebilir. Söz konusu sınıflandırmalar içerisinde yer alan ve Basel II'de üzerinde durulan dışsal ve içsel kredi dereceleri önemlidir.

Dışsal kredi derecelendirme sistemlerinde firmalara ait kredi dereceleri, kredi tespitinde bulunulacak kurumdan ayrı, faaliyet konuları derecelendirme olan bağımsız şirketler tarafından tespit edilmektedir. Söz konusu derecelendirme şirketlerinin en önemlileri Standart & Poors (ABD), Moody's (ABD), Fitch (İngiltere) ve JCR (Japonya) olup bu kuruluşlar en yükseği AAA' dan başlayıp en düşüğü tek C veya D kadar değişen 20 civarında not kategorisinde kredi derecesi tespit etmektedir [176].

İçsel derecelendirme sistemlerinde ise bankalar müşterilerinin kredi derecelerini kendi bünyelerinde geliştirdikleri modeller ile belirlemektedir. Yeni Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın kredi risk yönetimi kısmında içsel derecelendirme sistemleri üzerinde oldukça durulmuştur.

Derecelendirme sistemleri sağlandıkları faydalarla birlikte bazı özelliklerinden dolayı eleştirilmektedir. Bu eleştiriler, kredi geri ödemelerinin genellikle 3 veya 5 yıl gibi bir sürede yapılırken kredi risk derecelerinin bir yıllık zaman aralığına göre belirlenmesi, derecelendirme sistemlerinin portföy çeşitlendirmelerini genellikle dikkate almaması, bireysel ve küçük montanlı ticari kredilere uygulanmasının güç olması[177] ve özellikle de bağımsız derecelendirme kuruluşlarının hukuki yapıları ve faaliyetlerinin denetime tabi olmaması üzerine yoğunlaşmaktadır. Ayrıca bu kuruluşların gerek Asya Krizi'ne gerekse de Worldcom, Enron gibi hileli şirket iflaslarına ilişkin her hangi bir öncü açıklamada

[176] MB; "Kredi Derecelendirme Kurulusları", **Maliye Bakanlığı Arastırma, Planlama ve Koordinasyon Dairesi Baskanlığı Raporu**, Rapor No:2, 2005,s:3

[177] Linda Allen, Gayle Delong, Allen Saunders, "Issues in Credit Risk Modelling of Retail Markets",**Journal of Banking and Finance**, Sayı: 28,2004, s.736

bulunmamaları, kredi değerliliğindeki kötüleşmeleri ön görememeleri yoğun bir şekilde eleştirilmektedir.

3.2.3. Kredi Skorlama Modelleri

Kredi skorlama modelleri, tüketici kredilerden ticari kredilere kadar günümüzde pek çok kredi tipinde yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu modeller ekspertiz modellerinin daha nesnelleştirilmiş hali olarak görülebilir.

Yer aldıkları endüstri veya is kolunun özelliklerine göre borçluları en iyi şekilde temsil eden değişkenler seçilmekte, bu değişkenler temerrüt olasılığına etkileri bakımından ağırlıklandırılmakta ve nicel yöntemler kullanılarak kredi notu hesaplanmaktadır[178].

Kredi notu, temerrüde düşme olasılığının göstergesi olarak kabul edilebileceği gibi, borçluları çeşitli gruplar altında sınıflandırmak için de kullanılabilir. Kredi notunun hesaplanmasında kullanılan veriler müşteri segmentine göre değişiklik göstermektedir. Bireysel krediler için genellikle gelir seviyesi, gayrimenkul ve menkul sahipliği, yas, is, eğitim durumu v.b ilişkin bilgiler; ticari ve kurumsal krediler içinse borç/ özsermaye, borç/ toplam varlıklar gibi finansal rasyolar kullanılmaktadır.

Gerekli olan verilerin temininden sonra istatiksel tekniklerin yardımı ile borçluya ait kredi notu hesaplanır. Bu tekniklerden diskriminant analizi yoğun olarak kullanılmaktadır. Söz konusu yöntemde müşterilerin durumlarına ilişkin çeşitli faktörler, değişkenler olarak kabul edilerek her değişkene ait puan belirlenmektedir. Aynı zamanda puanların genel durum içinde değişkenin etkisine göre ağırlığı da tespit edilmektedir [179]. Böylelikle bütün faktörleri kapsayan, müşterinin kredi notunu gösteren bir puana ulaşılmaktadır.

---

[178] Altman ve Saunders, a.g.e., s:1723

[179] Ahmet Aksoy, **İsletme Sermayesi Yönetimi**, Ankara, Gazi Kitabevi, kaçıncı baskı, 2. baskı, 1993,s:258

Kredi skorlama modellerinin temelini oluşturan ve Edward I. Altman tarafından 1968 yılında geliştirilen Z-Score analizi de bir diskriminant analizidir. Bu model, iflas eden şirketlerin, faaliyetlerine devam eden şirketlere göre daha farklı finansal göstergelere sahip olduğu düşüncesinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bunun için de iflas etmiş firmalar ile iflas etmemiş firmalardan iki grup oluşturulmuş, yapılan çalışmalar neticesinde, aşağıdaki tabloda gösterilen beş rasyonun iflas tahminlerinde yüksek açıklama gücüne sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 6: Z- Skor Analizi

X	**Rasyo**	**Ağırlığı**
X1	İsletme Sermayesi/Toplam Aktif	1,2
X2	Dağıtılmamış Kâr/ Toplam Aktif	1,4
X3	Faiz ve Vergi Öncesi Kâr/Toplam Aktif	3,3
X4	Özsermayenin Piyasa Değeri / Toplam Borcun Piyasa Değeri	0,6
X5	Satışlar / Toplam Varlıklar	1,0
Z= 1,2 X1+ 1,4X2+ 3,3 X3+ 0,6 X4+ X5		

(Kaynak: Aksoy, 1993,s:259)

Z-Score ‘ı ne kadar yüksek olursa firmanın iflas etme olasılığı o kadar düşüktür. 1.81 değeri eşik değer olup bu değerin altında kalan firmalar kötü olarak nitelendirilmekte ve kredi teklifleri geri çevrilmektedir. Z-Score analizine ilişkin olarak yapılan çalışmalar neticesinde modelin iflastan bir yıl öncesi tahminlerindeki isabet derecesinin %94 olduğu, iki yıl öncesine gidildiğinde ise bu oranın %72’ye gerilediği görülmüştür. Model, dördüncü değişken (X4) hariç diğer tüm

değişkenlerin defter değerine dayanması ve bu nedenle firmaların mali durumlarındaki bozulmaları kısa bir sürede tespit edemeyeceği için eleştirilmiştir [180].

Z Score modeli piyasalarda yaşanan gelişmeler neticesinde açıklama gücünü kaybetmeye başlayınca, 1977 yılında güncellenmiş ve Zeta Modeli adını almıştır. Zeta modeline ilişkin çalışmalar ortalama aktif büyüklükleri 100 milyon $ olan, yarısı perakendeci yarısı üretici olmak üzere 53 iflas etmiş, 58 iflas etmemiş firma üzerinde yapılmıştır. Zeta modelinde öncü finansal göstergelerin sayısı yediye yükselmiştir. Zeta modeli firma iflaslarını bir yıl öncesinde %96 seviyesinde, 5 yıl öncesine gidildiğinde ise %70 seviyesinde açıklayabilmektedir [181].

Tablo 7 : Zeta Analizinde Kullanılan Rasyolar

X	**Rasyo**
X1	Faiz ve Vergi Öncesi Kâr/ Toplam Aktifler
X2	Kazançtaki (X1'deki) İstikrar (5-10 yıllık bir süreçte yapılan kârlılık tahminlerinin standart hatasına dayanılarak ölçüm yapılmaktadır.)
X3	Faiz ve Vergi Öncesi Kâr/ Toplam Faiz Ödemeleri
X4	Dağıtılmayan Kârlar/ Toplam Aktifler
X5	İsletme Sermayesi/ Toplam Aktifler
X6	Çıkarılmıs Sermaye/Toplam Özkaynaklar (5 yıllık piyasa ortalaması)
X7	Toplam Aktifler (Toplam aktif büyüklüğünün logaritması alınmaktadır)

[180] Anthony Saunders, Linda Allen, **a.g.e.**,s:12
[181] M. Ayhan Altıntaş, **a.g.e.**.s;449

Kredi riskinin ölçümüne yönelik bankalar tarafından yoğun olarak kullanılan kredi skorlama modelleri, kullanılan değişkenlerin kısa dönemde sabit kalacağı ve bu değişkenler ile kredi notu arasındaki ilişkinin genellikle doğrusal olduğunun varsayılmasından dolayı yoğun bir şekilde eleştirilmektedir. Günümüzde özellikle de gelişmiş ülkelerde firma iflasları ani ve çeşitli faktörlerin etkisiyle ortaya çıkabilmekte, firmaların finansal tablolarına yansıması zaman almaktadır. Bu nedenle finansal tablo bilgilerinin basit istatistik teknikler ile analizine dayalı olan kredi skorlama sistemlerinin tek basına kurumsal müşterilere uygulanması tercih edilmemektedir [182]. Bireysel müşteriler açısından bakıldığında gerek sağladığı maliyet avantajı gerek isabet derecesi nedeniyle kredi skorlama sistemleri, bankalar tarafından halen yoğun olarak kullanılmaktadır.

3.2.4. CreditMetrics Modeli

JP Morgan tarafından geliştirilen ve 1997 yılında piyasaya sürülen Creditmetrics, yine JP Morgan tarafından piyasa riskinin ölçümü için geliştirilmiş olan Riskmetrics modelinin kredi riskinin ölçümüne uyarlanmış halidir. Bu model, organizasyon çapında kredi riskinin konsolidasyonuna, kredilere ilişkin riske maruz değer hesaplamalarına imkân tanımakta ve gelecek yıl kötü bir yıl olursa kredi portföyünden dolayı ne kadar kayba maruz kalınır sorusuna yanıt aramaktadır.

Kredi riski ile piyasa riskinin istatiksel olarak ifadeleri birbirinden farklıdır. Piyasa riski daha çok normal dağılıma yakın bir dağılım sergilerken, kredi riskinde çarpıklık söz konusudur. Bu nedenle piyasa riskinin ölçümüne ilişkin olarak geliştirilmiş modellerin kredi riskine uygulanması esnasında bir takım değişikliklerin yapılması gereklidir. Bir menkul kıymetin RMD'sini hesaplayabilmek için o kıymetin piyasa değerine ve piyasa değerinin standart sapmasına ihtiyaç vardır. Ancak kredilere ilişkin piyasa değerine ve bu değerin standart sapmasına doğrudan ulaşılması mümkün değildir. Direkt olarak gözlemlenemeyen kredi değerleri nedeniyle Creditmetrics modellinde müşterilerin kredi notlarındaki değişikliklere

[182] H. Selçuk Saçcı, "**Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Kredi Karşılıkları Uygulamaları ve Makroekonomik Etkileri**", TCMB Uzmanlık Tezi, Ankara, 2004.s;111

büyük önem atfedilmiştir. Creditmetrics modeli ekonometrik modellerden özelikle probit modeline benzemekte, modelin temelini kredi derecelerindeki geçimseler (credit migration) oluşturmaktadır [183]. Model ile belirli bir vadede müşterinin kredi değerliliğindeki değişim olasılığı hesaplanmaya çalışılmaktadır. Öncelikle portföyde yer alan her borçluya bir kredi derecesi tayin edilmekte, geçiş matrisinin yardımı ile bu derecedeki iyileşme veya kötüleşme veyahut temerrüde düşme durumu belirlenmektedir. Geçiş matrislerine ilişkin veriler S&P, Moody's, Fitch gibi derecelendirme kuruluşlarının çalışmalarından elde edilmektedir.

Creditmetrics'de portföy yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşımda ilk olarak her borçlunun kredi riski birbirinden bağımsız olarak ölçülmekte, daha sonra borçlular arasındaki korelâsyonlar dikkate alınarak kredi portföyünün toplam riski hesaplanmaktadır .

JP Morgan Creditmetrics'e ilişkin çalışmalarını sürdürmekte, modele ilişkin olarak yapılan yenilikleri internet sitesinden kullanıcılara ücretsiz olarak sunmaktadır. Yapılan tüm bu çalışmaların kredi risk ölçümüne ilişkin çeşitli kıyaslamaların yapılabileceği bir portföy oluşturulmasına, kredi risk yönetiminde şeffaflığı ve etkinliği artırarak daha likit bir piyasanın oluşmasına, ekonomik sermaye ile yasal sermayenin birbirine yakınlaştırılmasına, kredi risk yönetimine ilişkin kararları desteklenmesine yönelik olduğunu söylemek mümkündür .

Ancak Creditmetrics modeli, aynı kredi derecesine sahip olan firmaların farklı teminat yapısı vb. nedenlerden dolayı aynı temerrüt oranına sahip olsalar bile her zaman aynı düzeyde temerrüde düşme olasılığına sahip olmasını varsayması ve derecelendirme sistemlerine ile geçiş matrislerine büyük bağımlılık göstermesi bakımından eleştirilmektedir [184].

[183] Michael B Gordy, "A Comparative Anatomy of Credit Risk Models", **Journal of Banking and Finance**, Sayı: 24, 2000, s,124

[184] Sertan Eratay, "Kredi Riskinin Tanımı, Ölçümleme Yöntemleri ve Modelleri" **Active Dergisi**, Sayı: 31, 2003, s.8

3.2.5. CreditRisk Modeli

Credit Suisse First Boston (CSFB) tarafından geliştirilen ve 1997 yılında kullanıma sunulan bir modeldir. Model, belli bir miktarın üzerindeki kayıpların karşılanması için bankanın sermaye gereğini hesaplamaya odaklanarak krediden beklenen kaybın ve bu kayıpların olasılık dağılımını tahmin etmeye çalışır [185].

Creditrisk+, temerrüt riskinin hesaplandığı aktüeryal bir modeldir. Temerrüdün tamamen dışsal olduğu kabul edilmekte ve nedenleri hakkında varsayımlarda bulunulmamaktadır. Çünkü modelde bir kredinin şartlı temerrüde düşme olasılığı sektörler arasında ağırlıklandırılmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle temerrüde düşme, altında herhangi bir başka argüman bulunmayan istatiksel bir olaydır[186].

Creditrisk+ modeli, temerrüde düşme ve düşmeme ihtimalleri ile beklenen ve beklenmeyen kayıplar üzerine odaklanmakta, müşterinin kredi derecelerindeki değişiklikleri dikkate almamaktadır[187]. Temerrüt riski, firmanın sermaye yapısı ile ilişkilendirilmemekte, geçmişe dönük temerrüt sayıları, kredi hacimleri, temerrüde düsen firmalardan sağlanan tahsil oranları ve temerrüt volatilitesi kullanılarak hesaplanmaktadır. Bir kredi portföyünün uğrayabileceği kayıpların olasılık dağılımı, temerrüt olasılığı ve kaybın şiddeti birlikte gösterilmektedir.

Modele göre kredi portföyündeki tek bir kredinin temerrüde düşme olasılığı tesadüfîdir. İki ayrı kredinin temerrüde düşmeleri arasındaki korelasyon ise sıfırdır. Yani tek tek kredilerin temerrüde düşme ihtimalleri birbirinden bağımsızdır. Temerrüde ilişkin bu varsayımlar altında temerrüt oranlarının olasılık dağılımı Poisson dağılımına benzeyecektir .Poisson dağılımına göre temerrüt oranlarının olasılık dağılımı su şekilde formüle edilebilir:

[185] Saunders ve Allen, **a.g.e**.,s; 122
[186] H. Selçuk Saçcı, **a.g.e**.,s;113
[187] Allen, Delong ve Saunders, **a.g.e**.,s; 747

N tane temerrüt olasılığı = e-m x mn/ n!

e = üssel fonksiyon (2,71828)

m = tarihsel ortalama temerrüt oranı

n = temerrüt ihtimalinin hesaplanmaya çalışıldığı kredi sayısı

3.2.6. Moody's KMV Modeli

Moody's KMV, Creditmetrics modelinin yaptığı varsayımlara getirilen eleştiriler sonucunda geliştirilmiş bir modeldir. Farklı özelliklere sahip olsalar bile aynı rating sınıfında yer alan borçluların aynı temerrüt olasılığına sahip olmaları, temerrüt olasılıklarının tarihi temerrüt verilerinden yola çıkılarak hesaplanması, kredi dereceleri ile temerrüt oranlarının eş değer görülmesi ve aralarında sürekli bir ilişkinin varlığının kabul edilmesi bu modelde de eleştirilmiştir[188].

Moody's KMV modeli, esas olarak Merton modeline dayanmaktadır. Oldrich Vasieck 1984 yılında Merton modelini kredi riskine uygulamıştır. Kredi risk modellemesine ilişkin bu çalışmalar ilerleyen yıllarda Moody's tarafından geliştirilerek Moody's KMV adını almıştır[189].

Merton modeline göre bir firmanın varlıklarının piyasa değeri, borçlarının piyasa değerlerinin altına düştüğü zaman temerrüt durumu gerçekleşmektedir[190]. Firma varlıklarının piyasa değeri ve varlık değerindeki değişmelere ilişkin verilerin doğrudan elde edilmesi güçlüğünden ötürü önemli bir varsayımda bulunulmuştur. Bu varsayım,bir firmaya ait hisse senedinin değerinin firma varlıklarının call opsiyonu olarak görülebileceği ve firmanın hisse senedi değerlerinde gözlemlenebilen volatilite ile firma varlıklarının değerindeki teorik bir ilişkinin mevcudiyetidir [191].

---

[188] Michel Crouhy, Dan Galai, Robert Mark; "A comparative Analysis of Current Credit Risk Models", **Journal of Banking and Finance**, Sayı: 24, 2000, s.84

[189] Çabukel, **a.g.e.**, s.62

[190] Altman ve Saunders,**a.g.e.**,s: 1725

[191] Allen, Delong ve Saunders, **a.g.e.**,s; 744

3.2.7. Credit Portfolio View Modeli

Moody's KMV ve Credit Portfolio View modelleri esas olarak temerrüt ve kredi derecelerindeki geçişmelerinin sabit olmadığı, zaman içerisinde değişiklik gösterebileceği varsayımına dayanmaktadır. Moody's KMV modelinde mikro ekonomik bir yaklaşım benimsenmiş olup, firmanın varlıklarının değeri, firmanın piyasa değeri ile ilişkilendirilmiştir. Credit Portfolio View modelinde ise makroekonomik faktörleri içeren bir modelleme yöntemi kullanılmıştır [192].

Credit Portfolio View, diğer kredi risk ölçüm modellerinden farklı olarak mevcut makro ekonomik ortamı kredi riski değerlendirmesinde belirleyici unsur olarak alan ekonometrik bir modeldir [193]. Bu modelde temerrüde düşme ve kredi derecelerindeki geçiş olasılıkları makroekonomik değişkenler ve bunlara ilişkin duyarlılıkları gösteren göstergelerin analizi ile hesaplanmaktadır.

Bu özellikleri nedeniyle temerrüt ve kayıp dağılımları, farklı ülkelerdeki farklı ekonomik koşullara ve sektörlere göre şekillenmektedir. Özellikle ekonominin genel seyrindeki iyileşmeler ve kötüleşmeler hem temerrüt olasılıklarını hem de kredi derecelerini etkilemektedir. Örneğin BBB dereceli bir borçlunun temerrüde düşme olasılığı, daralma döneminde, genişleme dönemindeki ortalamadan daha yüksek olmaktadır. Bu nedenle makro ekonomik faktörlerdeki değişiklikler sonucunda kredi dereceleri ve model, gözden geçirilmeli, gerekli değişiklikler yapılmalıdır. Bu ise modelin kullanımını sınırlamaktadır.

[192] Crouhy, Galai ve Mark, **a.g.e**.s;116
[193] H. Selçuk Saçcı, **a.g.e**.,s;113

BÖLÜM IV

4. FİNANSAL ORANLARIN KULLANILARAK KREDİ RİSKİNİ ÖLÇÜMLEMEYE YÖNELİK UYGULAMA:

4.1.Uygulamanın Amacı

Dünyada yaşanan gelişmeler sonucunda bankacılık sektöründeki kredi kullandırma alışkanlıkları, özellikle son çeyrek yüzyılda çok hızlı bir şekilde değişmiş ve daha karmaşık bir hale gelmiştir. Buna bağlı olarak kredi riski yönetim anlayışı da değişerek gelişmektedir. Türkiye'de de durum farklı değildir. Otuz sene önce kredi eksperlerinin kişisel değerlendirmesi ile yapılan kredi risk ölçüm yöntemi günümüzde yerini bir çok değişik modellerin bir arada kullandığı yöntemlere bırakmıştır. Bunların sonucunda bankacılık sektöründe kredilendirme ve risk yönetimi anlayışında değişiklikler yaşanmakla birlikte, kredi değerlendirme esnasında kredi müşterilerinin geçmiş performansları her zaman temel gösterge olmuştur.

Günümüzde kredi riski ölçülmesinde istatistik tabanlı modeller etkinliğinin arttığının görülmesini karşın, kullanılan bu modellerin içeriğinde ağırlıklı olarak kredi müşterilerin geçmiş performanslarının kullanıldığı bilinmektedir. Modellerde güncel bir çok değişken verilerin yanı sıra müşterilerin geçmiş performanslarını yansıtan mali veriler üzerinden hesaplanan finansal oranlar önemli ölçüde kullanılmaktadır.

Bu çalışmada gerek kredi değerlendirmesinde tek başına gerekse risk ölçümlemesinde kullanılan istatistik modellerinin bir girdisi olarak kullanılan finansal oranlarla kredi müşterilerinin riskinin değerlendirmesi amaçlanmaktadır.

4.2.Uygulamada Kullanılan Finansal Oranlar

Kredi müşterilerinin geçmiş performanslarını gösteren finansal tablolar üzerinden hesaplanan çok çeşitli finansal oranlar bulunmaktadır. Z-Score veya Zeta

Analizlerinin anlatıldığı bölümde de görüleceği üzere bankalar skorlama yöntemlerinde çok sayıda finansal oranlar kullanarak müşterileri için bir skor oluşturmakta, çıkan verileri de risk ölçümünde kullanmaktadır. Bu oranlar firmaların faaliyet gösterdiği sektöre veya bankaların yaklaşımlarına göre değişmektedir. Bu alanda yapılan tez çalışmalarında ve bu çalışmalardaki araştırmalarda Bankaların ağırlıklı kullandığı oranların bu tez çalışmasında kullanılan oranlara benzer olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmada kredi değerlendirme sürecinde gerek skorlama modellerinde gerekse bankaların finansal değerlendirmelerinde en sık ve yaygın kullandığı Tablo 8'deki oranlar kullanılmıştır.

Tablo 8: Uygulamada Kullanılan Finansal Oranlar

Oranlar	**Birimi**
Nakit Oranı	%
Likidite Oranı	%
Cari Oran	%
NİS	000 TL
Ortalama Alacak Devir Hızı	x
Ortalama Stok Devir Hızı	x
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x
Duran Varlıklar / Özsermaye	%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%
AÖEFK / Net Satışlar	%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%

4.3. Uygulamadaki Örneklem Seti

4.3.1.Temerrüt Firmaları

Uygulamada ki temerrüt firmaları IMKB'de işlem gören ve 2000 yılından sonra finansal güçlük nedeniyle IMKB'de işlem sırası kapatılan şirketler arasında seçilmiştir. 2000 yılında sonra IMKB'de işlem sırası kapatılmış toplam 42 adet şirket bulunmaktadır. Bunların 11 tanesi finansal kurum niteliğinde olup (banka, sigorta şirketi, finansal kiralama şirketi, menkul değerler şirketi), bu firmalar çalışmaya dahil edilmemiştir. Kalan 31 şirketin 9 tanesinin mali tabloları IMKB veri tabanından temin edilemediğinde, 2 tanesinin politik nedenlerden dolayı işlem sırasının kapanmasından, 1 tanesine kamu tarafından el konulmasından ve 1 tanesinin de işlem sırasının kapanma döneminde gayri faal olması nedeniyle, toplam 13 şirket daha çalışma dışı bırakılmıştır. Geriye kalan 18 firma Tablo 9'da yer almaktadır:

Tablo 9: Uygulamada Yer Alan Temerrüt Firmaları

Hisse	Firma Adı	İşlem Kapanış Tarihi
TUMTK	Tümteks Tekstil Sanayi Ve Ticaret A.Ş	10/10/2011
MEGES	Meges Boya Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	24/12/2008
ARAT	Arat Tekstil Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	17/11/2008
EGIYM	Egs Egeser Giyim San. İç Ve Dış Tic. A.Ş	17/11/2008
EGHOL	Egs Holding A.Ş.	17/11/2008
MEDYA	Medya Holding A.Ş.	17/11/2008
SABAH	Sabah Yayıncılık A.Ş.	17/11/2008
SAPAZ	Sabah Pazarlama A.Ş.	17/11/2008
LIOYS	Lio Yağ Sanayii Ve Ticaret A.Ş.	19/09/2008
RKSEV	Raks Elektrikli Ev Aletleri Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	15/06/2007
UNTAR	Ünal Tarım Ürünleri İhracat Ve Sanayi A.Ş.	07/02/2007
KOTKS	Koniteks Konfeksiyon Endüstri Ve Ticaret A.Ş.	07/02/2007
GORBN	Gorbon Işıl Seramik A.Ş.	22/12/2004
SEZGD	Sezginler Gıda Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	18/11/2002
EGDIS	Egs Ege Giyim Sanayi Ve Dış Ticaret A.Ş.	16/08/2002
GUMUS	Gümüşsuyu Halı Ve Yer Kaplamaları San. Ve	16/08/2002
MDRNU	Mudurnu Tavukçuluk A.Ş.	07/05/2002
APEKS	Apeks Dış Ticaret A.Ş.	15/01/2002

4.3.2.Benzer Firmaları

Temerrüt firmalarının belirlenmesinden sonra, her bir firmanın faaliyet gösterdiği dönemde aynı sektörde benzer alanda faaliyet gösteren şirketler tespit

edilmiştir. Bu firmaların tespitinde temerrüt firmaları ile aynı alanda faaliyet gösteren ve mali tablo büyüklüğü açısında birbirine yakın firmalar seçilmiştir. Aynı alanda faaliyet gösteren şirket olmayan temerrüt firmaları için benzer alanda faaliyet gösteren ve finansal açıdan en yakın olan firmalar çalışmaya dahil edilmiştir. Seçilen benzer şirketler Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10: Uygulamada Yer Alan Benzer Firmalar

Hisse Kodu	**Firma Adı**
ARSAN	Arsan Tekstil Ticaret Ve Sanayi A.Ş.
MRSHL	Marshall Boya Ve Vernik Sanayii A.Ş.
ATEKS	Akın Tekstil A.Ş.
ESEMS	Esem Spor Giyim Sanayi Ve Ticaret A.Ş.
KCHOL	Koç Holding A.Ş.
DOHOL	Doğan Şirketler Grubu Holding A.Ş.
MILYT	Milliyet Gazetecilik A.Ş.
MIPAZ	Milpa Ticari Ve Sınai Ürünler Paz.San. Ve Tic.A.Ş.
ALYAG	Altınyağ Kombinaları A.Ş.
IHEVA	İhlas Ev Aletleri İmalat Sanayi Ve Ticaret A.Ş.
SELGD	Selçuk Gıda Endüstri İhracat İthalat A.Ş.
BISAS	Bisaş Tekstil Sanayi Ve Ticaret A.Ş.
KUTPO	Kütahya Porselen Sanayii A.Ş.
SELGD	Selçuk Gıda Endüstri İhracat İthalat A.Ş.
SANKO	Sanko Pazarlama İth. İhr. A.Ş.
BRMEN	Birlik Mensucat Ticaret Ve Sanayi İşletmeleri A.Ş.
BANVT	Banvit Bandırma Vitaminli Yem Sanayii Ticaret A.Ş.
PENGD	Penguen Gıda Sanayi A.Ş.

4.3.3.Finansal Oranların Hesaplandığı Mali Tablolar

Uygulamada kullanılan toplam 18 firmanın IMKB'deki şirket bültenleri ve mali tablo dipnotlarından firmaların ilk finansal güçlüğe ve/veya temerrüde düştüğü yıl tespit edilmiş, bu yıldan önceki yıla ait mali tablolar çalışmaya esas alınan finansal tabloları oluşturmuştur. Ortalama olarak hesaplanan oranlar içinse çalışmaya esas olan yılın mali tablolarından bir önceki döneme ait veriler kullanılmıştır. Bu bağlamda;

Temerrüde düşülen yıl: t

Finansal oranların hesaplandığı esas yıl: t-1

Ortalama olarak hesaplanacak oranlarda kullanılan önceki dönem mali tablo: t-2

Şeklinde adlandırılabilinir.

Temerrüde düşen 18 firmanın finansal oranlarının hesaplanmasında kullanılan mali tablo dönemleri Tablo 11'de yer almaktadır:

Tablo 11: Kullanılan Mali Tablo Dönemleri

Firma Adı	Kullanılan Mali Tablo
Tümteks Tekstil Sanayi Ve Ticaret A.Ş	1997-1998
Meges Boya Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	2006-2007
Arat Tekstil Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	2004-2005
Egs Egeser Giyim San. İç Ve Dış Tic. A.Ş	1997-1998
Egs Holding A.Ş.	1999-2000
Medya Holding A.Ş.	1999-2000
Sabah Yayıncılık A.Ş.	1999-2000
Sabah Pazarlama A.Ş.	1998-1999
Lio Yağ Sanayii Ve Ticaret A.Ş.	2004-2005
Raks Elektrikli Ev Aletleri Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	1997-1998
Ünal Tarım Ürünleri İhracat Ve Sanayi A.Ş.	2004-2005
Koniteks Konfeksiyon Endüstri Ve Ticaret A.Ş.	2004-2005
Gorbon Işıl Seramik A.Ş.	2000-2001
Sezginler Gıda Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	2000-2001
Egs Ege Giyim Sanayi Ve Dış Ticaret A.Ş.	1999-2000
Gümüşsuyu Halı Ve Yer Kaplamaları San. Ve Tic. A.Ş.	1999-2000
Mudurnu Tavukçuluk A.Ş.	1998-1999
Apeks Dış Ticaret A.Ş.	1997-1998

Karşılaştırma yapılacak sağlık firmaların da aynı dönem ait mali tabloları alınarak, sağlıklı firma oran analizleri de aynı dönem verileri üzerinden hesaplanmıştır.

4.4.Örneklem Bazında Hesaplanan Oranların Yorumlanması

a) Tümteks Tekstil & Arsan Tekstil

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 1998 dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12: Tümteks Tekstil ve Arsan Tekstil'in Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Tümteks	Arsan
Nakit Oranı	%	0%	10%
Likidite Oranı	%	23%	127%
Cari Oran	%	63%	217%
NİS	000 TL	(9,383)	6,507
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.32	0.23
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.61	0.24
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.49	0.07
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.27	0.44
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	-78%	73%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	1.18	0.91
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	67%	14%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	117%	23%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	-340%	33%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	-258%	27%
AÖEFK / Net Satışlar	%	7%	21%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	a.d.	6%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	-53%	4%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	-34%	69%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	76%	19%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	27%	50%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	-44%	27%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	72%	11%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	17%	7%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	54%	161%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	67%	361%

Hesaplanan finansal oranlarda, temerrüde düşen Tümteks firmasının likidite, kârlılık, faaliyet ve borçlanma oranlarının benzer şirket olan Arsan firmasına kıyasla kötü durumda olduğu görülmektedir. Tümteks firmasının likidite oranlarının tamamının Arsan Firmasına göre düşük olduğu, faaliyetlere ilişkin devir hızlarının ise düşük kaldığı izlenmektedir. Aynı şekilde borçlanma oranları da sağlıklı firma oranlarından yüksek olan Tümteks firmasının temerrüt öncesi dönemde negatif NİS ile çalıştığı görülmekte olup, bu durum Firmanın 1 yıl için ödenecek borçlarını karşılayacak düzeyde varlığının olmadığına işaret etmektedir. Nitekim Firma bir sonraki yıl finansal güçlük nedeniyle borçlarını ödeyemez duruma gelmiştir. Tümteks Tekstil firmasının dönem net zararı ve ortalama özsermayesinin negatif olması nedeniyle Net Kâr/ Ortalama Toplam Özkaynak oranı anlamlı sonuç vermemektedir.

b) Meges Boya & Marshall Boya

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 2007 dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 13'de yer almaktadır.

Tablo 13: Meges Boya & Marshall Boya'nın Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Meges	Marshall
Nakit Oranı	%	9%	40%
Likidite Oranı	%	77%	315%
Cari Oran	%	99%	351%
NİS	000 TL	(126)	65,306
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.89	0.34
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.19	0.11
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.23	0.17
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.33	0.25
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	110%	47%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	1.47	0.75
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	92%	0%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	69%	18%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	241%	23%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	174%	0%
AÖEFK / Net Satışlar	%	-70%	14%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	-350%	14%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	-60%	10%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	29%	78%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	50%	0%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	32%	37%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	-1%	45%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	50%	0%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	0%	0%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	96%	283%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	137%	747%

Hesaplanan finansal oranlarda, temerrüde düşen Meges firmasının likidite, kârlılık, faaliyet ve borçlanma oranlarının benzer şirket olan Marshall firmasına kıyasla kötü durumda olduğu görülmektedir. Meges firmasının likidite oranlarının tamamının Arsan Firmasına göre düşük olduğu, faaliyetlere ilişkin devir hızlarının ise düşük kaldığı izlenmektedir. Meges Firmasının NİS açığı çok düşük olmakla birlikte sağlıklı firma NİS'inin oldukça yüksek seviyede olması, net finansal borcunun bulunmaması, bununla birlikte sağlıklı firmanın son iki dönemde yüksek kârlılık oranları ile çalışmasına karşın Meges'in son iki dönemi zararla kapatması

Firmanın gelecekte yükümlülüklerini yerine getirme konusunda zorluk yaşayacağını işaret etmektedir.

b) Arat Teksti & Akın Tekstil

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 2005 dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 14'de yer almaktadır.

Tablo 14: Arat Tekstil & Akın Tekstil'in Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Arat	Akın
Nakit Oranı	%	2%	43%
Likidite Oranı	%	25%	140%
Cari Oran	%	53%	209%
NİS	000 TL	(7,842)	49,541
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.06	0.26
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.33	0.24
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.35	0.06
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.23	0.70
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	-3516%	93%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	1.65	1.29
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	69%	19%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	96%	21%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	-6893%	36%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	-3674%	45%
AÖEFK / Net Satışlar	%	-36%	-4%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	-213%	0%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	-39%	0%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	-1%	59%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	51%	27%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	49%	55%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	-45%	23%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	49%	16%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	2%	11%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	50%	110%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	74%	376%

Hesaplanan finansal oranlarda, temerrüde düşen Arat Tekstil firmasının likidite, kârlılık, faaliyet ve borçlanma oranlarının benzer şirket olan Akın Tekstil firmasına kıyasla kötü durumda olduğu görülmektedir. Arat Tekstil firmasının likidite oranlarının tamamının Akın Tekstil Firmasına göre düşük olduğu, faaliyetlere ilişkin devir hızlarının ise alacak devir hızı hariç düşük kaldığı izlenmektedir. Firmanın mali tablo dipnotlarında bilgi yer almamakla birlikte bu durumunda işletme sermayesi ihtiyacı nedeniyle alacaklarının bir kısmının faktoring firmaları/bankalara

temlik edilmiş olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra 2005 yılını yüksek tutarda zararla kapatan ve özkaynağını negatife inmesine neden olan bu duruma bağlı olarak özkaynaka ilişkin oranların negatif sonuç verdiği görülmektedir. Arat Tekstil firmasının da 2005 yılını negatif NİS ile kapattığı gözlenmekte olup, bu durum Firmanın 1 yıl içerisinde ödenecek yükümlülüklerin yerine getirilmesinde ilave kaynak yükümlülüğe ihtiyaç duyulacağını işaret etmektedir. Nitekim Firma ilave kaynak ihtiyacını temin edemediğinden 2006 yılında finansal güçlük yaşayarak temerrüde düşmüştür.

d) Egs Egeser Giyim& Esem Spor Giyim

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 1998 dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 15'de yer almaktadır.

Tablo 15: Egs Egeser Giyim& Esem Spor Giyim'in Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	EGS Egeser	Esem Spor
Nakit Oranı	%	1%	3%
Likidite Oranı	%	165%	104%
Cari Oran	%	201%	143%
NİS	000 TL	8,753	3,403
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.41	0.22
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.20	0.19
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.21	0.10
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.03	0.08
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	78%	48%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	0.92	0.44
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	34%	13%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	43%	58%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	254%	162%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	367%	98%
AÖEFK / Net Satışlar	%	13%	22%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	27%	39%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	5%	14%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	17%	36%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	54%	35%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	13%	17%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	44%	25%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	24%	30%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	38%	5%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	105%	129%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	210%	308%

Hesaplanan finansal oranlar incelendiğinde EGS Egeser Firmasının likidite oranlarının Esem Spor firmasına kıyasla daha yüksek olduğu, faaliyet sürelerinde ise EGS firmasının faaliyet devir hızlarının kısmen daha yavaş olduğu hesaplanmıştır. NİS açısından değerlendirildiğinde EGS firmasının NİS fazlasının daha yüksek olduğu görülmekte olup, borçlanma oranlarının tamamının sağlıklı firma oranlarının üzerinde olduğu hesaplanmıştır. Bu oranlar dikkate alındığında EGS Firmasının likidite ve faaliyet süreleri açısında benzer şirketle kıyaslandığında olumsuz durumun olmadığı ancak faaliyet hacmine oranla yüksek borçlanmasının temerrüde düşmedeki en büyük etken olduğu sonucuna varılmaktadır. Bunun yanı sıra EGS firmasının dahil olduğu EGS Grubunun da yaşamış olduğu finansal güçlük temerrüde düşmedeki diğer bir neden olarak değerlendirilmiştir.

e) Egs Holding& Koç Holding

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 1999 dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16: Egs Holding& Koç Holding'in Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	EGS	Koc
Nakit Oranı	%	260%	319%
Likidite Oranı	%	1083%	391%
Cari Oran	%	1084%	391%
NİS	000	54.021	41.338
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.44	0.00
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.01	0.00
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.12	0.12
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.41	0.92
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	100%	82%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	27.40	17.67
Ortalama KV Finansal Borclar / Net Satıslar	%	89%	0%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam	%	2%	6%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	2%	6%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	2%	0%
AÖEFK / Net Satıslar	%	-4%	-48%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	4%	22%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	3%	21%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	79%	94%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	1%	0%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	79%	77%
Net İsletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	19%	17%
KV Finansal Borc / Toplam Aktif	%	1%	0%
UV Finansal Borc / Toplam Aktif	%	0%	0%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	102%	375%
Net Satıslar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	132%	83%

Her iki firmanın likidite, faaliyet ve borçlanma oranlarının birbirine yakın olduğu hesaplanmakla birlikte özkaynak ve aktif kârlılığında Koç Holding'in finansal oranlarının daha iyi olduğu görülmektedir. EGS Holding'in yüksek tutarda NİS fazlası ile çalışmasına ve net finansal borcunun olmamasına karşın temerrüde düşmesindeki en önemli etkenin EGS Grubu bünyesindeki diğer firmaların yaşadığı finansal güçlükler olduğu sonucuna varılmaktadır.

f) Medya Holding & Doğan Şirketler Grubu Holding

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 2000 yılı dönem sonuna ait mali tabloları (Her iki Firmada özel hesap dönemine tabi olup, esas alınan mali tablolar Medya Holding için 31.03.2001, Doğan Şirketler Grubu Holding içinse 30.04.2011 sonuna aittir) üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 17'de yer almaktadır.

Tablo 17: Medya Holding & Doğan Holding'in Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Medya	Doğan
Nakit Oranı	%	1%	30%
Likidite Oranı	%	11%	39%
Cari Oran	%	13%	39%
NİS	000 TL	(131,433)	(148,417)
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.29	0.16
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.15	0.00
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.30	0.05
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.15	1.34
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	-53%	232%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	2.06	349.20
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	133%	11930%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam	%	194%	41%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	-137%	114%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	-138%	174%
AÖEFK / Net Satışlar	%	-7%	-330%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	a.d.	20%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	-153%	8%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	-141%	36%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	194%	63%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	75%	84%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	-169%	-25%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	147%	40%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	47%	23%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	10%	25%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	39%	1%

Medya Holding firmasının NİS açığı Doğan Holding firmasına göre düşük kalmakla birlikte likidite oranlarının daha düşük olduğu hesaplanmıştır. Her iki firmanın da faaliyeti gereği ciroları düşük olmakla birlikte esas gelirleri iştiraklerden elde edilen temettü gelirlerinden oluşmaktadır. Bu kapsamda Doğan Holding'in net kârı son iki dönemde pozitif olmakla birlikte Medya Holding'in Grup firmalarından olan alacaklarına karşılık ayırması nedeniyle çalışmaya konu olan 2000 yılını yüksek tutarda zararla kapattığı görülmektedir. Buna bağlı olarak özkaynakları negatif olan Grubun yükümlülükleri aktif toplamın üzerinde gerçekleşmiştir. Özkaynak ve aktif kârlılığı negatif olan (2000 yılında net kâr ve özkaynakların negatif olması nedeniyle oran tablosunda bu oran pozitif hesaplanmıştır) Firmanın iştiraklerinin de benzer durumda olması nedeniyle temerrüde düştüğü anlaşılmaktadır. Medya Holding firmasının dönem net zararı ve ortalama özsermayesinin negatif olması nedeniyle Net Kâr/ Ortalama Toplam Özkaynak oranı anlamlı sonuç vermemektedir.

g) Sabah Yayıncılık& Milliyet Gazetecilik

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 2000 yılı dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 18'de yer almaktadır.

Tablo 18: Sabah Yayıncılık& Milliyet Gazetecilik 'in Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Sabah	Milliyet
Nakit Oranı	%	0%	6%
Likidite Oranı	%	88%	140%
Cari Oran	%	113%	145%
NİS	000 TL	12,553	12,155
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.18	0.26
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.21	0.03
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.26	0.18
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.36	0.26
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	91%	89%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	1.04	1.00
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	37%	27%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	62%	44%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	186%	109%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	129%	127%
AÖEFK / Net Satışlar	%	5%	-12%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	1%	-8%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	0%	-4%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	33%	41%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	39%	51%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	30%	36%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	8%	20%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	39%	37%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	4%	15%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	105%	108%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	136%	196%

Sabah Yayıncılık firmasının likidite, faaliyet, kârlılık ve borçlanma oranları ile Milliyet gazetecili firmasının finansal oranları arasında belirgin bir fark olmadığı izlenmekte olup, Sabah'ın temerrüde düşmesindeki temel nedeninin Firmanın dahil olduğu Grubun içinde bulunduğu finansal güçlüğün olduğu sonucuna varılmaktadır. Yine de likidite ve cari borçlanma oranlarının sağlıklı Firma olan Milliyet'e kıyasla kötü olduğu, bununda Firma açısında kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirme konusunda gösterge niteliği taşıdığı düşünülmektedir.

h) Sabah Pazarlama & Milpa

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 1999 yılı dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 19'da yer almaktadır.

Tablo 19: Sabah Pazarlama & Milpa'nın Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Sabah	Milpa
Nakit Oranı	%	2%	18%
Likidite Oranı	%	185%	94%
Cari Oran	%	192%	95%
NİS	000 TL	3,388	(1,333
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.36	0.20
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.03	0.01
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.11	0.36
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.00	0.13
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	14%	141%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	0.63	0.91
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	0%	18%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	51%	54%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	389%	159%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	267%	118%
AÖEFK / Net Satışlar	%	-3%	2%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	56%	20%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	8%	7%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	13%	34%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	35%	40%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	2%	48%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	47%	-3%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	0%	30%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	35%	10%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	113%	78%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	250%	158%

Aktif ve ciro hacmi bakımından Milpa'ya göre daha küçük olan Sabaha Pazarlamanın finansal oranları incelendiğinde; likidite oranları ve NİS'inin Milpa'dan daha iyi durumda olduğu, buna karşın yabancı kaynak/özkaynak oranlarının kötü olduğu görülmektedir. Önemli bir finansal borcu bulunmayan Firmanın temerrüde düşmesinde dahil olduğu Grubun yaşadığı finansal güçlüğün etkili olduğu sonucunda varılmaktadır. IMKB'de işlem gören firmaların mali tabloları 2003 yılı sonuna kadar solo olarak yayınlanmakta iken, 2004 yılından itibaren mali veriler konsolide olarak yayınlanmaya başlamıştır (Grup şeklinde olanlar). Özellikle finansal nitelikli grup içi işlemleri olan Gruplarda konsolide mali tablolar Grubun mali yapısına ilişkin daha doğru sonuçlar vermektedirler. Bu bağlamda Medya Holding Grubun'da da bazı firmaların finansal oranları olumlu iken, bazılarında temerrüdü işaret edecek sonuçlar bulunmaktadır. Grubun konsolide mali verileri üzerinden hesaplanacak finansal oranların Grubun gerçek durumunu yansıtacağı düşünülmektedir.

i) Lio Yağ& Altınyağ

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 2005 yılı dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 20'de yer almaktadır.

Tablo 20: Lio Yağ& Altınyağ'ın Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Lio Yağ	Altınyağ
Nakit Oranı	%	7%	0%
Likidite Oranı	%	68%	20%
Cari Oran	%	157%	36%
NİS	000 TL	49,455	(6,995)
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.25	0.03
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.49	0.05
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.13	0.14
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.14	0.84
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	46%	294%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	0.90	0.97
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	34%	16%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	54%	36%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	164%	121%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	158%	126%
AÖEFK / Net Satışlar	%	7%	-5%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	1%	-12%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	1%	-1%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	33%	30%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	52%	37%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	15%	87%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	31%	-23%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	41%	13%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	12%	24%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	127%	18%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	175%	286%

Lio Yağ Firmasının likidite oranı ile NİS'inin Altınyağ'a oranla daha yüksek olduğu görülmekle birlikte bunda Firmanın yüksek faaliyet oranları (faaliyet devir hızları) ile çalışmasının etkisi bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Firmanın toplam finansal borçlarının aktife oranı Altınyağ'a göre daha yüksek olduğu hesaplanmıştır. Yapılan araştırmada Lio Yağ firmasının temerrüde düşmeden önce mali tablolarını daha olumlu göstermek adına çeşitli usulsüzlükler yaptığı (stoklarının bir kısmını grup firmalarına satarak, buradan olan alacakların faktoring firmalarına temliki yolu ile likiditesini daha olumlu göstermek gibi) tespit edilmiş olup, bu durumda Firmanın makyajlanmamış mali tabloları üzerinden hesaplanacak oranların yukarıdaki sonuçlardan daha kötü olacağı sonucuna varılmaktadır.

j) Raks Elektrikli Ev Aletleri & İhlas Ev Aletleri

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 1998 yılı dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 21'de yer almaktadır.

Tablo 21: Raks Elektrikli Ev Aletleri & İhlas Ev Aletleri'nin Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Raks	İhlas
Nakit Oranı	%	1%	25%
Likidite Oranı	%	80%	58%
Cari Oran	%	105%	108%
NİS	000 TL	392	610
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.36	0.16
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.39	0.35
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.24	0.30
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.15	0.08
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	166%	75%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	0.96	0.73
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	36%	19%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	67%	79%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	374%	397%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	281%	195%
AÖEFK / Net Satışlar	%	24%	5%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	-12%	50%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	-2%	9%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	18%	20%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	47%	39%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	30%	15%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	4%	6%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	37%	39%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	13%	0%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	86%	106%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	133%	142%

Faaliyet hacimleri birbirine yakın olan iki firmanın finansal oranlarının da benzerlik gösterdiği, bu bağlamda Raks ev aletleri firmasında finansal borçlanma oranları hariç temerrüde işaret edecek önemli bir verinin olmadığı görülmektedir. Raks Ev Aletleri firmasının finansal borçlanma ile ilgili oranlarının İhlas firmasına göre daha yüksek olduğu izlenmekte olup, Firmanın banka kredilerinin ağırlıklı döviz bazında olması nedeniyle kur riskine açık duruma geldiği görülmüştür. Özkaynak ve satış hacmi bakımından İhlas Firmasına göre borçluluk oranları daha yüksek olan Firmanın açık pozisyonunda yüksek olması temerrüde düşmedeki diğer bir neden olarak değerlendirilmektedir.

k) Ünal Tarım Ürünler & Selçuk Gıda

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 2005 yılı dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 22'de yer almaktadır.

Tablo 22: Ünal Tarım Ürünler & Selçuk Gıda'nın Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Ünal Tarım	Selçuk Gıda
Nakit Oranı	%	0%	5%
Likidite Oranı	%	56%	58%
Cari Oran	%	261%	158%
NİS	000 TL	12,981	6,266
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.27	0.24
Ortalama Stok Devir Hızı	x	1.74	0.46
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.29	0.19
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.26	0.47
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	22%	81%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	2.65	1.36
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	50%	11%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	34%	35%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	58%	63%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	36%	27%
AÖEFK / Net Satışlar	%	-27%	-9%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	-21%	-19%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	-11%	-11%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	57%	55%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	21%	15%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	13%	45%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	54%	20%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	12%	6%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	9%	9%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	205%	123%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	106%	219%

Her iki firmanın finansal oranları karşılaştırıldığında; likidite ve faaliyet süreleri açısından her iki firmanın oranlarının benzerlik gösterdiği, ancak Ünal Tarım Firmasının finansal borçlarının faaliyet hacmi ile kıyaslandığında çok yüksek olduğu görülmektedir. Satılan ürünler açısından riskli bir sektörde (her iki firma kuru ve yaş meyve sebze ürünlerinin ambalajlanması ve satışı konusunda faaliyet göstermektedir) faaliyet gösteren firmaların oranlarında büyük bir fark olmamasına karşın Ünal Tarım'ın temerrüde düşmesinde sektördeki arz-talep değişimlerinin etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Her ne kadar sektördeki değişimler tüm firmaları etkilemekle birlikte, Selçuk Gıda'nın faaliyet alanındaki hammaddeye daha yakın olan İzmir'de olması, Ünal Tarım'ın ise İstanbul'da faaliyet göstermesi

nedeniyle, iki firmanın sektördeki değişimlerden farklı olarak etkilendiği düşünülmektedir.

l) Koniteks Konfeksiyon & Bisaş Tekstil

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 2005 yılı dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 23'de yer almaktadır.

Tablo 23: Koniteks Konfeksiyon & Bisaş Tekstil'in Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Koniteks	Bisaş
Nakit Oranı	%	6%	1%
Likidite Oranı	%	28%	43%
Cari Oran	%	110%	64%
NİS	000 TL	976	(10,778)
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.12	0.19
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.51	0.18
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.18	0.21
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.28	0.51
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	101%	195%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	1.03	1.05
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	39%	9%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	59%	66%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	166%	223%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	94%	31%
AÖEFK / Net Satışlar	%	-22%	-14%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	-65%	-64%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	-17%	-26%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	35%	30%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	33%	9%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	36%	58%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	6%	-24%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	33%	9%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	0%	0%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	100%	60%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	171%	154%

NİS'i pozitif olan Koniteks firmasının bu bağlamda cari oranı daha yüksek olmakla birlikte yüksek stokları nedeniyle likidite oranı Bisaş firmasından daha düşük hesaplanmıştır. Alacak ve Borç ödeme devir hızları birbirine yakın olmakla birlikte Koniteks'in stok devir hızı daha yavaş olup bu durum Firmanın dönemde ürünlerini satmada sorun yaşadığına ve/veya ihtiyacından fazla stok bulundurarak maliyetlerinin artacağına işaret etmektedir. Nitekim bir önceki yıl mali tablolar ile karşılaştırıldığında Firmanın 2005 yılında cirosunun nominal bazda %35 gerilediği

hesaplanmıştır(Aynı dönemde Bisaş'ın cirosundaki gerileme %8 seviyesindedir). Bunun yanı sıra Koniteks'in finansal borçlanma oranlarının Bisaş'a göre daha yüksek seviyelerde olduğu hesaplanmıştır. Ödeme baskısı yüksek olan finansal borç oranlarının (Finansal borçlar/özkaynak, finansal borçlar/aktif, finansal borç/net satış) yüksek olmasının Firmanın temerrüde düşmesine gösterge niteliğinde olduğu düşünülmektedir.

m) Gorbon Işıl & Kütahya Porselen

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 2001 yılı dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 24'de yer almaktadır.

Tablo 24: Gorbon Işıl & Kütahya Porselen'in Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Gorbon Isıl	Kütahya
Nakit Oranı	%	1%	31%
Likidite Oranı	%	80%	112%
Cari Oran	%	107%	208%
NİS	000 TL	213	14,093
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.64	0.19
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.40	0.39
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.39	0.25
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.08	0.22
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	-2312%	65%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	1.24	0.69
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	40%	4%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	80%	32%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	-12476%	60%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	-4936%	13%
AÖEFK / Net Satışlar	%	12%	27%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	-303%	27%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	-9%	12%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	-1%	52%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	32%	0%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	15%	34%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	5%	34%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	32%	0%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	0%	7%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	85%	138%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	84%	408%

Faaliyet hacmi bakımından Kütahya Porselen firması Gorbon Isıl firmasına göre daha büyük olmakla birlikte her iki firmanın faaliyet konusu aynıdır. Mali tablolar üzerinden hesaplanan finansal oranlar incelendiğinde likdite, faaliyet

süreleri, borçlanma oranları ve kârlılık açısından Kütahya Porselen Firmasının oranlarının çok iyi olduğu hesaplanmıştır. NİS'i başa baş seviyesinde olan Gorbon Isıl firmasının incelenen dönemde özkaynakları negatiftir. Finansal borçluk oranları daha yüksek olan Firma son iki dönemde net zarar etmiştir. Amortisman, vergi ve faiz öncesi kârı finansman giderini karşılayamayan Firmanın hemen hemen tüm finansal oranları benzer şirkettin finansal oranlarına kıyasla daha kötü durumdadır.

n) Sezginler Gıda & Selçuk Gıda

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 2001 yılı dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 25'de yer almaktadır.

Tablo 25: Sezginler Gıda & Selçuk Gıda'nın Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Sezginler	Selçuk
Nakit Oranı	%	1%	1%
Likidite Oranı	%	31%	94%
Cari Oran	%	69%	122%
NİS	000	(38,296)	2,238
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.18	0.41
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.27	0.20
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.21	0.10
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.02	0.16
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	-23%	69%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	0.47	0.84
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	27%	31%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam	%	129%	61%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	-286%	159%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	-204%	113%
AÖEFK / Net Satışlar	%	3%	21%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	a.d.	-25%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	-62%	-11%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	-45%	38%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	92%	43%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	10%	26%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	-40%	13%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	80%	43%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	12%	0%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	62%	119%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	188%	179%

Bilanço ve ciro hacmi bakımından Sezginler Gıda Selçuk Gıda firmasına göre daha büyük olmakla birlikte her iki firma benzer alanda faaliyet göstermektedir. Mali tablolar üzerinden hesaplanan finansal oranlar incelendiğinde Selçuk Gıda'nın

likidite ve borçluluk oranlarının benzer firmaya bakmaksızın genel kabul görmüş oranlara göre de kötü durumda olduğu görülmektedir. Negatif NİS ile çalışan Firmanın 2001 yılında yüksek tutardaki zararı nedeniyle özkaynaklarının negatife döndüğü ve varlıklarının toplam yabancı kaynakların altında kaldığı hesaplanmaktadır. Kârlılık, borçlanma ve likidite oranlarının tamamı Selçuk Gıda'ya oranla kötü durumda olan Firmanın bir yıl içinde ödenecek yabancı kaynaklarını ödeyecek varlığının olmaması temerrüde düşme açısından en önemli göstergeler olarak yorumlanmaktadır. Sezginler Gıda firmasının dönem net zararı ve ortalama özsermayesinin negatif olması nedeniyle Net Kâr/ Ortalama Toplam Özkaynak oranı anlamlı sonuç vermemektedir.

o) Egs Ege Giyim & Sanko Pazarlama

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 2000 yılı dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 26'da yer almaktadır.

Tablo 26: Egs Ege Giyim & Sanko Pazarlama'nın Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Egs Ege	Sanko
Nakit Oranı	%	3%	3%
Likidite Oranı	%	93%	195%
Cari Oran	%	94%	219%
NİS	000 TL	(8,479)	51,519
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.15	0.21
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.00	0.03
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.15	0.12
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.01	0.02
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	153%	22%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	0.29	0.27
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	9%	2%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	89%	41%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	854%	82%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	304%	34%
AÖEFK / Net Satışlar	%	-1%	7%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	3%	21%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	0%	9%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	10%	50%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	32%	17%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	16%	11%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	-5%	49%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	32%	8%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	0%	9%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	94%	178%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	328%	715%

Faaliyet hacimleri benzer olan iki firma tekstil ürünlerin ihracatı alanında faaliyet göstermektedir. Bu bağlamda faaliyet oranları benzerlik gösteren firmaların diğer finansal oranları karşılaştırıldığında Egs'nin likidite ve kârlılık oranlarının Sanko'ya göre düşük, borçlanma oranlarının ise yüksek olduğu, negatif NİS ile çalışan Egs'nin bir yıl içinde ödeyeceği borçları karşılayacak düzeyde varlığının olmadığı hesaplanmaktadır. Alınan banka kredilerini grup firmalarına aktaran firmanın dahil olduğu Grubunda finansal güçlük çekmesi temerrüde düşmesindeki diğer bir neden olarak değerlendirilmektedir. Egs'nin finansal oranlarının benzer şirketle kıyaslandığında daha kötü durumda olduğu, bu nedenle bu oranların temerrüde düşmede gösterge niteliğinde olabileceği sonucuna varılmıştır.

p) Gümüşsuyu Halı & Birlik Mensucat

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 2000 yılı dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 27'de yer almaktadır.

Tablo 27: Gümüşsuyu Halı & Birlik Mensucat'ın Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Gümüşsuyu	Birlik
Nakit Oranı	%	0%	4%
Likidite Oranı	%	59%	74%
Cari Oran	%	103%	168%
NİS	000 TL	586	6,172
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.35	0.13
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.42	0.26
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.23	0.08
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.50	0.19
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	156%	99%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	1.18	0.55
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	41%	14%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	53%	37%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	183%	100%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	164%	99%
AÖEFK / Net Satışlar	%	17%	11%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	-60%	14%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	-17%	5%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	29%	37%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	48%	22%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	45%	37%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	1%	26%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	37%	22%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	11%	15%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	77%	101%
Net Satışlar / ToplamKV Yabancı Kaynaklar	%	147%	391%

Gümüşsuyu firması halı üretiminde faaliyet göstermekte olup, çalışmaya konu dönemde İMKB'de halı üretimi ve satışı konusunda faaliyet gösteren firma olmamakla birlikte, çalışmada ev tekstili sektöründe faaliyet gösteren Birlik Mensucat mali verileri kullanılmıştır. Gümüşsuyu Halı firmasının likidite oranları benzer şirkete göre daha düşük iken faaliyet devir hızlarının daha yavaş olduğu hesaplanmıştır. Birlik Mensucat'a göre AÖEFK marjı daha iyi olmakla birlikte yüksek borçlanma neticesinde oluşan finansman giderlerini karşılayacak fon elde edemediği görülmektedir. Bu bağlamda finansal oranlarda da ortaya çıktığı üzere yüksek finansal borç oranları ile çalışan ve bunu karşılayacak düzeyde likit varlığı olmayan Firmanın bir yıl içinde ödeyeceği borçların ödemesinde sorun yaşayacağı sonucuna varılmaktadır.

r) Mudurnu Tavukçuluk & Banvit

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 1999 yılı dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 28'de yer almaktadır.

Tablo 28: Mudurnu Tavukçuluk & Banvit'in Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Mudurnu	Banvit
Nakit Oranı	%	0%	95%
Likidite Oranı	%	51%	158%
Cari Oran	%	106%	214%
NİS	000 TL	930	11.444
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.23	0.05
Ortalama Stok Devir Hızı	x	0.40	0.14
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.38	0.13
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.25	0.11
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	135%	52%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	0.81	0.44
Ortalama KV Finansal Borçlar / Net Satışlar	%	13%	0%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	65%	33%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	279%	62%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	115%	16%
AÖEFK / Net Satışlar	%	13%	21%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	12%	61%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	3%	33%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	23%	54%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	21%	0%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	31%	28%
Net İşletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	4%	38%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	19%	0%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	8%	9%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	89%	156%
Net Satışlar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	135%	520%

Aynı alanda faaliyet gösteren firmaların finansal oranları incelendiğinde; Mudurnu firmasının likidite ve kârlılık oranlarının benzer şirkete göre düşük, faaliyet devir hızlarının daha yavaş, borçluluk oranlarının ise daha yüksek olduğu görülmektedir. Ekonomik kriz ve tüketici davranışından yüksek düzeyde etkilenen sektörde faaliyet gösteren Firmanın son iki dönemde faaliyetlerinden kâr ettiği görülmekle birlikte, Banvit'te son dönemde ciro artışı %75 seviyesinde iken, Mudurnu'da bu artış %35 seviyesinde kalmıştır. Cari oranı başa baş seviyesinde olan Firmanın güçlü bir özkaynak yapısının olmaması (özkaynak aktif oranı %23) sektörde ortaya çıkabilecek olumsuz bir durumda temerrüde düşme ihtimalinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

s) Apeks Dış & Penguen Gıda

Her iki firmanın IMKB'de yayınlanan 1998 yılı dönem sonuna ait mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranları Tablo 29'de yer almaktadır.

Tablo 29: Apeks Dış & Penguen Gıda'nın Finansal Oranları

Oranlar	Birimi	Apeks	Penguen
Nakit Oranı	%	12%	4%
Likidite Oranı	%	49%	54%
Cari Oran	%	95%	133%
NİS	000 TL	(272)	3,649
Ortalama Alacak Devir Hızı	x	0.36	0.23
Ortalama Stok Devir Hızı	x	1.36	1.41
Ortalama Tic. Borç Devir Hızı	x	0.20	0.16
Ortalama Sabit Kıymet Devir Hızı	x	0.29	0.13
Duran Varlıklar / Özsermaye	%	118%	41%
Ortalama Aktif Devir Hızı	x	1.50	0.98
Ortalama KV Finansal Borclar / Net Satıslar	%	64%	54%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Toplam Aktif	%	78%	65%
Toplam KV Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	%	356%	210%
Toplam Finansal Borç / Özsermaye	%	203%	187%
AÖEFK / Net Satıslar	%	45%	47%
Net Kâr / Ortalama Toplam Özsermaye	%	-17%	29%
Net Kâr / Ortalama Toplam Aktif	%	-5%	8%
Özsermaye/Aktif Toplamı	%	22%	31%
Toplam Finansal Borç / Aktif Toplamı	%	44%	58%
Duran Varlıklar / Aktif Toplamı	%	26%	13%
Net İsletme Sermayesi / Aktif Toplamı	%	-4%	22%
KV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	44%	56%
UV Finansal Borç / Toplam Aktif	%	0%	2%
Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	%	95%	127%
Net Satıslar / Toplam KV Yabancı Kaynaklar	%	63%	116%

Gıda sektöründe faaliyet gösteren firmaların finansal oranları incelendiğinde; Apeks firmasının faaliyet hacmine göre Penguen Gıda'ya kıyasla yüksek borçlanma oranlarına sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda esas faaliyetinden elde ettiği fonun finansman giderlerini karşılayamadığı hesaplanmaktadır. Firmanın temerrüde düşecek olmasındaki en büyük gösterge negatif NİS ile çalışması sonucunda bir yıl içinde ödeyeceği yükümlülükleri yerine getirecek varlığının olamamasıdır.

4.5.Genel Değerlendirme

Tez çalışmasının uygulama bölümde, temerrüde düşmüş 18 firmanın finansal oranları aynı dönemde ve aynı sektörde faaliyet gösteren sağlıklı firmaların finansal oranları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda temerrüde düşmüş bir çok firmanın temel finansal oranlarının sağlıklı firmaların finansal oranlarına göre daha düşük/yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bazı firmalarda ise finansal oranların sağlıklı firmalarla benzer durumda olduğunu, bu oranların temerrüde düşme potansiyeline işaret edecek bir sonuca götürmediği görülmüştür. Ancak bunda söz konusu firmaların ağırlıklı olarak büyük grup bünyesinde olmasına karşın değerlendirmenin solo mali veriler üzerinden yapılmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle 2003 öncesi mali verisi kullanılan firmalarda mali tabloların solo veri olması, grup firmalarına aktarılan fonların sınıflandırıldığı yerlerin mali yapı oranlarında bozulmayı göstermeyecek şekilde sınıflandırılması, söz konusu oranların sağlıklı firmalarla benzer olarak hesaplamasında yol açmış olabileceği sonucuna varılmaktadır. 2003 yıl sonrasında IMKB'de işlem gören firmaların mali tablo hazırlanmasında konsolidasyon zorunluluğu getirilmesi nispeten bu durumun ortadan kalkmasına, gruptaki bir bozulmanın konsolide mali verilerle daha doğru değerlendirebilmesine imkan sağlamıştır.

SONUÇ

Küreselleşmenin sağladığı finansal serbestlik, ulusal ve uluslararası piyasalarda son yıllarda çok hızlı değişimlere neden olmaktadır. Bu değişimin bankacılık sektöründeki en büyük etkisi; birleşme, satın alma ve yeni girişlerle sektörde rekabetin artmasıdır. Gelişmekte olan ülkelerin finans sistemlerinin en önemli kurumları olan bankalar reel sektöre kaynak aktararak ülke kalkınmasında çok önemli rol oynamaktadırlar. Bankaların varlığını sürdürerek reel sektörün ihtiyaç duyduğu krediyi sağlaması ancak hızlı değişimler yaşayan bankacılık sektöründe rekabet edebilecek güce sahip olmakla mümkündür. Her ticari işletme gibi bankalarda faaliyetlerini varlığını sürdürmek ve verimliliğini artırmak amacı içinde sürdürmek zorundadır. Bankalar faaliyetlerini sürdürürken likidite riski, kredi riski, faiz oranı riski gibi bir takım riskleri yüklenmek zorunda kalmaktadırlar. En büyük gelirleri kredilerden sağlanan faiz gelirleri olan bankalar kredi faiz kazançlarını artırırken aynı zamanda en önemli risk olan kredi riskini yüklenmektedir.

Bu çalışmada gerek kredilendirme öncesi gerekse kredilendirildikten sonra kredi izleme sürecinde halen etkin bir biçimde kullanılan, mali tablolar üzerinden hesaplanan finansal oranların kredi verilen müşterilerin mali yapılarındaki bozulmalara yönelik ne gibi sinyaller verdiğinin tespiti yapılmıştır. İncelenen firmaların tamamına yakınında, temerrüde düşen firmaların, temerrüde düşmeden önceki yıldaki mali tabloları üzerinden hesaplanan finansal oranların benzer alanda faaliyet gösteren firmalara kıyasla daha yüksek/düşük olduğu hesaplanmış, bu oranların temerrüt sinyalleri verdiği sonucuna varılmıştır.

Günümüzde bankacılık sektöründe kredi riskinin ölçülmesinde finansal oran analizi tek başına yeterli görülmemekle birlikte, gerek kredilendirme öncesi, gerekse kredilendirme sonrası izleme sürecinde kullanılan tüm skorlama modellerinde kullanılmaktadır. Bu bağlamda mali tablolar üzerinden hesaplanan finansal oranların banka müşterilerinin kredi riskini ölçmede önemli bir enstrüman olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte uygulamada kullanılan firmaların bir kısmının bir

grup bünyesinde faaliyet göstermesi, ancak değerlendirmenin solo mali verilen üzerinden yapılmış olması çalışmada kullanılan bazı oranların sağlıklı firmalarla benzer olmasına yol açmıştır. Bağlı oldukları gruplardaki finansal kriz nedeniyle temerrüde düşmüş firmalarda grubun mali yapısını gösterecek konsolide mali tabloların kullanılması ile hesaplanacak finansal oranların yapılan çalışmayı daha kesin sonuçlara götüreceği tahmin edilmektedir. Bundan sonraki dönemlerde yapılacak olan benzer uygulamalarda kullanılacak mali tabloların firma/grubun mali yapısını en sağlıklı gösterecek şekilde seçilmesinin çalışmalarda daha kesin sonuçlara varılmasına olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akdoğan, Nalan, Temker, Nejat : **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**. Gazi Kitap Evi, Ankara, 2001

Akdoğan, Nalan, Tenker, Nejat: **Finansal Tablolar Analizi ve Mali Analiz Teknikleri,** 8. Basım, Ankara: Gazi Kitabevi, 2003

Akgüç, Öztin: **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, İstanbul, Arayış Yayıncılık, 2000

Akgüç, Öztin: **Mali Raporlar Analizi**. Arayış Yayınları, İstanbul, 2005

Akgüç, Öztin: **Mali Tablolar Analizi** ,İstanbul, 2002

Akgüç, Öztin: **Finansal Yönetim**, Yenilenmis 7. Baskı, İstanbul: Avcıol Basım Yayın, 1998

Aksoy, Ahmet: **İsletme Sermayesi Yönetimi**, Ankara, Gazi Kitabevi, 2. baskı, 1993

Alioğlu, Ali Burak: **"Credit Risk Evaluation in Turkish Banking System"** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE),İstanbul, 2003

Aksoy, Tamer: "Basel II ve İç Kontrol", Ankara, **Ankara SMMM Odası**, Yayın No: 53, Ağustos 2007.

Altıntaş, M. Ayhan: **Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği"** Ankara, Turhan Kitabevi, 2006

Altuğ, Osman: **Banka İşlemleri ve Muhasebesi,** Türkmen Kitabevi, İstanbul: 2000

Ansell, Jake, Frank Wharton: **Risk: Analysis, Assessment and Management**, John Wiley & Sons, 1992

Aras, Güler : **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**, Ankara, SPK yayını, 1996

Arat, M. Emin: "Finansal Analiz Aracı Olarak Oranlar İlkeler ve Yorumlar". **Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı**, İstanbul:2005

Arman, T. Tevfik: **Risk Analizine Giriş**, Alfa Yayıncılık, 1997

White, Gerald I., Ashwinpaul C. Sondhi, Dov Fried: **The Analysis and Use Of Financial Statements**, 2nd Edition, John Wiley & Sons Inc,1998

Aytekin, Y. Haluk: **Bankacılık ve Finansal Terimler Sözlüğü**, Palme Yayıncılık, Ankara, 2008

Babascu, Şenol: **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetim**, Ankara, Akademi Araştırma Planlama Danışmanlık Eğitim Yayıncılık, 2005

BDDK: "II. Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu", Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2004, s.23

Berk, Niyazi: **Bankacılıkta; Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, 3. Basım, Beta Yayım Dağıtım, İstanbul, 2001

Berk, Niyazi: **Kredi Yönetimi**. Beta Yayınları, İstanbul, 2001

Berk, Niyazi: **Finansal Yönetim**, 6.Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2002

Berk, Niyazi: **Basel II'nin KOB_'lere Etkileri",** Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, Haziran 2006

Berk, Niyazi: **Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, 3.bs., İstanbul, Beta Basım, 2001

Brealey, Richard A., Alan, J. Marcus, Stewart, C. Myers: **İşletme Finansının Temelleri,** Hatice Doğukanlı, Türkan Arıkan ve Ünal Bozkurt (çev.). 5. Basım. İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2007

Brealey, Richard A., Alan, J. Marcus, Stewart, C. Myers: **Fundamentals of Corporate Finance,** Mc Graw-Hill Inc, Literatür Yayıncılık,1995

Bolak, Mehmet: **Risk ve Yönetimi**, Birsen Yayınevi, 2004

Ceylan, Ali: **İşletmelerde Finansal Yönetim,** Gözden Geçirilmiş 7.Basım, Ekin Kitabevi, Bursa,2001

Cole, COLE, Lon MISHLER: **Consumer and Business Credit Management**, 11.th Edition, U.S.A.: McGraw-Hill Companies Inc., 1998

CRD: Basel II Ülke Uygulamaları", Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Çalışma Tebliği, Sayı.1, Ocak 2008.

Çabukel, Rıdvan: **"Bankaların Kurumsal Kredileri Açısından Kredi Risk Yönetimi ve Basel II Uygulaması"** Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006

Çabuk, Ademi İbrahim Lazol : **Mali Tablolar Analizi,** Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2008

Çetiner, Ertuğrul: **İşletmelerde Mali Analiz**, Ankara, 2000

Delloye, Martin, Jean-David Fermanian, Mohammed Sbai: **Estimation of A Reduced-Form Credit Portfolio Model and Extensions to Dynamic Frailties**, Eylül 2005

Demirbank T.A.Ş.; "Mali Analiz ve Eğitim Notları", İstanbul,1998

Esbank: İstihbarat ve Mali Tahlil Müdürlüğü, "31 Aralık 1998 itibariyle Firma Bazında Kredi Limit ve Risklerin Coğrafi Bölgeler Bazında Dağılımı", İstanbul: 1999/131 sayılı Genelge

Erdoğan, N.: **Dünyada ve Türkiye'de Finansal Krizler&Türk Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Uygulamaları,** Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2002

Ergül, Nuray: **Herkes için Finans**, 1.Basım, İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2004

Erkan, Mehmet: "Enflasyonist Ortamda İşletmelerin Ticari Kredi Yönetimi", Anadolu Üniversitesi Yayını; No: 380, **Afyon İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını**; No:7, Eskişehir,1990

Gallagher, J. Timothy, Joseph, D. Andrew: **Financial Management: Principles And Practice,** Third Edition, Upper Saddle River New Jersey, Printice Hall, 2003

Grunert, Jens, Martin Weber: "Recovery Rates of Bank Loans: Empirical Evidence for Germany", **Centre for Economic Policy Research (CEPR)**, London, United Kingdom, Mart 2006

Görkem, Sinan: **"Türk Bankacılık Sektöründe Kredilendirme Süreci ve Bir Örnek",** İstanbul, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,İstanbul,2005

Harrington, Scott E., Gregory R. Niehaus: **Risk Management and Insurance,** McGraw-Hill, 1999

Horne, James C. Van, John M. Wachowicz: **Fundamentals of Financial Management,** Twelfth Edition, Financial Times Prentice Hall, 2005

İnan, T.: **"Bankacılıkta İstihbarat ve Mali Tahlil". Yüksek Lisans Tezi**", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1994

İşipek, Pekhan: **"Banka Stratejik Yönetimi Açısından Kredi Riski Yönetim Modelleri"** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi BSE, 2005

Katırcıoğlu, Hakan: **"Basel-II Standartlarına Göre Ticari Bankalarda Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi Ve Bir Uygulama",** Yayınlanmış doktora tezi, İstanbul 2006

Kavacıoğlu, Şahap: **Ticari Bankalarda Sorunlu Kredilerin Yönetimi, Çözüm Yolları ve Takibi,** Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2003

Kealhoper, Stephen Jeffrey R. Bohn: **Portfolio Management of Default Risk**, KMV, Mayıs 2001

Kocabıyık, Figen: **" Basel II Kriterleri Çerçevesinde Türk Bankacılık Sistemine Genel Bir Bakış",** Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü" 2008

Kömürcü, Asiye: **"Basel II Çerçevesinde Standart Yöntem Açısından Derecelendirme Sistemi ve Bir Uygulama",** Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007

Kaval, H.: **Bankalarda Risk Yönetimi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2000,s:61

Meriç, İlhan: "Türk Ticaret Banka İsletmelerinde İsletme Riski ve Ekonomik Kârlılık", **ODTÜ İ.İ.B.F. Yayını**, Ankara, 1980.

Merkit, Ezgi: **"Firma Değerinin Tespitinde Muhasebenin Rolü, Finansal Oranlar İle Firma Değerleme Yöntemlerinin ilişkisi Ve Isparta Goller Bölgesi Çimento Sanayi Ve Ticaret A.S. (GOLTAS) için Bir Uygulama"**, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir, 2004

Murat, Mehmet: **"Bankalarda Kredi Verme Sürecinde Bilanço Analiz Tekniklerinin Kullanılması",** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, Ankara,2002

MB: "Kredi Derecelendirme Kuruluşları", Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Raporu, Rapor No:2, 2005

O'Donnell, John L: **İşletme Finansmanı 2**, Başnur Matbaası Çeviren; Doğan Sindiren, Hasan Erdönmez, Ankara 1967

Okka, Osman: **İşletme Finansmanı,** Ankara: Nobel Kitabevi, 2006,s:44

Oswald D.Bowlin,
John D.Martin,
David F. Scott: **Guide To Financial Analysis,** McGraw-Hill Publishing Company, Singapore,1990

Oyakbank A.Ş.: Eğitim Notları, Temel Kredi Bilgileri, İstanbul, 2005

Öker, Aysegül: **"Ticari Bankalarda Kredi Ve Kredi Riski Yönetimi– Bir Uygulama"** Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul,2007

Özçam, Mustafa: "Basel II Uzlaşısı", **Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu**, 31 Ağustos 2004

Özdemir, Muharrem: **Finansal Yönetim**, 1. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara: 1997

Özden, Kürşat Özgür: **"Ticari Bankalarda Kredilendirme Süreci Ve Kredi Riski Yönetimi"**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İzmir,2010

Öztürk, İsmet: **"Bankalardaki Ticari Kredi Uygulamalarında Mali Tahlil Ve İstihbaratın Etkinliği"**, Yayınlanmış Yüksek lisan tezi, Gaziantep,Temmuz 2005

Parasız, İlker: **Para, Banka ve Finansal Piyasalar,** 8. Basım, İstanbul: 4 Nokta Grafik Matbaacılık, 2005

Perçin, Nezih: "Temel Kredi Bilgileri", **Demirbank Eğitim Müdürlüğü Yayınları**, İstanbul, 1999

Rachlin, Robert, Allen Sweeny: **Accounting and Financials Fundamentals For Nonfinancial Executives**, 2nd edition,Amacom American Management Association,1996

Rich, Jim, Curtis Tange: **Credit Risk Measurement-A Portfolio View"**, 2003

Rouse, CN: **Bankers' Lending Techniques,** London, Financial World Publishing, 2.baskı, 2002.

Saççı, H. Selçuk: **"Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Kredi Karşılıkları Uygulamaları ve Makroekonomik Etkileri"**, TCMB Uzmanlık Tezi, Ankara, 2004

Sakar, Hakan: **Genel Bankacılık Bilgileri**, Yayın No:4, İstanbul, 2000

Saunders, Anthony, Allen, Linda: **Credit Risk Measurement: New Approaches to Value at Risk**, John Wiley&Sons Publishing, 2.baskı, New York, 2002

Seval, Belkıs: "Kredilendirme Süreci ve Kredi yönetimi", **İstanbul, Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayını**, Yayın No: 11, İstanbul, 1990

Skora, Richard K.: **Rational Modeling of Credit Risk and Credit Derivatives: Credit Derivatives-Applications for Risk Management, Investment and Portfolio Optimisation**, London: Skora & Company Inc., Risk Books, 1998,

Şakar, Birgül: **Banka Kredileri ve Yönetimi**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2006

Takan, Mehmet: **Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001

Targan, Ünal: "Kredi Sözleşmeleri", **İstanbul Ticaret Odası**, Sayı.33, İstanbul: 1995

TBB: "Sermaye Yeterliliği Konusunda BIS Tarafından Getirilen Yeni Öneriler ve Değerlendirmesi", 1999

Temel, Halime: **"Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Riski Yönetimi"**, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006

Tunay, Batu: **Finansal Sistem, Yapısı, isleyişi, Yönetimi ve Ekonomisi**, İstanbul: Birsen Yayınevi, 2005

Türko, Metin: **Finansal Yönetim,** Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Basım. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım, 2002

Usta, Mahmut: "Temel Kredi Bilgileri", 3. Basım, **Pamukbank T.A.S. Eğitim Yayınları**, İstanbul,1995

Usta, Mahmut: "Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Tahsisi", **Pamukbank T.A.S. Eğitim Bölümü Yayınları**, No:24, İstanbul, 1994

Yetim, Sedat ve Balcı, Aslı: "Basel II Ulusal İnisiyatif Alanlarının Anlaşılmasına Yönelik Açıklayıcı Rehber", **BDDK ARD Çalışma Raporları,** No.2005/8, Ekim 2005

Yılmaz,Songül: **"Ticari Bankalarda Kredi Portföyü Ve Kredi Riski Yönetimi – Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama"**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,

Yıldırım, Ezgi: **"Bankalarda Ticari Kredilendirme Süreci; Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Yolları İle İlgili Ampirik Bir Çalışma",** Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2007

Yüzbaşıoğlu, A.Nejat: "Risk Yönetimi ve Bankaların Denetimi", **Risk Yöneticileri Derneği Risk Yönetimi Konferansı**, İstanbul, 16 Ocak 2003

Zarakolu, Avni: "Bankacılar için Para ve Kredi Bilgisi", 9. Basım, Ankara, **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü**, Sayı.232, 1989

Sirvan, Nesrin: "Kredi Derecelendirmesi ve Türkiye", y.y. 2004, (http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazpazartesi7.doc. Erişim Tarihi:5.04.2012).

Süreli Yayınlar

Aksel, Kaan H.: "Kredi Risklerinin Ölçümünde Kullanılan Temel Yöntemler", **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**,Sayı.26 ,Eylül-Ekim 2002

Altman, Edward I,
Saunders, Anthony: "Credit Risk Measurement: Developments over the last 20 years", **Journal of Banking and Finance**, Sayı: 21, 1998

Allen, Linda,
Delong, Gayle,
Saunders, Allen: "Issues in Credit Risk Modelling of Retail Markets",**Journal of Banking and Finance,** Sayı: 28,2004

Arda, Musa,
Goğebakan, Cengiz : "Yeniden Değerleme Oranının Finansal Analiz Üzerinde Etkisi". Pamukbank T.A.Ş. Kredi Risk Yönetimi Bölümü, **Bankacılar Dergisi,** 2003

Baktır, Ömer M.
Matar, Süreyya: "Firmaların Kayıtdısı Faaliyetleri Çerçevesinde Kredi Taleplerinin Degerlendirilmesi ve Kredi Tahsis Esasları", **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Sayı.2,Agustos-Eylül 1998

Bankalar Birliği: "Basel II'nin KOBİ'lere Etkisi", **Bankacılar Dergisi**,Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul, Sayı.58, Eylül 2006

Bolgün, Kaan Evren: "Ticari Bankalarda Riske Maruz Değer (Value At Risk) Yöntemi ile Ölçümlenen Piyasa Riskinin Banka Stratejilerine Katkısı", İ**ktisat, İşletme ve Finans Dergisi,** Yıl.17, Sayı.191 ,Şubat 2002

Crouhy, Michel,
Galai, Dan,
Mark, Robert: "A Comparative Analysis of Current Credit Risk Models", **Journal of Banking and Finance**, Sayı: 24, 2000

Eratay, Sertan: "Kredi Riskinin Tanımı, Ölçümleme Yöntemleri ve Modelleri" **Active Dergisi**, Sayı: 31, 2003

Erdoğan, Ebru OGAN,
Dolgun, Burak: "Dünyada ve Türkiye Kredi Riski Uygulamaları", **Active Dergisi,** Sayı: 18, 2001

Gordy, Michael B.: "A Comparative Anatomy of Credit Risk Models**", Journal of Banking and Finance,** Sayı: 24, 2000

Göğebakan, Mehmet Cengiz,
Arda, Musa: "Yeniden Değerleme Oranının Finansal Analiz Üzerindeki Etkisi", **Bankacılar Dergisi**, Sayı.45, 2003

Göğebakan, Mehmet Cengiz,
Arda, Musa: "Kredi Risk Yönetimi Açısından İçsel Derecelendirme Modeli", **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Sayı:34, İstanbul ,2004

Korkmaz, Tuba KALE: "Kredi Riskinin Ölçümünde Alternatif Yöntemler", **Active Dergisi**, Sayı: 17, 2004

Yavuz, Salih Tanju: "Risk Yönetimi İçeri Aktif Pasif Yönetimi Dışarı mı?: Aktif Pasif Komitesi (APKO) Faiz Riski Yönetiminin Neresinde?", **Bankacılar Dergisi**, Sayı.41, 2002.

Yılmaz, Hatice BİÇEN: "Bankalar Tarafından Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi" **Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi**, Yıl: 2, Sayı:1, 2006.

Elektronik Kaynaklar

Sirvan, Nesrin: "Kredi Derecelendirmesi ve Türkiye", y.y. 2004, http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazpazartesi7.doc. Erişim Tarihi:5.04.2012.

TTGV: "Basel II", TTGV Yönetim Kurulu Bilgilendirme Sunumu, (Çevrimiçi) http://www.ttgv.org.tr/content/docs/basel_ii.pdf " 21Şubat 2013

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/8742sorularla_basel_iii_29_11_2010_.pdf, erişim:21.03.2013

TKBB: Türkiye Katılım bankaları Birliği, http://www.tkbb.org.tr/download/Bankac%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%20Islah%C4%B1%20i%C3%A7in%20olu%C5%9Fturulan%20Basel%203%20Kanunlar%C4%B1.pdf, erişim;5,04,2012